

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Första Kammaren. N:o 43.

Tisdagen den 14 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial, n:o 121, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 2 af andra hufvudtiteln gjorda framställning om höjning af justitierådens aflöning, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 122, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående förflyttning af flottans station i Stockholm till Elfvik å Lidingön, dels ock en i anledning af samma proposition väckt motion.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran sammansatta stats- och bankoutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 9.

Vid föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 10, angående anvisande af ersättning åt utskottets sekreterare, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk rösträtt m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande första särskilda utskottets den 12 och 13 innevarande maj bordlagda memorial, n:o 5, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

I utlåtande n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13, till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner, hade utskottet hemställt,

1:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde oförändrad bifallas, ville antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling i utlåtandet intaget förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen, och

2:o) att Riksdagen måtte, under den förutsättning att ändring af rikets grundlagar i öfverensstämmelse med utskottets under punkten 1:o gjorda hemställan blefve af Riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad och af Konungen gillad, för sin del antaga »Förslag till Lag om val till Riksdagen» af den lydelse utskottets ifrågasvarande utlåtande utvisade.

I föreliggande memorial anförde utskottet, hurusom båda kamrarne, i enlighet med utskottets hemställan, antagit den ändring i § 9 riksdagsordningen, att orden »af kapital eller arbete» skulle utgå. Men medan Första Kammaren inskränkt sig till denna ändring, hade Andra Kammaren dessutom beslutit att till hälften nedsätta det taxeringsvärde och det inkomstbelopp, som vore bestämmande för valbarhet till Första Kammaren, så att följaktligen nu stadgade taxeringsvärde 80,000 riksdaler utbyttes mot 40,000 riksdaler och nu gällande inkomstbelopp 4,000 riksdaler ersattes med 2,000 riksdaler.

En naturlig följd af nu berörda skiljaktighet mellan kamrarnas beslut vore, att kamrarna beträffande utskottets hemställan i punkt 2:o så till vida stannat i olika meningar, som hvardera kammaren antagit vallagen under den förutsättning att ändring af rikets grundlagar i öfverensstämmelse med kammarens beslut blefve af Riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad och af Konungen gillad.

Vid öfvervägande, huru kamrarnas beslut rörande punkten 1:o) kunde sammanjämkas, hade utskottet funnit, att en sammanjämkning lämpligen skedde så, att de för valbarhet till Första Kammaren bestämmande siffror å taxeringsvärde och inkomst fastställdes till respektive 50,000 riksdaler och 3,000 riksdaler.

Utskottet hade alltså i sammanjämningsändamål hemställt, att kamrarna måtte, med frånträdande hvardera af sina be-
träffande utskottets hemställan i punkterna 1:o) och 2:o) af utlåtandet
n:o 3 fattade beslut,

Sammanjämningsförslag i fråga om politisk röst-rätt m. m.
(Forts.)

1:o) antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6 till och med 23, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§ 31.

Till borgmästare-tjänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behörige personer, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhållas med rådmans- och magistratssekreterare-sysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar, hvilkas ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag stadga. Kamrarna äga i alla frågor lika behörighet och myndighet; skolande Riksdagen i kraft af denna grundlag sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 januari, eller, om helgdag då inträffar, dagen därefter; Konungen dock obehaget att, emellan lagtima riksdagar, urtima riksdag sammankalla.

Hos urtima riksdag må endast förekomma ärende, som föranlett Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest för densamma framläggas, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott; ett Konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne, så ock i vallag, hvarom i 49 § förmåles, att yttranden däröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i statsrådet förda protokoll; ett Statsutskott, att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof; ett Bevillningsutskott, att behandla bevillningsfrågor; ett Bankoutskott, att öfverse Bankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; samt ett

Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk rösträtt m. m.
(Forts.)

Lagutskott, att utarbete de från kamrarna remitterade förslag till civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolagarnas förbättring.

Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af därvid förekommande ärenden.

Riksdagsordningen.

Kamrarnas bildande.

a) Första Kammaren.

§ 6.

1. Första Kammarens ledamöter skola till ett antal af ett-hundrafemtio utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Valet gäller för en tid af sex år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundra-femtiondedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 2 sägs, väljes dock en riksdagsman.

4. Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stad-gandena i mom. 2 och 3 bör utses, icke uppgår till ett-hundrafemtio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öferskjuter de tal, som enligt mom. 2 äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvar-dera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, bestämmes hvart tionde år af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

6. Upphör stad att i landsting deltaga, inträder stadens rätt att utse riksdagsman då, enligt 7 § 2 eller 3 mom., nytt val skall ske inom den valkrets, staden förut tillhört. Är ej, då stadens rätt att välja inträder, riksdagsmännens antal för staden af Konungen bestämdt, skall en af valkretsens platser tillkomma staden.

7. Äro icke, då tillämpning skall ske af den i mom. 5 nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom Kammaren, att nya valkretsar, som i följd af stadgandet i näst föreståenbe mom. ännu ej utsett riksdagsmän, samt gamla valkretsar, för hvilka ökning af antalet riksdagsmän bör äga rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande af rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i afseende å ordningen för sagda rättighets utöfning dessa valkretsar emellan, gälla till efterrättelse: att nya valkretsar äga företräde framför äldre; att bland två eller flera nya valkretsar företrädet tillkommer

den, som tidigast utträdt ur landsting; att valkretsar, för hvilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i mom. 2, äga företräde framför valkretsar, för hvilka sådan tillökning härleder sig från föreskrifterna i mom. 4; att bland sådana valkretsar, hvilka på grund af stadgandena i mom. 2 äga välja ökad antal riksdagsmän, den har företrädet, för hvilken detta antal är störst, eller, om antalet är lika för två eller flera valkretsar, den bland dem, hvars folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne; att bland sådana valkretsar, hvilka jämlikt mom. 4 äga utse ökad antal riksdagsmän, företrädet tillkommer den, för hvilken det i samma mom. omnämnda folkmängdsöfverskott är störst; samt att i de fall, där folkmängdsöfverskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjäna till grund för bestämmande af företrädet dem emellan, detta skall afgöras genom lottning inför chefen för justitiedepartementet i närvaro af tre bland fullmäktige i rikets bank och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

Sammanjämkningsförelag i fråga om politisk rösträtt m. m.
(Forts.)

§ 7.

1. Valkretsarna indelas i sex grupper. Denna indelning fastställes i vallagen. Är stad, som i 6 § 6 mom. sägs, berättigad att utse riksdagsman, skall staden tillhöra samma grupp som det landstingsområde, hvari staden förut ingått.

2. Hvarje år skall inom en af de i 1 mom. nämnda grupper förrättas val för nästföljande sexårsperiod. Hvilken ordning härvid skall mellan grupperna iakttagas, därom stadgas i vallagen. Val verkställes af landsting vid lagtima möte och af stadsfullmäktige vid sammanträde under september månad.

3. Har Konungen förordnat om nya val i hela riket, förrättas sådant val i hvarje valkrets för tiden intill utgången af den sexårsperiod, för hvilken val senast hållits inom den grupp, valkretsen tillhör.

4. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är ej annan valkrets, till följd af ny bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarna, berättigad till den lediga platsen, fyller ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigheten fyllas genom nytt val, verkställes sådant för den återstående tiden.

5. Skall plats, när sexårsperioden för en valkrets tilländalupit, öfvergå från denna till valkrets inom annan grupp, varde under sjuätte året af sagda period, å tid som i 2 mom. sägs, inom sistnämnda valkrets nytt val anställt för det eller de år, som återstå af löpande sexårsperiod för samma valkrets.

6. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är annan valkrets berättigad till den lediga platsen, varde i sistnämnda valkrets nytt val anställt för tid, som i 3 mom. afses; dock att, där platsen jämlikt 2 eller 5 mom. redan är tillsatt för tid efter löpande året, det val, som för ledighetens fyllande hålles, skall gälla allenast till årets slut.

Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk rösträtt m. m.
(Forts.)

7. Landsting sammanträder för riksdagsmannaval, där så erfordras, till urtima möte.

§ 8.

Valen till Första Kammaren äro proportionella, där två eller flera riksdagsmän skola utses.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt äga och minst tre år näst före valet ägt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande femtiotusen riksdaler, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst tretusen riksdaler årlig inkomst. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i Kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 10.

För en hvar, som blifvit till ledamot i Första Kammaren utsedd, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 11.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Första Kammaren, må han däröfver hos Konungen anföra underdåniga besvär. Han äger för sådant ändamål hos vederbörande protokollsförare äskä behörigt protokollsutdrag, hvilket inom högst två dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sina till Konungen ställda besvär, sist inom en månad efter valförrettningens slut, ingifva till Konungens befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken i allmänna tidningarna införes, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig förklaring må öfver besvären till Konungens befallningshafvande aflämnas. Sedan den tid tilländagått, har Konungens befallningshafvande att besvärshandlingarna jämte de förklaringar, som må hafva inkommit, ofördröjligen till Konungen insända, för att i Dess Högsta domstol skyndsamt föredragas och afgöras.

§ 12.

Hvarje ledamot af Första Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från Riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att,

när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under Riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, eller Riksdagen sammanträder i följd däraf att Konungen, med upplösande af riksdag, förordnat om nya val, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jämte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arvodet.

Vill ledamot af kammaren befattningen sig afsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan Riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

b) Andra Kammarerna.

§ 13.

Andra Kammarernas ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

§ 14.

1. Hvert och ett af rikets län så ock Stockholms stad utgör en eller flera valkretsar.

2. Stad, som utgör del af län, skall, där stadens folkmängd vid början af andra året inom en treårsperiod uppgår till eller öfverstiger tre tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, utgöra en valkrets i fråga om val, som afser tid efter periodens utgång; dock må stad, hvars folkmängd utgör minst sex tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, kunna delas i valkretsar.

Inträffar vid början af andra året inom en treårsperiod, att i stad, som utgör en valkrets, folkmängden ej längre uppgår till en nittiondel af rikets folkmängd, skall staden icke vidare bilda egen valkrets.

3. Rikets indelning i valkretsar innehålles i vallagen.

§ 15.

1. I hvarje valkrets väljes, efter folkmängden vid början af andra året näst före den treårsperiod, för hvilken valen gälla, en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en tvåhundra-trettiondel af rikets folkmängd.

2. För valkrets, hvars folkmängd ej uppgår till fullt tre tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, väljas dock tre riksdagsmän.

3. Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadgandena i 1 och 2 mom. bör utses, icke uppgår till tvåhundra-trettio,

Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk rösträtt m. m.
(Forts.)

Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk rösträtt m. m.
(Forts.)

skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt 1 mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna, hvar för sig i ordning efter öfverskottens storlek vara berättigade att välja ytterligare en riksdagsman. Äro öfverskottstalen lika för två eller flera valkretsar, afgöres, där så är nödigt, företrädet genom lottning på sätt i 6 § 7 mom. är stadgad.

4. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, fastställas för hvarje treårsperiod af Konungen.

§ 16.

Valrätt tillkommer en hvar välfrejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

a) den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;

b) den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minderåriga barn;

c) den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

§ 17.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas under september månad året näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

2. Förordnar Konungen om nya val, förrättas dessa ofördröjligen för den tid, som återstår af treårsperioden.

3. Afgår riksdagsman innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, fyllas ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigheten fyllas genom nytt val, verkställas sådant ofördröjligen för den återstående tiden.

§ 18.

Valen till Andra Kammaren äro omedelbara och, där två eller flera riksdagsmän skola utses, proportionella. Vid dessa val tillkommer hvarje röstande lika röst.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 19.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man, som äger valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

*Sammanjämkningsförslag i fråga om politiskt rösträtt m. m.
(Forts.)*

§ 20.

För en hvar, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 21.

Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Som sådana anses:

1. de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;
2. ålder öfver 60 år;
3. att den valde tillförene såsom riksdagsman bevistat tre lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannauppsdrag, ehvad den göres vid val-tillfälle eller efteråt, mellan riksdagar, pröfvas af Konungens befallningshafvande.

§ 22.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren, eller vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannauppsdrag ej blifvit godkänd, må han däröfver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos Konungens befallningshafvande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom tio dagar efter val-förrättningens slut eller, där afsägelse skett senare än vid valtill-fälle, efter erhållen del af Konungens befallningshafvandes beslut sina till Konungen ställda besvär ingifva till befallningshafvanden, som, på sätt i 11 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara. Sedan den för förklarings afgifvande bestämda tid till-ändalupit, har Konungens befallningshafvande att besvären jämte alla målet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända, hvarefter med målet vidare så förhållas som i 11 § sägs.

§ 23.

Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel resekostnadsersättning samt arfvode eller dagtraktamente, enligt hvad i 12 § är i fråga om Första Kammaren stadgadt.

Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk röst. rätt m. m.
(Forts.)

Den ledamot af Kammaren, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

§ 25.

Riksdagsmannaval förrättas med slutna sedlar. Äro valsedlar till större antal än hälften ogilla, varde nytt val anställt.

§ 28.

1. Hos Konungen göres af hvardera kammaren anmälan om de ledigheter inom kammaren, hvilka skola under samma eller innan nästa riksdag fyllas, hvarefter Konungen anbefaller Dess befallningshafvande föranstalta, att riksdagsmän utses i de afgångnes ställe.

2. Om mellan riksdagar ledighet i någondera kammaren genom ledamots afgang uppstår, åligger Konungens befallningshafvande, när den afgångne tillhört Andra Kammaren, att så förfara, som i 1 mom. är sagdt; och, då den afgångne varit ledamot af Första Kammaren, att om ledigheten göra anmälan hos Konungen, som förordnar om ledighetens fyllande.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallagen samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor.

2. Utskottet åligger ock att äska de i Statsrådet förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rörer kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras. Om utskottets rätt och plikt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än Konstitutionsutskottet fråga blifvit väckt, att Statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt ämbete på obehörigt sätt utöfvat, däröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, därom är i regeringsformen stadgadt.

3. Utskottet tillkommer jämväl att, då olika meningar mellan Kamrarna uppstå, till hvilket utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, därom besluta, så ock att skilja mellan Kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

Öfvergångsstadgande.

1. Riksdagsman i Första Kammaren, som är vald med tillämpning af de före år 1909 gällande stadganden, äger ej med sin be-

fattning fortfara längre än till början af första sexårsperioden för den valkrets, som utsett honom. Har han vid ingången af året näst före sagda period sin befattning icke nio år innehaft, må han därmed fortfara till årets slut, ändå att under tiden nio år från valet förflyta.

Sammanjäkningsförslag i fråga om politisk rösträtt m. m.
(Forts.)

Där tjänstgöringstidens slut ej sammanfaller med början af sexårsperiod för den valkrets, som är berättigad till platsen, skall val, som för platsens besättande hålles, gälla för tiden intill början af närmaste sexårsperiod för valkretsen. Samma lag vare, där platsen varder ledig före tjänstgöringstidens utgång.

2. För den grupp af valkretsar, hvilken är den första enligt den i vallagen mellan grupperna stadgade ordning, utgöres första sexårsperioden af åren 1910—1915.

Förordnar Konungen om nya val till Första Kammaren, innan val i sjätte gruppen förrättats för sexårsperiod, skola de nya valen gälla för grupp, som valt för sexårsperiod, till periodens utgång och för annan grupp till början af dess första sexårsperiod.

3. Intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1910, skola i fråga om val till kammaren tillämpas de före år 1909 i sådant hänseende gällande stadganden.

2:o) antaga, under den förutsättning att ändring af rikets grundlagar i öfverensstämmelse med utskottets här ofvan under punkten 1:o) gjorda hemställan blefve af Riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad och af Konungen gillad,

Förslag till Lag om val till Riksdagen

af den lydelse, utskottets i punkten 2:o) af utlåtandet n:o 3 gjorda hemställan utvisade, dock med den ändring, att stadgandet om lagens ikraftträdande skulle erhålla följande affattning:

Denna lag träder i kraft samma dag som det hvilande förslaget om ändring i §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6 till och med 23, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen, efter att hafva af Riksdagen antagits, varder af Konungen gilladt; dock att, i fråga om val till Andra Kammaren, de före år 1909 i sådant hänseende gällande stadganden skola tillämpas. intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1910.

Punkten 1.

Herr vice talmannen: Herr grefve och talman, mina herrar! Såsom af memorialet framgår, har jag jämte 4 andra ledamöter från denna kammare ansett, att sammanjämkningen bort föreslås på det sätt, att för valbarhet till Första Kammaren skulle stadgas såsom villkor att »åga och minst tre år näst före valet ägt fastighet

Sammanjäkningsförslag i fråga om politisk röst-rätt m. m. till taxeringsvärde ej understigande fyratiotusen riksdaler eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagt, skattat för minst fyra tusen riksdaler årlig inkomst.»

(Forts.)

Under den förberedande behandlingen voro vi fullt öfvertygade om möjligheten af rösträttsfrågans slutliga lösning på denna grund i förening med arfvode till Första Kammaren. Detta lär tillräckligt förklara den af oss intagna ståndpunkten vid frågans behandling i kammaren.

Med den utgång frågan emellertid fick här, blef det oss klart, att denna möjlighet var afskuren, och riktigheten häraf har blifvit bekräftad.

Vi hafva ansett det som vår rättighet, vår skyldighet att få till protokollet antecknad det mål, som vi afsett, och den väg, som vi ansett bäst kunna leda till vinnande därpå. Något yrkande om bifall till den särskilda mening, som vi i memorialet uttalat, hafva vi icke befogenhet att framföra, och äfven om denna befogenhet funnes, skulle jag i rösträttsfrågans nuvarande läge icke begagna mig därpå.

Ställd i valet mellan bifall och afslag, kommer jag att rösta för bifall till utskottets sammanjäkningsförslag, och jag gör detta så mycket hellre som jag och de ledamöter, som med mig afgifvit förenämnda uttalande, äfven med våra röster medverkat till utskottets nu föreliggande sammanjäkningsförslag.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag ber att få afgifva en förklaring, som jag visserligen icke skulle ansett vara af behovet påkallad, men som likvisst af ett och annat att döma icke torde vara alldeles obehöflig.

En morgontidning i går drog af mitt votum i särskilda utskottet i sammanjäkningsfrågan den slutsatsen, att jag, såsom orden föllo, »utan vidare fogat mig i ett fullbordadt faktum». Och efter hvad jag förnummit, hafva äfven andra dragit den slutsatsen. Den slutsatsen är emellertid oriktig. När sammanjäkningsfrågan förekom till behandling inom Särskilda utskottet, hade jag liksom utskottets öfriga ledamöter att se till, huruvida en sammanjäknning af kamrarnes beslut kunde äga rum. Denna skyldighet ålåg oss enligt grundlagen, oberoende af våra egna personliga meningar i själfva hufvudfrågan. Det var uppenbart, att kamrarnas beslut voro sådana, att en sammanjäknning kunde äga rum, och jag hade således att säga min mening, på hvad sätt, så att säga tekniskt taget, en sammanjäknning riktigtast borde äga rum. Jag kände mig då endast som en neutral och lojal expeditjonskarl. Någon anledning för mig att i reservation säga ifrån, att jag såsom ledamot af Riksdagen icke kunde biträda den utväg till sammanjäknning, jag såsom ledamot af utskottet fann mig böra understödja, fanns icke. Min åsikt i själfva rösträttsfrågan hade ju ingenting att skaffa med den uppgift, som förelåg i utskottet.

Hvad nu min åsikt i den stora hufvudfrågan beträffar, står jag naturligtvis på samma punkt, där jag stod under frågans behandling här i kammaren i förra veckan. Jag ber, herr talman, att med

åberopande af hvad jag under debatten då yttrade få yrka afslag å utskottets hemställan.

Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk rösträtt m. m.
(Forts.)

Friherre De Geer: Jag anser mig böra tillkännagifva, att jag delar grefve Wachtmeisters uppfattning om den skyldighet, som ålegat mig såsom ledamot af utskottet, att bidraga till framläggande af ett förslag till sammanjämkning. Såsom ledamot af kammaren är jag naturligtvis däremot ingalunda skyldig att med min röst bidraga till sammanjämkning af två beslut, hvilka båda äro för mig oantagliga. Jag förenar mig alltså i det yrkande om afslag, som af grefve Wachtmeister framställts.

Herr Bohnstedt, Knut: Då jag icke yttrade mig under fredagsdebatten, anhåller jag i dag få säga några ord.

Vid debatten i fredags framhölls, »att aflöning till Första Kammarens ledamöter vore en naturlig följd af Kungl. Maj:ts proposition, och att det vore klokare och mera rättfärdigt att vid frågans behandling *gerast bjuda hvad man vill gifva*, hvarför man bör redan nu besluta om arfvode.»

Huru gick det? Jo! Man följde det rådet, och sedan regeringen utspelat sin högsta trumf, vanns spelet, och aflöningen antogs af kammaren.

Nu gäller det äfven censusfrågan.

Då jag, herr grefve och talman, icke varit med om aflöningen, kan jag naturligen ännu mindre vara med om nedsättande af census, hvarför jag yrkar *afslag* å utskottets sammanjämkningsförslag.

Grefve von Rosen: I förhoppning, att Riksdagens beslut i lördags skulle utfalla i annan riktning än hvad som skedde, yttrade jag mig icke då under denna kammares öfverläggningar. Då jag emellertid för min del anser, att det fattade beslutet icke är ägnadt att befördra landets sanna välfärd, vill jag nu begagna tillfället framhålla, att den närmast liggande utvägen att afvända de enligt min uppfattning ödesdigra följderna af ifrågavarande beslut är att i dag afslå sammanjämkningsförslaget, och jag anhåller därför att få framställa yrkande om afslag å detsamma.

Herr Åkerman: Jag har låtit till betänkandet anteckna, det jag ansett, att sammanjämknigen bort grunda sig på ett taxeringsvärde af 60,000 kronor och en beskattad inkomst af 3,000 kronor, och jag har nu begärt ordet för att för kammaren uttala, att jag icke är så enfaldig, att jag icke förstår det för kammaren och hela vårt land fördelaktiga i det uttalande, som herr Lundeberg m. fl. gjort. Men hvarför jag icke kunnat inränga mig bland dem, är, att jag har den uppfattningen, att man vid sammanjämkning är skyldig att ställa sig på den ståndpunkt, som man anser angifva det riktigaste och rättvisaste medelvärdet mellan de två olika beslut, som man har att sammanjämka; och vid sådant förhållande kunde jag icke finna annat, än att, då det förelåg två väsentligt olika

Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk rösträtt m. m.
(Forts.)

punkter, i hvilka olika beslut fattats, man finge lof att taga medelvärdet mellan besluten i båda punkterna. Skulle jag hafva ansett mig hafva haft rätt att gå efter hvad jag ansåg lyckligast både för kammaren och landet i sin helhet, hade jag visst icke ställt mig på den ståndpunkt, som jag gjorde.

Då jag icke i förra veckan, när saken i kammaren afgjordes, begärde ordet, var detta därför att jag såsom utskottsledamot hade min ställning gifven; och det syntes mig själfklart, att ingen kunde tänka sig annat, än att jag skulle rösta för utskottets förslag, eftersom jag tillhörde dess majoritet. Emellertid vill jag nu, i frågans närvarande läge, yrka bifall till utskottets sammanjämkningsförslag.

Herr Trygger: Då jag under debatten i fredags och lördags talade och röstade såväl emot det beslut, som fattades af denna kammare, som emot det förslag, som godkändes af Andra Kammaren, och gjorde detta af det skäl, att enligt min mening dessa beslut vore för riket skadliga, så är det uppenbart, att jag icke kan godkänna en sammanjämkning mellan dessa båda beslut, huru formellt riktig denna sammanjämkning än må vara gjord. På grund häraf, herr talman, ber jag att få instämma i yrkandet om afslag å utskottets hemställan.

Herr Svedelius: Då jag icke yttrat mig under den föregående debatten i denna fråga, men önskar att få till protokollet antecknad min ståndpunkt i frågan, skall jag be att få med dessa ord säga, att jag skulle möjligen kunnat vara med om arfvodet. Men då redan under förra debatten tydligt framgick, att ett sådant beslut af Första Kammaren icke skulle blifva Riksdagens, utan att konsekvensen af beslutet skulle blifva ytterligare eftergifter, såsom nu också verkligen skett, röstade jag vid frågans afgörande mot förslaget om arfvode. Jag har velat tillkännagifva detta, och yrkar jag nu afslag äfven å sammanjämkningsförslaget.

Herr Heüman: Jag förstår för min del icke, hvarför Första Kammaren i dag skulle morska upp sig. Kapitulationen skedde enligt min mening i lördags, och då skedde också författningsrevisionen. Då släppte Första Kammaren genom sitt beslut om arfvodes införande den uppgift, som konstitutionen har gifvit åt denna kammare, nämligen att tillvarataga landets stora kultur- och försvarsintressen och upprätthålla jämvikten mellan konungamakten och folket.

Den frejdade svenske samhällsfilosofen, professor Boström, vårt lands störste filosof, siade vid representationsreformens antagande år 1865, att med den representationsformen komme det icke att dröja mer än omkring 50 år, innan det svenska konungadömet vore afskaffadt och republiken införd. Vi äro ännu icke vid slutet af de 50 åren, hafva åtta år kvar, men det glider hastigt utför. Den framstående tänkaren resonerade så, att Första Kammaren skulle rätt snart komma att förlora sin motståndskraft mot den alltjämt påträngande folkopinionen och därigenom icke i längden vara det

stöd för konungamakten, som författningen afsett, och som de själf-skrifna stånden förut kunnat vara.

Det är dock en tröst att veta, att det vid denna frågas behandling icke är en påträngande folkmening, som drivvit kammaren att i lördags kapitulera från sin stora plats i författningen. Man kan icke tala om en »påträngande folkmening», då icke folket fått uttala sig i frågan om författningsrevision; och det kan icke heller anses som ett uttryck för svenska folkets vilja i afseende på Första Kammaren, att röstsiffran 123 i Andra Kammaren med blott 8 öfversteg jämviktsgränsen. Enligt min mening har konungamakten själf i och genom den nuvarande regeringen sagt ifrån, att den icke mera anser sig behöfva det stöd af Första Kammaren, som den enligt vår nuvarande konstitution har haft. Konungamakten har själf på det mest bevekliga sätt och med användande af alla de medel, som stå i dess tjänst, bedt Första Kammaren att vika från sin ståndpunkt.

När nu Första Kammaren i lördags fattat sitt efter min mening ödesdigra beslut och antagit arfvodet, kan jag för min del icke förstå, hvad det vore för mening med ett sådant beslut, om icke Första Kammaren också ginge med på en nedsättning af census. Det är väl icke för oss arfvodet nu är antaget, utan för dem, som genom nedsatt census skulle komma att här rycka in. Ett bland de starkaste motiven för fattandet af beslutet om arvode var ju, att det icke skulle ligga någon rim och reson uti att släppa in en ny stor valmanskår och icke med detsamma gifva den rätt att välja hvem den vill. Den rätten har den icke, så länge census är densamma som nu. Man vet nog, att radikalerna komma att taga vara på detta motiv, och att, då arfvodet en gång kommit dit, de skola arbeta på att snart all census borttages. Att vi i dag besluta en godtycklig siffra af 3,000 kronor, är icke någon garanti för framtiden. Denna census kan lätt bli af den nya Första Kammaren tillsammans med den Andra, hvilka egentligen äro uttryck för ett enkammersystem, ytterligare nedsatt, för att så småningom all census skall försvinna.

Det synes mig emellertid, som om Första Kammaren handlar mest lojalt mot sitt beslut i lördags, om kammaren nu antager sammanjämkningen. Då har åtminstone Första Kammaren icke velat lägga hinder i vägen för regeringen att komma i åtnjutande af den ögonblickets ro i rösträttsfrågan, som regeringen med alla medel vetat tillkämpa sig genom att så kraftigt stödja, icke sitt eget, väl utarbetade och genomtänkta förslag, utan det Tällbergiska.

På den grund och fastän jag hörde till de 52, som vid voteringen i lördags röstade för en lösning af rösträttsfrågan enligt Kungl. Maj:ts då af regeringen så oförmodadt öfvergifna och därför, just när det gällde, regeringslösa förslag, anser jag, på det att regeringen nu må få i denna fråga den framgång, som den önskat, men också det ansvar, som den påtagit sig, att Första Kammaren, sedan den redan en gång gjort den stora eftergiften, icke nu må lägga hinder i den

*Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk röst-rätt m. m.
(Forts.)*

Sammanjämkningsförslag i fråga om politisk rösträtt m m.
(Forts.)

väg, som regeringen själf valt, och därför. herr greve och talman, yrkar jag bifall till sammanjämkningsförslaget.

Herr Berg, Lars: Då jag är öfvertygad, att genom kammarens beslut i lördags och den sammanjämkning, som däraf blifvit en följd, vårt folk komme att beröfvas skyddet af ett öfverhus, och det just i en tid, då de nya enväljare, som med all säkerhet komme att fylla såväl Andra Kammarens som Första Kammarens bänkar till det antal det proportionella valsättet medgifver, visa sitt sinnelag genom upplopp och våld på olika ställen i landet, kan jag icke annat än såsom föregående talare äfven yrka afslag å sammanjämkningsförslaget.

Herr Hammarström: Jag yttrade mig icke under hufvuddebatten i frågan. Jag tillhörde emellertid dem, hvilka sökte bidraga till att kammarens beslut måtte stanna vid bifall till utskottets hemställan utan något tillägg. Men då jag numera i det väsentligen förändrade läge, hvari frågan nu kommit, icke kan taga på mitt ansvar att vara med om ett afslag å sammanjämknigen, har jag velat tillkännagifva, att jag sluter mig till dem, som yrkat bifall till utskottets sammanjämkningsförslag.

Herr Fränckel: Då jag vid kammarens förra behandling af denna fråga icke yttrade mig, ber jag att få tillkännagifva, att jag röstade för bifall till utskottets förslag och afslag å reservationen. Men i frågans närvarande skick anser jag mig skyldig att lojalt böja mig för majoritetens inom kammaren beslut. Fastän det icke uttalades, gick detta beslut tydligt i den riktningen, att, om man antog reservationen, man skulle vara beredd att gå ännu längre, då en sammanjämkning komme i fråga. Det synes mig därför icke finnas någon anledning att vidare diskutera hufvudfrågan. Då jag böjer mig för majoritetens beslut, måste jag också böja mig för beslutet om sammanjämkning, och då jag finner denna icke kunna åstadkommas på annat sätt, än utskottet föreslagit, ber jag nu att få yrka bifall till utskottets sammanjämkningsförslag.

Herr Behm: Vid behandlingen af denna fråga i fredags och lördags deltog jag icke i debatten, men vid frågans slutliga afgörande röstade jag för utskottets hemställan. Jag kunde nämligen icke godkänna hvad från flera håll då framhölls, eller att konsekvensen af den kommunala rösträttens reformering i radikal riktning med däraf följande sannolika förändring af Första Kammaren skulle fordra införandet af arfvode till Första Kammarens ledamöter. Då nu emellertid utskottets mening icke kunde göra sig gällande, utan Första Kammaren beslöt införande af arfvode, vill jag däremot hålla före, att en nedsättning af census bör vara den gifna konsekvensen af detta beslut. Jag anser nämligen, att dessa två saker sammanhänga så med hvarandra, att det är helt naturligt, att en sammanjämkning af kamrarnas beslut här bör ske. Då det förslag, som i

detta hänseende nu framställts af utskottet, enligt min åsikt är nöjaktigt, ber jag att få yrka bifall till detsamma.

Sammanjämningsförslag i fråga om politisk rösträtt m. m.
(Forts.)

Friherre Åkerhielm: Det torde vara att förvänta, att de, som vid frågans förra behandling bidrogo till det då fattade beslutet, också skola acceptera sammanjämningsförslaget. För min del kan jag icke finna någon anledning för dem, som intogo en med min öfverensstämmande ståndpunkt, att bifalla sammanjämkningen, utan biträder jag det yrkande, som här framställts om afslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å föreliggande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och vidhålla sitt förut i frågan fattade beslut.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad första särskilda utskottet hemställt i punkten 1 af memorialet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och vidhåller sitt förut i frågan fattade beslut.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—110;

Nej—29.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af första särskilda utskottets den 12 och 13 i denna månad bordlagda memorial, n:o 6, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 4,

i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner n:o 29 med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet samt till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i stad, n:o 30 med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om landsting den 21 mars 1862, n:o 69 med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 6, 7, 12 och 15 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, och n:o 70 med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens kamrar i dithörande ämnen väckta motioner, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

*Angående
ett aftal
mellan kronan
och Hälsing-
borgs stad i
fråga om ett
kasernetablis-
semang m. m.*

Föredrogs ånyo statsutskottets den 8 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändring i det med staden Hälsingborg träffade aftal i fråga om Skånska husarregementets förläggning.

I en till Riksdagen den 19 april 1907 aflåten proposition (n:o 168) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af ett propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att, därest i det med Hälsingborgs stad träffade aftal om förläggning till staden af Skånska husarregementet gjordes den ändring, att endast fem skvadroner af regementet dit förlades, de i Riksdagens skrifvelse den 20 maj 1903, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtande till staden Hälsingborg af ifrågavarande regementes nuvarande kasernområde m. m., angifna fastigheter finge till staden upplåtas under de förändrade villkor, som betingades af stadsfullmäktiges i Hälsingborg beslut härom den 16 april 1907.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte varda af Riksdagen bifallen.

Herr Ewerlöf: Herr grefve och talman, mina herrar! I anledning af Kungl. Maj:ts proposition skall jag be att få säga ett par ord. Jag anser nämligen, att när denna fråga framdeles kommer att behandlas, det kan vara en fördel för icke fackmännen i respektive utskott att få höra uttalanden i militärt hänseende från mer än ett håll.

Jag har i 37 år tillhört det husarregemente, som nu antagligen först kommer att uppdelas, och vill därför icke yttra mig om lämpligheten af denna åtgärd, om hvilken tankarna äro mycket delade, utan öfvergår genast till frågan om på hvad sätt man lämpligast borde disponera de 10 skånska skvadroner, som man, för stärkandet af försvaret, tycks vilja draga norrut, och hoppas att man måtte taga i öfvervägande, huruvida icke det kunde vara skäl att förstärka »fördelningskavalleriet» så, att man finge 8 starka regementen i

stället för 10 relativt svaga. Så som förhållandena äro i Sverige, där terrängen är sådan, att kavalleriet ofta måste uppträda som infanteri, måste det vara af allra största vikt att fältskvadronen är så stark att den — med stöd af maskingevär — kan upptaga striden med en icke alltför öfverlägsen infanteristyrka. Så är nu emellertid ofta icke fallet, ty räknar man ifrån de hästar, som på grund af sjukdom eller ålder icke kunna tagas med, de ordonnanser, som tagas till staben, och det folk, som behöfs för betäckning för olika ändamål, så inträffar nog rätt snart, att fältskvadronen kommer under den styrka, som man ansett böra vara den normala för en svensk fältskvadron. Om man nu låter regementet gå i fält på 4 eller 5 skvadroner är en smaksak. Hufvudsaken är att fältskvadronerna äro starka. Jag hoppas äfven, att man vill lägga an på bildande af en särskild »ordonnansskvadron». Med den briljanta beväringsspersonal vi nu hafva, torde det icke vara svårt att vid hvarje regemente skapa en ordonnansskvadron, som kan vara till ovärderlig nytta för respektive högre befälhafvare.

Slutligen öfvergår jag till frågan om den beridna gränsbevakningen i Norrland. Om denna äro tankarna äfven mycket delade. Somliga anse, att man behöfver ett helt regemente i Boden, andra åter att man kan nöja sig med kommenderingar från olika regementen. Den saken tål nog att tänka på och bör bli grundligt behandlad. Hufvudsaken är emellertid, att den beridna trupp, som skall ligga där uppe, ständigt är krigsberedd och ständigt tränad för sin uppgift. Den torde understundom äfven — jag låter tanken gå vidare — behöfva tjänstgöra som gendarmer emot smugglarna vid norra gränsen, hvadan det kan ifrågasättas, om den ej borde uttagas på frivillighetens väg. — Jag är emellertid öfvertygad om att regeringen i sinom tid nog skall finna ett lämpligt serum för den »husarfeber», som nu grasserar från Ystad till Haparanda. Jag har intet yrkande att göra.

Grefve Hamilton, Raoul: Mot utskottets förslag, i hvad det rör aftalet mellan kronan och staden Hälsingborg, har jag naturligtvis icke något att erinra, men innebär den kungl. proposition, hvarpå utskottets förslag är grundadt, att en förflyttning af en del af skånska husarregementet från Skåne skall äga rum, måste jag uttrycka mitt beklagande.

Då den nuvarande omorganisationen genomfördes, hade man åtminstone den förhoppningen, att de värnpliktiga skulle få fullgöra sin värnplikt i hemorten. Det är naturligen för beväringen en icke ringa fördel att under sin lediga tid kunna komma hem, och det är äfven kärt för föräldrar att kunna besöka sina söner på lägerplatsen. Därigenom uppstår mellan hemmet och lägerplatsen ett samband, som icke verkar skadligt. Denna förhoppning har gått i fullbordan, utom just hvad Kristianstads och möjligtvis en del af ett annat län beträffar. De värnpliktiga från Kristianstads län, hvilka tilldelas infanteriet, måste fullgöra sin värnplikt i andra landskap, en tredjedel i Blekinge, en tredjedel i Kronobergs län och

Angående
ett aftal
mellan kronan
och Hälsing-
borgs stad i
fråga om ett
kaserntablis-
semang m. m.
(Forts.)

Angående
ett aftal
mellan kronan
och Hälsing-
borgs stad i
fråga om ett
kasernetablis-
semang m. m.
(Forts.)

en tredjedel i Halland. Att denna undantagslagstiftning för ett enda landskap, eller måhända två, skall väcka misstämning och harm. är ju tydligt och klart. Gällde lagen alla andra landskap, så att de värnpliktiga allmänt flyttades från det ena stället till det andra, vore ju saken af mindre betydelse, men denna undantagslagstiftning för en enda ort måste väcka misstämning.

Genom förflyttning af Skånska husarregementet från Skåne blifva förhållandena än värre. Jag skall icke ingå på den militära sidan af frågan, jag är ju själf icke militär. Men så vidt jag vet, äro ju militärerna oeniga i frågan och tvista, huruvida kavalleri kan användas i Norrland. Huruvida icke sjätte arméfördelningen, som har lika mycket kavalleri som de andra fördelningarna, kan vara nöjd därmed, och huruvida det icke är lättare att i farans stund flytta kavalleri till Norrland än att mobilisera i dessa glest befolkade landsdelar. Därom vill jag emellertid icke yttra mig. Men jag uttalar den förhoppningen, att, därest en del af Skånska husarregementet drages från Skåne, ett annat regemente föres dit, så att Skånes värnpliktiga i likhet med dem från andra landskap få åtnjuta fördelen af att fullgöra sin värnplikt i hemorten.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 8 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 120. i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående godkännande af telegrafverkets utgiftsstaten för år 1908 m. m.

Uti en den 8 mars 1907 till Riksdagen aflåten proposition (n:o 84) hade Kungl. Maj:t. under åberopande af ett därvid fogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen

»dels medgifva.

att linjearbetaren Lars Johan Claessén, vaktmästaren vid Motala telegrafstation Gustaf Bygel och telegrambäraren Algot Knut Bäckman må från ingången af år 1907 af telegrafverkets medel uppbära en hvar under sin återstående lifstid ett årligt understöd, Claessén af 480 kronor, Bygel af 300 kronor och Bäckman af 150 kronor, att utbetalas i den ordning, som gäller för fyllnadspensioner från telegrafverket;

att för utvidgning af telegrafverkets lokaler i Stockholm må reserveras ytterligare 200,000 kronor;

att å telegrafverket tillhöriga tomter i Hälsingborg och Härnösand må uppföras telegrafstationsbyggnader för en kostnad icke öfverstigande för byggnaden i Hälsingborg 230,000 kronor och för byggnaden i Härnösand, inrymmande jämväl lokaler för postkontoret i staden, 252,000 kronor;

att för anskaffande af lokaler i landsorten för telegrafverkets behof må reserveras ett belopp af 100,000 kronor;

att för telegrafverkets behof må få inköpas egendomarna n:o 2 och 3 i kvarteret Aeolus med adressnummer 8 Slottsbacken och 3 Telegrafgränd i Stockholm för 520,000 kronor samt fastigheten n:o 80—81 i kvarteret Björnen vid Älfgatan i Karlstad för 100,000 kronor;

dels, med godkännande af de i statsrådsprotokollet intagna förslag till utgiftsstater för telegrafverket att tillämpas under 1908 och till aflöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket, för år 1908, bestämma telegrafverkets anslag, förslagsvis beräknadt till 9,980,000 kronor, att utgå direkt af telegrafmedlen;

dels bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen för anskaffande af lokaler för telegrafverkets behof ett lånebelopp af 3,000,000 kronor att, i mån af behof och sedan detta för hvarje gång blifvit af Kungl. Maj:t och Riksdagen pröfvadt, af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom berörda belopps öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret, inom tjugu år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämna tillgång, dock så att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas;

dels af nämnda lånemedel anvisa till inköp för telegrafverkets behof af egendomarna n:o IX och II i kvarteret Skvalperup i Malmö 350,000 kronor samt för utförande af vissa byggnadsarbeten för utvidgning af stationslokalerna i Malmö 169,000 kronor;

dels och medgifva, att för telegrafverkets behof må, efter Kungl. Maj:ts pröfning och godkännande, inköpas för byggnadstomter lämpliga fastigheter i Göteborg, Norrköping, Landskrona, Örebro och Västerås, äfvensom att köpeskillingarna därför må utbetalas af ofvannämnda lånemedel.»

I sammanhang med Kungl. Maj:ts ifrågakvarade proposition hade utskottet förehåft till behandling följande inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen n:o 222, af herr *C. A. Lindhagen*, n:o 223, af herr *E. A. Nilson* i Örebro, n:o 227, af herr *M. F. Nyström*, n:o 238, af herr *J. Widén*, n:is 243 och 244 af herr *K. V. Rydén*, n:o 247, af herr *K. Starbäck*, n:o 249, af friherre *A. T. Adelsvärd*, och n:o 251, af herr *M. F. Nyström*.

Slutligen hade utskottet haft att handlägga Kungl. Maj:ts proposition n:o 158, däruti föreslagits att vaktmästaren vid telegrafverkets station i Uddevalla Otto Leonard Qvist måtte från och med den 1 april 1907 under sin återstående lifstid, utöfver den honom från telegrafverkets pensionsinrättning tillkommande pension, af telegrafverkets medel uppbära ett årligt understöd af 140 kronor, att utbetalas i den ordning, som gälde för fyllnadspensioner från telegrafverket.

*Angående
telegrafverkets
utgiftsstater
m. m.
(Forts.)*

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

Uti § 4 mom. 3 i aflöningsreglementet hade Kungl. Maj:t föreslagit följande bestämmelser: »Uppflyttning i aflönings- eller löneklass sker enligt de allmänna grunder, hvilka finnas sammanförda i de vid detta aflöningsreglemente såsom bilagor fogade tabeller, under iakttagande:

att tjänsteman under mera än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna uppflyttning i högre klass, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid han åtnjutit semester.»

Genom här ofvan omnämnda motion n:r 238 hade herr *Widén* föreslagit, att Riksdagen vid godkännande af de föreslagna utgiftsstaterna för telegrafverket måtte besluta, att i aflöningsreglementet för tjänstemän vid telegrafverket i fråga om villkoren för uppflyttning i högre aflönings- eller löneklass efter orden »eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst» skulle inskjutas orden »eller fullgjort annat offentligt uppdrag».

Uti förenämnda motion n:o 251 hade herr *M. F. Nyström* hemställt, att bland öfvergångsbestämmelserna under aflöningsreglementets § 4 mom. 1 måtte efter orden »kontrollör af 1:a lönegraden, förutvarande biträdande kommissarie eller kontrollör, enligt klass 13 3,800 kronor» införas:

Kontrollör af 2:a lönegraden, förutvarande biträdande kommissarie, kontrollör eller kassör, enligt klass 14 3,400 kronor.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt:

I. att Riksdagen, på grund af Kungl. Maj:ts förevarande propositioner och med bifall till herr *Nyströms* motion n:o 251 samt i anledning af herr *Widéns* öfverförda motion, måtte

a) medgifva, att linjearbetaren *Lars Johan Claessén*, vaktmästaren vid *Motala telegrafstation* *Gustaf Bygel*, telegrambäraren *Algot Knut Bäckman* och vaktmästaren vid telegrafverkets station i *Uddevalla* *Otto Leonard Qvist* må, de tre förstnämnde från ingången af år 1907 och den sistnämnde från och med den 1 april samma år, af telegrafverkets medel uppbära en hvar under sin återstående lifstid ett årligt understöd, *Claessén* af 480 kronor, *Bygel* af 300 kronor, *Bäckman* af 150 kronor och *Qvist* af 140 kronor, att utbetalas i den ordning, som gäller för fyllnadspensioner från telegrafverket;

b) medgifva, att för utvidgning af telegrafverkets lokaler i *Stockholm* må reserveras ytterligare 200,000 kronor;

c) medgifva, att å telegrafverket tillhöriga tomter i *Hälsingborg* och *Härnösand* må uppföras telegrafstationsbyggnader för en kostnad icke öfverstigande för byggnaden i *Hälsingborg* 230,000 kronor och för byggnaden i *Härnösand*, inrymmande jämväl lokaler för postkontoret i staden, 252,000 kronor;

d) medgifva, att för anskaffande af lokaler i landsorten för telegrafverkets behof må reserveras ett belopp af 100,000 kronor;

e) medgifva, att för telegrafverkets behof må få inköpas egendomarna n:is 2 och 3 i kvarteret Aeolus med adressnummer 8 Slottsbacken och 3 Telegrafgränd i Stockholm för 520,000 kronor samt fastigheten n:o 80—81 i kvarteret Björnen vid Älfgatan i Karlstad för 100,000 kronor;

f) bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen för anskaffande af lokaler för telegrafverkets behof ett lånebelopp af 3,000,000 kronor att, i mån af behof och sedan detta för hvarje gång blifvit af Kungl. Maj:t och Riksdagen pröfvadt, af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom berörda belopps öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret, inom tjugu år från första lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämna tillgång, dock så att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas;

g) af nämnda lånemedel anvisa till inköp för telegrafverkets behof af egendomarne n:o IX och II i kvarteret Skvalperup i Malmö 350,000 kronor samt för utförande af vissa byggnadsarbeten för utvidgning af stationslokalerna i Malmö 169,000 kronor;

h) medgifva, att för telegrafverkets behof må, efter Kungl. Maj:ts pröfning och godkännande, inköpas för byggnadstomter lämpliga fastigheter i Göteborg, Norrköping, Landskrona, Örebro och Västerås, äfvensom att köpeskillingarna därför må utbetalas af ofvannämnda lånemedel; samt

i) med godkännande af här nedan intagna förslag till utgifts-stater för telegrafverket att tillämpas under år 1908 (*Bil. A.*) och till aflöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket (*Bil. B.*), för år 1908 bestämma telegrafverkets anslag, förslagsvis beräknadt, till 9,944,110 kronor, att utgå direkt af telegrafmedlen.»

II. att Riksdagen, vid bifall till hvad sålunda föreslagits, måtte afslå herrar Lindhagens, Nilsons, Nyströms (motion n:o 227), Rydéns, Starbäckes och friherre Adelswärds ofvannämnda motioner.

De i utskottets hemställan, punkten I. mom. i) åberopade bilagorna *A.* och *B.* hade följande lydelse:

*Angående
telegrafverkets
utgiftsstater
m. m.
(Forts.)*

Utgiftsstaten för telegrafverket

att tillämpas under år 1908.

		K r o n o r			
A. Aflöningsstat.					
1. Telegrafstyrelsen.					
Chef.					
Generaldirektören	arfvode	---	15,000		
Ledamöter.					
1 Fullmäktig	arfvode	3,000			
1 „	„	3,000	6,000		
1 Byråchef		9,000			
1 „		8,500			
1 „		8,000			
Arfvode till en byråchef såsom general-					
direktörens ställföreträdare		1,000			
tillsammans förslagsvis		---	26,500		
Byråttjänstemän.					
Administrativa byrån: 1 Sekreterare ..		6,000			
	1 Ombudsman ..	4,600			
	1 Aktuarie	5,000			
	1 Kamrer	5,500			
	1 Hufvudkassör ..	5,000			
	1 Revisor	6,000			
	1 „	6,000			
	1 „	4,600			
	1 Statistiker ..	4,600			
Linjebyrån: 1 Byråingenjör		5,000			
	1 Notarie	6,000			
	1 Förrådsintendent	3,400			
Trafikbyrån: 1 Föreståndare för un-					
dervisningsanstalten		4,600			
	1 Aktuarie	5,500			
	1 Kontrollör	3,400			
tillsammans förslagsvis		---	75,200		
Transport		---	122,700		

		K r o n o r	
	Transport	---	122,700
Biträdande tjänstemän.			
8	Assistenter..... förslagsvis	12,000	---
4	Telegrafister..... "	4,560	---
1	Föreståndare för katalogexpeditionen..... förslagsvis	2,100	---
18	Kontorsskrifvare..... "	19,800	---
6	Vaktmästare.....	7,920	46,380
	Förste vaktmästare..... arfvode	---	200
Arfvoden till sekreterare, kamrerare, byråingenjör och förrådsintendent äfvensom till extra ordinarie tjänstemän, vikariatsersättning m. m.			
 förslagsvis	---	27,900
2. Linjedistriktet.			
7	Linjedirektörer..... förslagsvis	---	37,600
16	Linjeingenjörer..... "	---	55,600
7	Kassörer af 1:a lönegraden..... "	---	9,300
6	Bokhållare..... "	---	5,760
9	Linjemästare af 1:a lönegraden..... "	---	21,300
25	Linjemästare af 2:a lönegraden..... "	---	40,500
37	Linjeförmän af 1:a lönegraden..... "	---	55,230
40	Linjeförmän af 2:a lönegraden..... "	---	46,620
180	Reparatörer..... "	---	194,860
Arfvoden till extra ordinarie tjänstemän, vikariatsersättning m. m. förslagsvis			
 förslagsvis	---	65,000
3. Trafikdistriktet och stationerna.			
2	Telefondirektörer..... förslagsvis	---	8,000
1	Telegrafdirektör af 1:a lönegraden..... "	---	4,600
	Transport	---	12,600
			728,970

		K r o n o r	
	Transport	12,600	728,970
3	Telegrafdirektörer af 2:a lönegraden förslagsvis	11,800	
1	Telegrafinspektör arfvode	2,500	
3	Telegrafinspektörer	7,500	
12	Kommissarier af 1:a lönegraden förslagsvis	38,400	
17	” ” 2:a lönegraden	55,400	
23	” ” 3:e lönegraden	53,200	
18	” ” 4:e ”	33,600	
36	<i>Kommissarier af 5:e lönegraden</i>	53,850	
40	” ” 6:e ”	55,200	
24	” ” 7:e ”	20,850	
Biträdande tjänstemän.			
6	Kontrollörer af 1:a lönegraden förslagsvis	26,000	
7	” ” 2:a ”	28,200	
120	Assistenter	306,700	
300	<i>Telegrafister</i>	445,200	
50	<i>Vaktföreståndare</i>	67,680	
1	<i>Kassör af 1:a lönegraden</i>	1,140	
12	<i>Kassörer af 2:a</i>	12,240	
2	<i>Bokhållare</i>	2,760	
500	<i>Interurbantelefonister</i>	453,900	
8	Stationsförmän	9,720	
35	Stationsbiträden	33,420	
Arfvoden till extra ordinarie tjänstemän, vikariatsersättning m. m. förslagsvis			
		1,400,000	3,131,860
4. Verkstaden.			
1	Verkstadsdirektör förslagsvis	8,500	
3	Verkstadsingenjörer	10,200	
1	Verkstadskassör och bokhållare	3,400	
1	Materialförvaltare	2,400	
4	Verkmästare	10,200	34,700
5. Särskilda anslag.			
Uppbördsprovision, förslagsvis		185,000	
Hyresbidrag, enligt bestämmelsen i aflöningsreglementets § 15, förslagsvis		83,500	
Transport		268,500	3,895,530

	K r o n o r		
Transport	268,500	— 3,895,530	—
Tilläggsarfvide enligt bestämmelsen i aflöningsreglementets § 16, förslagsvis	111,000	—	—
Gratifikationer åt tjänstemän m. m.	10,000	— 389,500	— 4,285,030
B. Pensions- och understödsstater.			
Förre befälhafvaren å Landsorts indragna optiska station, sergeanten <i>A. Liljander</i> , enligt Kungl. brefvet den 2 juni 1876	600	—	—
Förre telegrafisten å Dalarö indragna optiska station, <i>C. A. Törnros</i> , enligt samma Kungl. bref	400	—	—
Förre telegrafisten å Ornö indragna station <i>F. O. Åkerlind</i> , enligt Kungl. brefvet den 23 mars 1877	270	—	—
Förre föreståndaren för Skeninge indragna station <i>Nanny Arndtz</i> , enligt Kungl. brefvet den 13 juli 1887	300	—	—
Förre föreståndaren för Hjo station <i>Anna Johanna Charlotta Lagerberg</i> , enligt Kungl. brefvet den 27 maj 1898	500	—	—
Förre arbetsledaren <i>August Andersson</i> , enligt Kungl. brefvet den 26 maj 1899	600	—	—
Förre reparatören <i>Fritz Bergman</i> , enligt Kungl. brefvet den 26 maj 1899	480	—	—
Förre arbetaren <i>Karl Johan Ludvig Schönell</i> , enligt Kungl. brefvet den 6 juni 1902	480	—	—
Förre extra biträdet <i>Fredrika Charlotta Eugenia Hjelm</i> , enligt Kungl. brefvet den 9 juni 1905	500	—	—
Änkan <i>Hulda Maria Karlsson</i> , född Andersson, enligt Kungl. brefvet den 13 oktober 1905	120	—	—
Minderåriga <i>Dala Sigrid Maria Karlsson</i> , enligt samma Kungl. bref	60	—	—
Linjearbetaren <i>Anders Forserstråle</i> , enligt Kungl. brefvet den 7 april 1906	300	—	—
Linjearbetaren <i>Gustaf Isidor Andersson</i> , enligt samma Kungl. bref	300	—	—
Transport	4,910	—	— 4,285,030

	K r o n o r		
Transport	4,910	---	4,285,030
Förra lokaltelefonisten <i>Eva Vilhelmina Dorotea Öhman</i> , enligt Kungl. brefvet den 22 juni 1906	300	---	---
Aflidne telefonarbetaren <i>Vilhelm Svenssons</i> son <i>Folke Verner</i> , enligt Kungl. brefvet den 3 november 1906	60	---	---
Linjearbetaren <i>Lars Johan Claessén</i>	480	---	---
Vaktmästaren vid Motala telegrafstation <i>Gustaf Bygel</i>	300	---	---
Telegrambäraren <i>Algot Knut Bäckman</i>	150	---	---
Vaktmästaren vid Uddevalla telegrafstation <i>Otto Leonard Qvist</i>	140	6,340	---
Bidrag till telegrafverkets pensionsinrättning: fem procent af den för året till 2,000,000 kronor beräknade portoinkomsten af telegrafmedel, förslagsvis	100,000	---	---
tilläggsbelopp	125,920	225,920	---
Bidrag till telegrafverkets änke- och pupillkassa	---	8,000	---
Till fyllnadspensioner, enligt bestämmelserna i Kungl. brefvet den 22 juni 1883, förslagsvis	---	66,650	306,910
C. Omkostnadsstat.			
(Förslagsanslag.)			
Stationers och linjers underhåll	---	1,760,000	---
Underhåll af telegrafverkets byggnader och lokaler	---	25,000	---
Resekostnads- och traktamentsersättning	---	45,000	---
Blanketter, telefonkataloger, skrifmaterialier, böcker, renskrifning m. m.	---	220,000	---
Hyror	---	180,000	---
Eldning, belysning och städning af tjänstelokaler	---	200,000	---
Postporto	---	40,000	---
Beklädnad	---	120,000	---
Inköp och underhåll af inventarier, verktyg m. m.	---	115,000	---
Sjukvård och begrafningshjälp	---	15,000	---
Frakt- och transportkostnader	---	75,000	---
Transport	---	2,795,000	4,591,940

	K r o n o r	
Transport	2,795,000	4,591,940
Sveriges bidrag till underhållet af internationella telegrafbyrån i Bern	2,000	
Telegrafverkets undervisningsanstalt	20,000	
Felräkningspenningar	10,000	
Diverse utgifter	59,130	2,886,130
D. Ränta och amortering, förslagsvis		1,884,400
E. Fastigheter		500,000
F. Telegraflinjebyggnader		35,400
G. Öfvergångsstat.		
(Förslagsanslag.)		
Telegrafstyrelsen.		
1 Byråchef	7,000	
1 Registrator och aktuarie	3,500	
1 Öfveringenjör	5,000	
2 Notarier	6,000	
1 Elektriker	5,500	
1 Revisor	3,500	
1 Bokhållare och kassakontrollant	3,000	
1 Förrådsförvaltare	4,000	
	37,500	
Afgå under A. Aflöningsstat upptagna aflöningar	10,680	26,820
Linjedistriktet.		
6 Bokhållare	14,100	
Afgå under A. Aflöningsstat upptagna aflöningar	5,400	8,700
Trafikdistriktet och stationerna.		
3 Kommissarier af 3:e klass	10,800	
3 Kontrollörer	10,000	
	20,800	
Afgå under A. Aflöningsstat upptagna aflöningar	10,080	10,720
		46,240
Summa kronor		9,944,110

Anm. De befattningar, som äro angifna med kursiv stil, äro afsedda att i regel innehafvas af kvinnliga tjänstemän.

Bil. B.

Aflöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket.

§ 1.

Generaldirektören och chefen för telegrafverket tillsättes genom förordnande på viss tid, öfriga tjänstemän vid telegrafverket genom konstitutorial, hvilket skall anses innebära, att tjänsteman kan i administrativ väg på grund af fel eller försummelse i tjänsten, afsättas från sin befattning.

§ 2.

Aflöning eller arvode, som tillkommer vid telegrafverket anställd tjänsteman enligt stat, som af Riksdagen godkänts, utgår enligt nedan angifna grunder, och fördelas aflöningen i lön och tjänstgöringspenningar eller, för provisionsberättigad tjänsteman, i lön och uppördsprovision.

§ 3.

1:o. Till generaldirektören och chefen för telegrafverket utgår arvode med 15,000 kronor.

2:o. Till *icke provisionsberättigad tjänsteman* utgår aflöningen enligt följande *aflöningskala* med däri angifna årliga belopp.

Klass	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa aflöning	Klass	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa aflöning
1.....	5,400	3,600	9,000	15.....	1,800	900	2,700
2.....	5,100	3,400	8,500	16.....	1,600	800	2,400
3.....	4,800	3,200	8,000	17.....	1,400	700	2,100
4.....	4,500	3,000	7,500	18.....	1,350	450	1,800
5.....	4,200	2,800	7,000	19.....	1,240	410	1,650
6.....	3,900	2,600	6,500	20.....	1,130	370	1,500
7.....	3,600	2,400	6,000	21.....	1,040	340	1,380
8.....	3,300	2,200	5,500	22.....	950	310	1,260
9.....	3,000	2,000	5,000	23.....	920	220	1,140
10.....	2,760	1,840	4,600	24.....	820	200	1,020
11.....	2,520	1,680	4,200	25.....	770	190	960
12.....	2,280	1,520	3,800	26.....	720	180	900
13.....	2,040	1,360	3,400	27.....	680	160	840
14.....	2,000	1,000	3,000				

3:o. Till *provisionsberättigad tjänsteman* utgår, förutom den i § 5 bestämda uppbördsprovision, lön enligt följande *löneskala* med däri angifna årliga belopp:

Klass	Lön
1	4,600
2	4,200
3	3,800
4	3,400
5	3,000
6	2,800
7	2,600
8	2,400
9	2,200
10	2,000
11	1,800
12	1,650
13	1,500
14	1,350
15	1,200
16	1,050

4:o. Såsom telegrafinspektör förordnad tjänsteman äger att, utom honom tillkommande lön, uppbära arfvode till belopp, som i staten angifves. Sådant arfvode betraktas såsom tjänstgöringspenningar.

§ 4.

1:o. Aflöning åtnjutes af *icke provisionsberättigad tjänsteman* enligt följande reglering:

	Lägsta aflöning		Högsta aflöning	
	Klass	Kronor	Klass	Kronor
A) inom Styrelsen:				
Byråchef	3	8,000	1	9,000
Byråtjänsteman	13	3,400	7	6,000
<i>Föreståndare för katalogexpeditionen</i>	18	1,800	16	2,400
<i>Kontorsskrifvare</i>	24	1,020	18	1,800
Vaktmästare	23	1,140	21	1,380
B) vid Linjedistriktet:				
Linjedirektör	10	4,600	5	7,000
Linjeingenjör	14	3,000	8	5,500
<i>Kassör af 1:a lönegraden</i>	23	1,140	17	2,100
<i>Bokhållare</i>	25	960	19	1,650
Linjemästare af 1:a lönegraden	20	1,500	15	2,700
» » 2:a »	23	1,140	17	2,100
Linjeförman » 1:a »	24	1,020	18	1,800
» » 2:a »	26	900	20	1,500
Reparatör	27	840	21	1,380
C) vid Stationerna:				
Kontrollör af 1:a lönegraden	14	3,000	8	5,500
» » 2:a »	14	3,000	9	5,000
Assistent	20	1,500	13	3,400
<i>Telegrafist</i>	23	1,140	18	1,800
<i>Vaktföreståndare</i>	22	1,260	18	1,800
<i>Kassör af 1:a lönegraden</i>	23	1,140	17	2,100
» » 2:a »	24	1,020	18	1,800
<i>Bokhållare</i>	25	960	19	1,650
<i>Interurbantelefonist</i>	27	840	22	1,260
Stationsförman	26	900	20	1,500
Stationsbiträde	27	840	22	1,260
D) vid Verkstaden:				
Verkstadsdirektör	5	7,000	2	8,500
Verkstadsingenjör	14	3,000	8	5,500
Verkstadskassör och bokhållare	16	2,400	13	3,400
Materialförvaltare	20	1,500	14	3,000
Verkmästare	18	1,800	14	3,000

De vid denna aflöningsstats trädande i kraft vid telegrafverket anställda ordinarie och extra ordinarie tjänstemän i nedan angifna befattningar äga vid tillträdet af motsvarande ordinarie befattningar i denna aflöningsstat beräkna nedanstående begynnelseaflöning:

Kontrollör af 1:a lönegraden, förutvarande biträdande kommissarie eller kontrollör	enligt klass 12	3,800	kronor;
Kontrollör af 2:a lönegraden, förutvarande biträdande kommissarie, kontrollör eller kassör	» » 13	3,400	»
Assistent	» » 17	2,100	»
Telegrafist	» » 22	1,260	»
Bokhållare	» » 22	1,260	»
Interurbantelefonist af förutvarande 1:a lönegraden	» » 26	900	»
Stationsförman, förutvarande vaktbetjänte af 1:a lönegraden	» » 24	1,020	» samtl
Stationsbiträde, förutvarande vaktbetjänte af 2:a lönegraden	» » 26	900	»

Anm. De befattningar, som äro angifna med kursiv stil, äro afsedda att i regel innehafvas af kvinnliga tjänstemän.

2:o. Lön åtnjutes af *provisionsberättigad tjänsteman* enligt följande reglering:

	Lägsta lön		Högsta lön	
	Klass	Kronor	Klass	Kronor
Telefondirektör	4	3,400	1	4,600
Telegrafdirektör af 1:a lönegraden				
» » 2:a »	5	3,000	2	4,200
Kommissarie » 1:a »	5	3,000	3	3,800
» » 2:a »	7	2,600	4	3,400
» » 3:e »	8	2,400	5	3,000
» » 4:e »	9	2,200	6	2,800
Kommissarie af 5:e lönegraden	16	1,050	11	1,800
» » 6:e »	16	1,050	13	1,500
» » 7:e »	16	1,050	14	1,350

Anm. De befattningar, som äro angifna med kursiv stil, äro afsedda att i regel innehafvas af kvinnliga tjänstemän.

3:o. Uppflyttning i aflönings- eller löneklass sker enligt de allmänna grunder, hvilka finnas sammanförda i de vid detta aflöningsreglemente såsom bilagor fogade tabeller under iakttagande:

att tjänsteman under mera än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna uppflyttning i högre klass, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid han åtnjutit semester;

att uppflyttning i högre klass ej må ske förrän vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänstaldern blifvit uppnådd; börande tjänsteman därvid tillgodoräknas den tid, som före denna aflöningsstats trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial eller, beträffande de i staten nyuppförda befattningarna, på grund af förordnande;

att nu gällande bestämmelser om rätt för tjänsteman att för erhållande af ålderstillägg tillgodoräknas den tid, som förflutit från hans tillträde till befattningen på grund af förordnande i följd af frågan om verkets omorganisation med anledning af telefonväsendets tillkomst samt om rätt för vissa vaktbetjante att beräkna ålderstillägg från den tidpunkt, de tillträdde de befattningar, som de vid 1902 års utgång innehade, fortfarande skola gälla vid beräkning af ifrågavarande personals tjänstålder;

att tjänsteman, som vid tillträdande af den nya aflöningsstaten skulle erhålla lägre aflöning än den aflöning eller det arfvode han förut uppbär, äger såsom personligt tillägg till lönen uppbära skillnaden, intill dess hans aflöning stigit till samma belopp;

att tjänsteman, som befordras eller i annan ordning förflyttas från en befattning till annan, hvars begynnelse aflöning eller begynnelse-lön är lika med eller lägre än den aflöning eller lön, som han vid tiden för förflyttningen uppbär, kvarstår i innehafvande klass och äger för förflyttning i närmast högre klass tillgodoräkna sig hela den tid han innehaft aflöning eller lön efter närmast lägre klass, oafsedt hvilken befattning han därunder innehaft; dock att den, som efter egen ansökning förflyttas till befattning med aflöning eller lön enligt lägre klass än den han vid förflyttningen tillhör, ej må bekomma högre aflöning eller lön än den för förstnämnda befattning bestämda slut aflöning eller lön; samt

att likväl tjänsteman, som, då han intjänat stadgad tid för uppflyttning i högre klass, redan uppnått den lefnadsålder, vid hvilken han enligt bestämmelsen i § 7 punkt 6:o a) här nedan är skyldig att från tjänsten afgå, icke må uppflyttas i högre klass.

4:o. Undantagsvis må, när telegrafverkets intressen så fordra, Kungl. Maj:t kunna tilldela tjänsteman aflöning eller lön efter högre klass än den, som i ofvan angifna reglering finnes såsom lägsta aflöning eller lön för den af tjänstemannen innehafda befattning angifven; börande hvarje sådant undantag äfvensom skälen för det samma angifvas i näst därefter angifna statförslag.

§ 5.

Föreståndare för telegraf- eller centraltelefonstation äger uppbära provision å vid stationen influten uppörd af telegramporto-, telefon-, abonnemangs- och inträdesavgifter samt telefonsamtalsavgifter med:

5 procent af den del af uppörden, som ej för år öfverstiger 10,000 kronor;

3 procent af den del af uppbörden, som öfverstiger 10,000 men ej 30,000 kronor;

1 procent af den del af uppbörden, som öfverstiger 30,000 men ej 100,000 kronor;

$\frac{1}{2}$ procent af den del af uppbörden, som öfverstiger 100,000 men ej 500,000 kronor; samt

$\frac{1}{10}$ procent af den del af uppbörden, som öfverstiger 500,000 kronor.

Provisionsbeloppet för år räknadt, må dock icke för någon stationsföreståndare understiga 450 kronor, hvadan af provisionsanslaget må, utöfver ofvan angifna procentbelopp, utgå hvad som till äfventyrs erfordras för att fylla denna minimiprovision.

§ 6.

För åtnjutande af arfvode eller i stat uppförd aflöning och därtill hörande förhöjning efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning gälla, med undantag beträffande telegraffullmäktige, följande bestämmelser:

att tjänsteman skall vara underkastad icke allenast de i gällande instruktion gifna bestämmelser, utan ock den utvidgade eller förändrade tjänstgöring eller den förflyttning till annan tjänstgöringsort eller annan befattning, som kan varda honom i behörig ordning ålagd, dock utan minskning i den honom vid förflyttningen enligt detta reglemente tillkommande aflöning;

att med ordinarie befattning vid telegrafverket icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning i nämnda ämbetsverk ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, såframt ej, hvad angår verkets chef eller byråchef, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, telegrafstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

att, där generaldirektören beviljats ledighet och vikarie för honom förordnats, på pröfning af Kungl. Maj:t beror, huru stor del af arvodet må till vikarien afstås;

att tjänstgöringspenningar, provision och sportler få uppbäras endast för den tid, befattningsinnehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester eller för beredande af semester förordnats att bestrida högre befattning eller under den tid, som åtgått för fullgörande af de skyldigheter, hvilka ålegat tjänsteman såsom fullmäktig eller revisor vid telegrafverkets pensionsinrättning, men skola för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen;

att under ledighet, som åtnjutes för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, under afstängning från tjänstgöring eller under eljest förekommande lagligt tjänsteförhinder den tjänstledige kan af telegrafstyrelsen förpliktas att, utöfver tjänstgöringspenningar, provision och sportler, afstå så mycket af lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att, därest emellertid tjänsteman i följd af kroppsskada, ådragen under tjänstutöfning, blifvit tills vidare oförmögen till tjänstgöring, må, såsom undantag från hvad ofvan är stadgadt, aflöningen å stat kunna, efter telegrafstyrelsens bepröfvande, till honom utgå ofkortad under högst sex månader; ankommande däremot på pröfning af Kungl. Maj:t, till huru stor del aflöning kan böra till den skadade utgå efter oförmälda tid af sex månader;

att vid sjukdomsfall, eller när det erfordras för beredande af semester eller för fullgörande af uppdrag såsom fullmäktig eller revisor vid telegrafverkets pensionsinrättning, tjänsteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning, densamma bestrida, dock ej längre tid än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår; ägande han, om förordnandet erfordras till följd af sjukdomsfall, åtnjuta, i stället för egna tjänstgöringspenningar, så stor del af de med den tjänstlediges befattning förenade tjänstgöringspenningar, som motsvarar de enligt detta reglemente med den högre befattningens begynnelseaflöning förenade tjänstgöringspenningar, men, då förordnandet erfordras för beredande af semester eller för fullgörande af ofvan nämnda uppdrag, allenast den honom eljest tillkommande aflöning; ankommande på telegrafstyrelsens pröfning, huruvida vid förordnande å annan ort än placeringsorten hyresbidrag, motsvarande högst en femtedel af det vid resor enligt gällande resereglemente tjänsteman tillkommande dagtraktamente, bör honom tilldelas;

att en hvar, som med eller efter 1908 års ingång tillträder befattning såsom tjänsteman vid telegrafverket, skall vara pliktig att underkasta sig nu gifna villkor och bestämmelser; samt

att till de nuvarande innehafvare af dylika befattningar, hvilka före den 1 mars 1908 förklara, att de icke vilja underkasta sig nämnda års aflöningsstat samt dessa villkor och bestämmelser och som icke lagligen kunna därtill förbindas, aflöningsförmåner skola utgå enligt för dem nu gällande grunder.

§ 7.

1:o. Rätt till pension vid afgang från tjänst tillkommer vid telegrafverket anställd tjänsteman enligt nedan angifna bestämmelser.

2:o. Generaldirektör, hvilken i minst 12 år innehaft generaldirektörs förordnande, skall vara berättigad att i pension uppbära

6,000 kronor. Om generaldirektör, innan han uppnår 12 tjänstår, antingen på grund af sjukdom befinnes till nöjaktig vidare tjänstgöring oförmögen eller ock utan egen begäran nödgas afgå från sin befattning, utan att på grund af tjänstefel hafva förverkat densamma, skall han vara berättigad att i pension uppbära 5,000 kronor, då afgangen sker före eller vid 6 tjänstår, samt 5,500 kronor, där afgangen sker efter 6, men före 12 tjänstår.

Pensionen utgår af telegrafverkets medel; dock att, därest generaldirektören är delägare i telegrafverkets pensionsinrättning och vid afgang från ämbetet är berättigad till pension från nämnda pensionsinrättning, af telegrafverkets medel skall utgå allenast det belopp, hvarmed honom från pensionsinrättningen tillkommande pension understiger hvad han, enligt hvad förut nämnts, är berättigad att i pension uppbära.

Såsom pensionsavgift skall å det för generaldirektören bestämda arvvodet afdragas, därest han icke är delägare i telegrafverkets pensionsinrättning, ett årligt belopp af 360 kronor, och, om han är delägare i pensionsinrättningen, den del af detta belopp, som han ej har att betala i årlig avgift till nämnda inrättning.

3:o. För öfriga tjänstemän skall pensionsunderlag beräknas till följande belopp:

5,500	kr.	för byråchef;
4,600	»	» telefondirektör, telegrafdirektör af 1:a lönegraden och verkstadsdirektör;
4,200	»	» telegrafdirektör af 2:a lönegraden och linjedirektör;
3,800	»	» kommissarie af 1:a lönegraden;
3,700	»	» byråtjänsteman;
3,400	»	» kommissarie af 2:a lönegraden
3,300	»	» kontrollör af 1:a »
3,000	»	» kommissarie af 3:e lönegraden, kontrollör af 2:a lönegraden, linjeingenjör och verkstadsingenjör;
2,800	»	» kommissarie af 4:e lönegraden;
2,200	»	» assistent;
2,000	»	» verkstads-kassör och materialförvaltare;
1,800	»	» verkmästare;
1,500	»	» kommissarie af 5:e lönegraden;
1,400	»	» » » 6:e »
1,300	»	» » » 7:e » och föreståndare för katalogexpeditionen;
1,200	»	» telegrafist, kontorsskrifvare, kassör, bokhållare, vaktföreståndare och linjemästare;
1,000	»	» linjeförman och stationsförman;
900	»	» interurbantelefonist och reparatör; samt
800	»	» stationsbiträde och vaktmästare.

4:o. Pension är till sitt belopp antingen *hel* eller *afkortad*.

Hel pension utgår samma belopp som det för tjänstinnehafvaren vid tiden för hans afgang från tjänsten gällande pensionsunderlag; dock skall, för tjänstinnehafvare, som under kortare tid än fem år innehafvt den tjänst, från hvilken afgang äger rum, beloppet af hel

pension utgöra en femtedel af sammanlagda beloppen af de högsta pensionsunderlag, hvilka under hvar och ett af de senast förflutna fem åren varit för tjänstinnehafvaren gällande; och skall, därest sådan tjänstinnehafvare under någon del af nämnda tid, utan att tillika innehafva tjänst, som i denna lag afses, innehaft annan stats-tjänst, med hvilken rätt till pension är förenad, pensionsunderlag beräknas jämväl för den tid, sådan tjänst innehafts, och därvid tillämpas de i mom. 3:o här ofvan gifna föreskrifter.

Afkortad pension utgör viss del af hel pension och beräknas på sätt i punkt 7:o här nedan föreskrifves.

Pensionen utgår dels från telegrafverkets pensionsinrättning enligt det för denna inrättning gällande reglemente, dels ock med erforderligt fyllnadsbelopp af telegrafverkets medel.»

5:o. Rätt att komma i åtnjutande af *hel* pension inträder vid uppnådda sextiofem lefnads- och trettiofem tjänstår; dock att sådan rätt inträder:

för tjänstemän i telegrafstyrelsen vid sextiosju lefnads- och trettiofem tjänstår;

för verkstadsdirektör, linjeingenjör, verkstadsingenjör, assistent, linjemästare, linjeförman och reparatör: vid sextio lefnads- och trettiofem tjänstår;

för samtliga kvinnliga tjänstemän med undantag af telegrafister och interurbantefonister: vid sextio lefnads- och trettio tjänstår; samt för telegrafister och interurbantefonister: vid femtiofem lefnads- och trettio tjänstår.

6:o. Skyldighet att från tjänsten afgå inträder:

a) för samtliga tjänstemän vid uppnående af den i punkt 5:o stadgade lefnadsålder, Kungl. Maj:t eller telegrafstyrelsen, om det tillkommer telegrafstyrelsen att afskedet utfärda, dock obetaget att låta med detsamma anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvas kunna i befattningen på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke i något fall längre än till fyllda sjuttio år;

b) för tjänsteman, som icke uppnått stadgad lefnadsålder, då han efter att under fem på hvarandra följande år i följd af sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra, finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen; samt

c) för tjänsteman, som träffats af olycksfall i tjänsten, där olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring.

Befinnes tjänsteman vara af sjukdom eller minskad arbetsförmåga urståndsatt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänst-åligganden och har han tillika antingen, där enligt punkt 5 rätt till hel pension inträder vid sextiosju lefnadsår, uppnått en lefnadsålder af minst sextiofem år, eller, där enligt samma punkt rätt till hel pension inträder vid sextiofem år, uppnått en lefnadsålder af minst sextio år, äge Kungl. Maj:t, uppå därom af telegrafstyrelsen gjord framställning, förklara sådan tjänstinnehafvare skyldig att från tjänsten afgå.

7:o. Vid afgang från tjänst af anledning, som i punkt 6 c) sägs, utgår hel pension med enahanda belopp, som det vid tiden för olycksfallet för tjänstinnehafvaren gällande pensionsunderlag.

Har tjänsteman, som afgår på grund af någon af öfriga i punkt 6 intagna bestämmelser, uppnått det i punkt 5 för rätt till hel pension stadgade antal tjänstår, utgår äfven till den tjänsteman hel pension; i annat fall vare han, därest tjänstarens antal icke understiger tio, berättigad erhålla pension till *afkortadt* belopp i förhållande till det mindre antal tjänstår; dock att vid afgang från tjänst af anledning, som i punkt 6 b) sägs, pensionen icke i något fall må understiga sjuttiofem procent af hel pension. Tjänstnehafvare, som, vid uppnåendet af den i mom. 5 för rätt att komma i åtnjutande af hel pension stadgade lefnadsålder icke kan räkna tio tjänstår och alltså icke då är berättigad till erhållande af pension, må icke heller sedermera komma i åtnjutande af sådan, äfven om han på grund af stadgandet i mom. 6 a) tillåtes att kvarstå i tjänsten efter nämnda lefnadsålders inträde.

8:o. Rätt till fyllnadspension tillkommer ej den, som blifvit från tjänsten afsatt eller för fel eller försumlighet från tjänsten skild, ej heller den, som vid afgang från tjänsten icke är svensk medborgare. Har pensionstagare blifvit dömd till förlust af medborgerligt förtroende eller till, i stället för afsättning, straff enligt 2 kapitlet 17 § strafflagen, skall, efter det sådant beslut vunnit laga kraft, fyllnadspensionen anses förverkad.

§ 8.

Tjänsteman äger årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, generaldirektören och byråcheferna, en hvar under en och en half månad, telefon-, telegraf-, linje- och verkstadsdirektör, byråtjänsteman, kommissarie, kontrollör, linje- och verkstadsingenjör, assistent, verkstads-kassör, materialförvaltare, telegrafist, föreståndare för katalogexpeditionen, kontors-skrifvare, kassör, bokhållare, vaktföreståndare och interurbantelefonist, en hvar under en månad samt verkmästare, linjemästare, linje- och stationsförman, vaktmästare, reparatör och stationsbiträde en hvar under en half månad.

Tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid af året, som af vederbörande öfverordnade myndighet bestämmes, begagna sig af semester.

§ 9.

Den, som på förordnande förvaltar ledig tjänst, åtnjuter under tiden de med densamma förenade aflöningsförmåner.

Byråtjänsteman, som enligt förordnande uppehåller sekreterare-, kamrerare, byråingenjör- eller förrådsintendentsbefattning, skall utöfver honom tillkommande aflöning, åtnjuta arvode med 1,000 kronor för år räknadt; ägande styrelsen jämväl att från det därför afsedda anslag bereda sådan tjänsteman ersättning för mistadt arvode under den tid han åtnjuter semester.

§ 10.

Afhåller sig tjänsteman från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall, må han under tiden ej åtnjuta någon aflöning. Varder tjänsteman afstängd från tjänstgöring eller tagen i häkte, skall under tiden den del af hans aflöning, som icke af telegrafstyrelsen pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, innehållas, såvida ej telegrafstyrelsen finner skäligt låta honom uppbära något däraf.

§ 11.

Vid afgang från telegrafverkets tjänst till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall utgår själfva lönen till månadens slut. Enahanda är förhållandet med sådant arfvode, som icke betraktas såsom tjänstgöringspenningar.

Afider vid telegrafverket anställd person, som innehar befattning, hvilken icke är uppförd å ordinarie stat, må, därest och i den mån den myndighet, som antagit honom så pröfvar skäligt, den för honom bestämda aflöningen utgå till månadens slut.

§ 12.

Afider tjänsteman, vare sig ordinarie eller extra, eller vid verket anställd telegrambärare eller arbetare i följd af olyckshändelse, timad under tjänstutöfning eller arbete vid verket, må ett belopp, motsvarande den aflidnes aflöning för en månad, såsom begrafningshjälp tilldelas hans dödsbo.

§ 13.

Vid tjänsteresa inom riket utgår resekostnads- och traktamentsersättning för tjänstemän enligt bestämmelserna i gällande rese-reglemente, dock att vid långvarigare uppdrag, förenade med resa från boningsorten, vid ofta återkommande tjänsteresor eller i särskilda fall, då omständigheterna därtill eljest föranleda, telegrafstyrelsen äger att bestämma lägre resekostnads- och traktamentsersättning.

§ 14.

Felräkningspenningar tillkomma:

den hos telegrafstyrelsen anställde hufvudkassören med 500 kronor för år räknadt;

kassör å linjedistriktsbyrå med 200 kronor, likaledes för år räknadt;

tjänsteman, som i regelbunden tjänstefördelning tjänstgör i kassan vid telegraminlämning, där telegramuppbörden under näst föregående

är uppgått till minst 25,000 kronor, med en half procent af därstädes kontant inbetalda afgifter, efter lika fördelning mellan samtliga nu nämnda tjänstemän vid stationen; samt

å station särskildt anställd kassör med en tiondedel sprocent af inflytna telefonabonnemangs-, inträdes- och samtalsafgifter, dock högst 400 kronor för år räknadt; skolande ifrågavarande felräkningspenningar vid station, där särskild kassör icke finnes anställd, tillfalla stationsföreståndaren.

§ 15.

Anmärkningsprovisionen tillkommer vederbörande hos telegrafstyrelsen anställda tjänstemän enligt de närmare grunder, Kungl. Maj:t bestämmer, med högst femton procent af hvarje belopp, som på grund af anmärkning, gjord af sådan tjänsteman, antingen, såsom ej behörigen uppburet, till telegrafverket inflyter och utan anmärkningens framställande ej skulle hafva kommit verket till godo, eller, såsom för högt debiteradt, till vederbörande återgäldas.

§ 16.

1:o. Förmånen af fri bostad uti telegrafverkets egna eller för ändamålet förhyrda lägenheter må, efter telegrafstyrelsens bepröfvande, tillkomma följande tjänstemän, nämligen:

kommissarie af 5:e, 6:e och 7:e lönegraderna, verkmästare, linjemästare, linjeförman, stationsförman, reparatör och stationsbiträde.

2:o. Med fri bostad är för kommissarie förenad förmånen af fri vedbrand och belysning.

3:o. De bland ofvan nämnda tjänstemän, hvilka ej åtnjuta fri bostad, äga uppbära hyresbidrag, utgörande för kommissarie högst 300 kronor för år räknadt och för öfriga tjänstemän minst femton, högst 30 procent af aflöningen.

4:o. Det ankommer på telegrafstyrelsen att i hvarje särskildt fall bestämma, huruvida bostadsförmån eller hyresbidrag skall utgå, äfvensom beloppet af berörda bidrag.

5:o. Förmånen af fri bostad eller hyresbidrag anses tillhöra lönen.

§ 17.

Assistent, telegrafist, vaktföreståndare, interurbantefonist, linjeförman af 1:a lönegraden och reparatör, stationerade å ort, där de allmänna lefnadskostnaderna äro särskildt höga, äga, så länge de tjänstgöra å sådan ort, uppbära tilläggsarfvide utgående, enligt af telegrafstyrelsen fastställda grunder, med tio eller femton procent af dem tillkommande aflöning.

Linjeförman af 1:a lönegraden och reparatör, som i stället för fri bostad åtnjuta hyresbidrag, äga, i fall de uppbära tilläggsarfvide, beräkna enahanda tillägg äfven å sådant bidrag.

§ 18.

Assistent eller telegrafist, som är anställd såsom föreståndare för filialstation, må, såsom tillägg till tjänstgöringspenningarna, kunna tilldelas arvode till belopp af högst 200 kronor för år räknadt.

§ 19.

Uniformspersedlar in natura eller beklädnadsersättning till visst årligt belopp må tilldelas linjemästare, linjeförman, stationsförman, vaktmästare, reparatör och stationsbiträde äfvensom telegrambärare samt vid linjebyggnaderna anställda extra ordinarie underbefäl och arbetare, allt enligt reglemente, som af telegrafstyrelsen fastställles.

§ 20.

Kostnadsfri läkarvård jämte medikamenter lämnas åt den i föregående § omnämnda personal äfvensom åt underbefäl och arbetare vid telegrafverkets verkstad samt åt annan med densamma jämförlig, i telegrafverkets tjänst befintlig tillfällig personal, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar.

Allmänna grunder till aflöningsförhöjning

Klass..... Aflöning, kronor	Begyn- nelse- aflöning.	Uppflyttning i högre klass kan äga rum, när aflöning enligt											
		27	26	25	24	23	22	21	20	19	18	17	16
		840	900	960	1,020	1,140	1,260	1,380	1,500	1,650	1,800	2,100	2,400
A. Inom styrelsen:													
Byråchef	08,00	—	—	—	—	—	ε	—	—	—	—	—	—
Byråtjänsteman	3,400	—	—	—	—	—	ε	—	—	—	—	—	—
Förest. för katalogexp.	1,800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Kontorsskrifvare	1,020	—	—	—	—	2	—	2	3	3	3	—	—
Vaktmästare	1,140	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
B. Vid linjedistriktet:													
Linjedirektör	4,600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Linjeingenjör	3,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kassör af 1:a lönegraden ..	1,140	—	—	—	—	—	3	3	3	3	3	3	—
Bokhållare	960	—	—	—	2	2	2	3	3	3	—	—	—
Linjemäst. af 1:a lönegr.	1,500	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	3
„ „ 2:a „	1,140	—	—	—	—	—	2	2	2	3	3	3	—
Linjeförm. „ 1:a „	1,020	—	—	—	—	2	2	2	3	3	3	—	—
„ „ 2:a „	900	—	—	2	2	2	3	3	3	—	—	—	—
Reparatör	840	—	2	2	2	3	3	3	—	—	—	—	—

Klass..... Aflöning, kronor.....	Begyn- nelse- aflöning.	Uppflyttning i högre klass kan äga rum, när aflöning enligt											
		27 840	26 900	25 960	24 1,020	23 1,140	22 1,260	21 1,380	20 1,500	19 1,650	18 1,800	17 2,100	16 2,400
C. Vid stationerna:													
Kontrollör af 1:a lönegr.	3,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
” ” 1:a ”	3,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Assistent	1,500	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	3	
Telegrafist	1,140	—	—	—	—	3	3	3	3	3	—	—	
Vaktförståndare	1,260	—	—	—	—	—	3	3	3	3	—	—	
Kassör af 1:a lönegraden	1,140	—	—	—	—	3	3	3	3	3	3	—	
” ” 2:a ”	1,020	—	—	—	3	3	3	3	3	3	—	—	
Bokhållare	960	—	—	2	2	2	3	3	3	—	—	—	
Interurbantelefonist	840	—	2	2	2	3	—	—	—	—	—	—	
Stationsförman	900	—	—	2	2	3	3	3	—	—	—	—	
Stationsbiträde	840	—	2	2	2	3	—	—	—	—	—	—	
D. Vid verkstaden:													
Verkstadsdirektör	7,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verkstadsingenjör	3,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verkstadskassör och bokhållare	2,400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Materialförvaltare	1,500	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	3	
Verkmästare	1,800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	

Allmänna grunder till löneförhöjning

Klass..... Aflöning, kronor.....	Begyn- nelse- aflöning.	Uppflyttning i högre klass			
		16 1,050	15 1,200	14 1,350	13 1,500
Telegrafdirektör	3,400	—	—	—	—
Telegrafdirektör af 1:a lönegraden		—	—	—	—
” ” 2:a ”	3,000	—	—	—	—
Kommissarie ” 1:a ”	3,000	—	—	—	—
” ” 2:a ”	2,600	—	—	—	—
” ” 3:e ”	2,400	—	—	—	—
” ” 4:e ”	2,200	—	—	—	—
Kommissarie ” 5:e ”	1,050	—	3	3	3
” ” 6:e ”	1,050	—	3	3	3
” ” 7:e ”	1,050	—	3	3	—

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

Herr Tamm, Hugo, som yttrade: Jag får hemställa, att vid föredragningen af detta ärende kammaren först ville besluta, att ärendet punktvis föredrages, att i afseende å punkten I momenten a), b), c), d), e), f), g) och h), hvilka röra sådana frågor som byggnader och dylikt, må föredragas först, att därefter vid föredragningen af mom. i) diskussionen må röra sig om organisationen och aflöningsfrågan i dess helhet, samt att nämnda mom. så föredrages, att först föredrages aflöningsreglementet för tjänstemännen enligt bil. B) och därefter förslaget till utgiftsstaten för telegrafverket att tillämpas under år 1908 enligt bil. A) och slutligen mom i).

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten I.

Mom. a)–h).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. i).

Bilagan B.

Utskottets förslag till aflöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket.

§§ 1–3.

Godkändes.

§ 4.

Mom. 1.

Vid förevarande moment hade reservation afgifvits af, bland andra:

herrar *E. Hammarlund*, *J. T. Larsson* och *F. V. Thorsson*, som yrkat, att utskottet måtte föreslå, att lägsta aflöningen åt *kontorskrifvare* måtte bestämmas till 1,260 kronor med rätt till uppflyttning i högre löneklass efter 3, 6, 9 och 12 år, så att slutaflöningen blefve 1,800 kronor efter 12 år; samt

greffe *A. F. C:son Wachtmeister* äfvensom herrar *J. T. Larsson* och *F. V. Thorsson*, som yrkat, att utskottet skulle hemställa, att begynnelselönen för *telegrafist* måtte bestämmas till 1,260 kronor.

Herr Törnebladh: Jag har låtit anteckna mig såsom reservant vid utskottets förslag i detta afseende. Jag har gjort det för att

framställa mina betänkligheter i allmänhet mot den nu föreslagna staten. Det hvilat i själfva verket ett oblidt öde öfver telegrafverket. Detta verk fick sina aflöningar reglerade år 1902 och redan nu, år 1907, står man inför en alldeles ny och omfattande löne-reglering, som i många hänseenden skiljer sig från alla, vid hvilka vi hittills varit vana. Det är i korthet sagdt affärssynpunkten, som har blifvit bestämmande för regleringen. Nu kan man ju visserligen mycket gärna erkänna, att dock denna synpunkt har mycket att betyda i ett verk af sådan beskaffenhet som telegrafverket; men det kan å andra sidan vara fråga, om den skall spela in uti alla detaljer i aflöningar och ordnandet af alla smärre tjänstemäns för-rättningar och aflöningar; det kan åtminstone vara tvifvelaktigt, huruvida detta är riktigt. Jag förstår mycket väl jämförelsen med den enskilda affärsverksamheten; men denna tager sig nog uttryck uti andra och betydligt friare former, än som här framträda, oakadt i själfva verket dessa former torde lämna ett visst spelrum för godtycket, om man också kan och bör hoppas, att verkets intressen skola komma att handhafvas med omsikt, urskiljning och frihet från mera godtyckliga och subjektiva uppfattningar. Jag är icke alldeles säker på, att hela denna tabell med olika begynnelseaflöningar — ämnad att utgöra en enhet, men i själfva verket, såsom utaf dess uppställning lätt synes, sonderfallande i åtskilliga grupper, mer eller mindre sammanflytande med hvarandra — jag är icke alldeles säker på, att den till fullo representerar detta affärssystem. Men så mycket tillåter jag mig att säga, att om också det finns svårigheter att nu inpassa alla tjänstemän med olika utbildning och olikartadt arbete inom de två åldersklasserna, så torde det dock kunna sättas i fråga, huruvida den inpassning, som blifvit föreslagen uti sväfvande grupper och klasser, skall visa sig så synnerligen öfverlägsen. Det blifver framtiden, som kommer att pröfva detta och visa, om och huru snart en ny löne-reglering för telegrafverket kan komma att blifva behöflig; en profetia, som man visserligen må hoppas icke skall få sin verklighet men som jag fruktar skall få sin verklighet i en eller annan form. Det har särskildt framträdt också i utskottets be-tänkande ett ganska starkt tvifvel om berättigandet utaf hela detta system med småningom automatiskt på sätt och vis stigande ålders-tillägg. Ser man noga på kommitténs eget betänkande, så finner man också, att kommittén har vid utdragandet af konsekvenserna af sin grundåsikt varit något tveksam. På sidan 104 i kommittébe-tänkandet heter det: »Det är å andra sidan själfklart, att den sålunda gradvis skeende löneförhöjningen såsom ett oeftergiftigt villkor förut-sätter att det syfte, som ur statstjänstens synpunkt därmed afses, också vinnes. *Hvarje*» — jag kursiverar ordet »hvarje», kommittén har icke gjort det — »tillbakagång i arbetsintresse och arbetsdug-lighet måste således för honom göra ett slut på den ekonomiska framgången.» Med den ekonomiska framgången menas här uppen-barligen befördran till högre åldersgrad eller högre aflöning, men ser man på reglementet, finnes där såsom villkor för uppflyttningen antaget detsamma, som i allmänhet gäller för ämbetsverk, nämligen

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

»godt vitsord». Nu är erfarenheten sådan, att ett godt vitsord visserligen icke innebär att det icke kan finnas någon tillbakagång i arbetsduglighet. Jag talar icke om den, som åldern kan medföra utan om den som andra förhållanden framkalla. Ett godt vitsord! Ja, herrarne veta, huru det i allmänhet går till vid uppflyttandet i en högre lönegrad. Tro herrarne, att det goda vitsordet uteblifver annat än i högst få undantagsfall, nämligen när ett uppenbart fel blifvit begånget? I samma ögonblick som den öfverordnade tjänstemannen skall gifva det intyget, så ställer han också för sig den frågan: Har jag rättighet att med starkt framhållande af min subjektiva, om också riktiga uppfattning, att han icke är precis så skicklig som han borde vara, har jag rätt att förhindra hans uppflyttning till högre åldertillägg? Och om han också ville göra det af ett eller annat skäl, tro icke herrarne, att det då komme att yppa sig åtskilliga betänkligheter och spörsmål för att icke säga klagomål, som ytterst torde finna sin väg till Riksdagen och konstitutionsutskottet, såsom vi haft tillfälle att bevittna en eller annan gång. Så kommer det med all säkerhet att ske, och därför kommer det goda vitsordet helt enkelt att blifva, att han skött sin tjänst oförvitligt. Jag vill icke ogilla detta, men jag säger, att detta icke är någon affärssynpunkt, utan det kommer att blifva ämbetsmannasynpunkt. Också har det talats om i kommittébetänkandet, på sidan 103, att »eggelsen till fortsatta ansträngningar för att göra sig förtjänt af en högre aflöning är af icke ringa betydelse för åstadkommande af ett kvantitativt och kvalitativt godt arbetsresultat». Jag erkänner det fullständigt, men jag undrar, om icke eggelsen finnes mera i ett system med bestämda lönegrader och olika kvalifikationer än i ett system med denna ständigt fortgående uppflyttning. Och jag har så mycket mera skäl till mitt tvifvelsmål i detta fallet, som utskottet sidan 83 säger, att »aflöningarna skulle för samtliga byråtjänstebefattningars innehafvare afvägas enhetligt, oafsedt om de utförde ett högre kvalificeradt arbete eller icke». Sedan fortsätter utskottet: »Men just häri ligger, enligt utskottets tanke, förslaget svaghet, då därigenom åt hela organisationen förlänas en jämnstrukenhet, som icke kan väntas egga tjänstemännens sträfvan utöfver hvad som är erforderligt att icke förverka uppflyttningen i högre löneklass.» Där har utskottet i själfva verket slagit in på samma väg, som jag nyss betecknade, nämligen att den där affärssynpunkten, den kan icke göra sig fullt gällande i ett statens ämbetsverk, utan det kommer att vidhäfta något som i själfva verket förtager verkan af den princip, som man uttalat.

Jag tror sålunda, att detta förslag innebär i viss mån ett frö till sin egen, hvad skall jag säga, förändring, för att icke begagna något annat uttryck, och därför har jag varit ytterst tveksam, huruvida den nu föreslagna löneregleringen för telegrafverket borde antagas eller icke. Men jag förstår mycket väl, att då en stor klass af tjänstinnehafvare bör få sina förhållanden i aflöningväg reglerade, det vore orätt att nu i maj den 14:de yrka afslag och därför skall jag ej heller göra detta, utan endast tillåta mig att i vissa enskilda

fall, om det kan förekomma några olika åsikter, rösta med den ena eller andra.

Jag har blott velat angifva min ståndpunkt och hvarför jag velat sätta mitt namn såsom reservant.

*Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m m
(Forts.)*

Herr statsrådet Juhlin: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag ber först att få frambara ett tack till utskottet för den välvilliga behandling, som det latit den kungliga propositionen vederfaras.

Det förslag till omorganisation af telegrafverket, som i sina hufvuddrag framlagts i den kungliga propositionen, och för hvilket i hufvudsak redogjorts i statsutskottets betänkande, går såsom bekant ut på att söka så långt ske kan göra telegrafverket till ett modernt kommunikationsverk. De former, enligt hvilka telegrafverket för närvarande förvaltas, förskrifva sig från en tid, som ligger en 30 å 40 år tillbaka, och man kan ju med skäl säga, att dessa former ej äro fullt ändamålsenliga för nuvarande förhållanden. Den nuvarande organisationen är ju egentligen afpassad efter de öfriga ämbetsverkens; men då ju telegrafverket i synnerhet efter telefontrafikens tillkomst och dess hastiga utveckling mera är en tekniskt industriell inrättning, så bör den också organiseras med hänsyn härtill. Formerna för dess verksamhet böra afpassas efter verkets egen uppgift. Det bör såsom varande ett kommunikationsverk och ett synnerligen viktigt sådant organiseras såsom ett dylikt och bör också skötas på ett för staten och allmänheten ekonomiskt fördelaktigt och praktiskt sätt. Då telegrafverket står i ständig affärsässig förbindelse med allmänheten, bör det också drivas efter enklare, mera affärsässiga principer och så långt ske kan befrias från byråkratiska former och onödigt mångskrifveri. Man måste ju i våra dagar framför allt då det gäller ett kommunikationsverk söka att frigöra sig från den nedärfda ämbetsmannamässiga uppfattningen af ärendenas behandling. Man måste söka åstadkomma mera förenkling i arbetet, mera tidsbesparande fördelning af arbetet, större arbetseffekt och större arbetsintensitet. I ett verk, som står i daglig och liflig beröring med allmänheten, och hvaraf allmänheten är i så hög grad beroende, bör ju en snabb behandling af förekommande ärenden och en snabb expedition äga rum. Verket bör också följa med sin tid och följa med utvecklingen inom området för dess verksamhet. Blicken bör ju ständigt vara öppen för allmänhetens berättigade kraf men också för att det hela skötes på det mest ekonomiska och praktiska sätt. Härvid får man icke förbise vikten af att hvarje arbetare bör utföras af en tjänsteman, som ej är mera kvalificerad än hvad som är nödvändigt.

Dessa grundtankar hafva varit ledande för mig och äfven för de kommitterade, som haft i uppdrag att utarbeta ett förslag till omorganisation af telegrafverket. I hvad mån man lyckats, kan ju vara svårt att säga. Meningarna kunna här, såsom i de flesta frågor, vara delade. Man kan ju såsom utskottet antyder säga, att det är ett försök, men i så fall vågar jag säga, att det är ett försök i rätt riktning, ett försök som jag tror icke behöfver skada staten eller

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
Forts.)

allmänheten. ett försök som jag tror tvärtom kommer att gagna icke blott telegrafverket utan också allmänheten och som också möjligen kommer att medföra välgörande verkningar och utöfva hälsosamt inflytande äfven på andra områden af statens verksamhet. För att emellertid organisationen skall blifva en organisation ej endast på papperet, är det naturligtvis af den största vikt, att en genomgripande instruktion utfärdas, och ett förslag till en dylik ligger redan hos Kungl. Maj:t. Men det fordras också, att organisationen genomföres med kraft och målmedvetenhet. För detta ändamål är det nödvändigt, att rätter mannen sättes på rätt plats, och att de personer, som skola genomföra organisationen och sedan tillämpa densamma kunna arbeta med intresse och med energi, med arbetslust och arbetsglädje, och att de kunna odeladt ägna sig åt sin uppgift. Och detta gäller icke blott chefen för verket utan hela verkets personal. Men härför fordras också, att personalen tilldelas en aflöning, som så långt ske kan friar den från ekonomiska bekymmer, och därför begäres nu också af Riksdagen en skäligen förhöjning i aflöningen för telegrafverkets personal.

Beträffande själfva aflöningen har utskottet gjort en del ändringar. Kungl. Maj:t hade föreslagit för chefen en lön af minst 15,000 och högst 20,000 kronor. Utskottet har i sin motivering beträffande generaldirektörens och byråchefernas löner medgifvit, att man måste taga hänsyn till de löner, som erbjudas motsvarande befattningsinnehafvare inom affärsvärlden och de tekniska verken. Men utskottet anser, att Riksdagen ej torde vara benägen att gifva efter för full likställighet härutinnan. Jag vill då säga, att skulle man verkligen hafva yrkat på full likställighet beträffande chefens och byråchefernas löner, borde man kanske hafva här gått längre än hvad Kungl. Maj:t föreslagit. Hvad tror man, att den privata affärsverksamheten skulle betala innehafvaren af en befattning i ett affärsverk med ett kapitaliseradt egendomsvärde af 50 miljoner kronor och en inkomst af cirka 11 miljoner kronor? Jag tror icke, att ett affärsverk med en så stor omfattning skulle hafva prutat och det kan hända, att, ifall man sätter chefernas löner alltför låga, det kan hafva ganska ofördelaktig inverkan på åtskilliga håll.

Beträffande byråcheferna förhåller det sig så, att utskottet säger, att man borde vis à vis dem icke taga så stor hänsyn till affärsvärlden. Utskottet har utgått från en jämförelse med statskommisarierna i statskontoret och, med bestämmande af en något lägre begynnelselön, satt slutaflöningen för byråcheferna i telegrafverket något högre. Denna förhöjning har utskottet medgifvit vara betingad af fyra omständigheter, som särskildt åligga telegrafstyrelsens byråchefer. Dessa omständigheter äro: Verkets tekniskt industriella egenskap, byråchefernas skyldighet att låta sig förflyttas, den långa arbetstiden å tjänsterummet och förmanskapet öfver en talrik personal. Och hvad bjuder nu utskottet för detta? Jo, 300 kronor, det vill säga en krona om dagen. En telegrafassistent har för sitt öfvertidsarbete en krona i timmen och då kan man ju säga, att byråchefens ersättning för detta arbete icke kan anses vara för hög åt-

minstone. Utskottet har sålunda ej ens velat gifva byråchefen tillräcklig ersättning ens för den ökade arbetstiden. För de öfriga tre af utskottet påpekade uppgifterna har han icke fått någon ersättning. Det torde ock böra framhållas, att redan verkets egenskap af tekniskt-industriell affär ovillkorligen, huru man än må resonera därom, måste utöfva en betydande inverkan i detta afseende. Hvad vidare beträffar skyldigheten att lata sig förflyttas, så har under den tid förslaget livilat hos Kungl. Maj:t och Riksdagen enligt inkomna framställningar visat sig, hvilken stor betydelse denna bestämmelse har för personalen. Slutligen vill jag nämna, att förmanskapet för personalen omfattar för byråchefen på linjebyrån öfver 1,500 personer, för byråchefen för trafikbyrån öfver 300 personer och för byråchefen för administrativa byrån samtliga redogörare vid alla stationer, telegraf- och telefonstationer. För allt detta har utskottet ej velat gifva byråchefen mera ersättning än 1 krona om dagen. Jag kan därför icke finna, att Kungl. Maj:t begärt för mycket för dessa tjänstemän. Man skulle kunna i viss mån jämföra dessa byråchefer i telegrafverket med distriktscheferna vid statens järnvägar. För dessa senare har Kungl. Maj:t föreslagit en högst betydligt större aflöning.

Herr Törnebladh vidrörde en punkt å sidan 104 rörande uppflyttning i högre lönegrad. Han läste upp ett stycke nederst på samma sida i kommittébetänkandet, men egentligen borde man läsa fortsättningen för att fullt allsidigt kunna bedöma den föreliggande frågan, särskildt ett stycke på sidan 105: »I det sista fallet, eller bristande intresse och plikt känsla, följer af sig själfvt, att tjänstemannen går miste om hvarje vidare förbättring i sin ställning, och äfven i detta fall bör säkerligen oftast ett gynnsammare resultat kunna vinnas, utan tillgripande af det strängaste medlet afskedande, genom en förflyttning till annat arbete af exempelvis mera mekanisk art eller annan arbetsplats, som lämnar möjlighet till så väl noggrannare öfvervakning som eventuellt undanröjande af de omständigheter, hvilka astadkommit tillbakagången.» Själftva det lönesystem, det s. k. Tenowska systemet, som här tillämpas, anser jag för min del vara i det stora hela förträffligt. Det börjar med små begynnelselöner och gifver efter jämförelsevis korta tidsperioder mindre löneförhöjningar så att vederbörande tjänsteman först efter jämförelsevis många år kommer upp i högsta lönegraden. Detta lönesystem anser jag vara nyttigt för tjänsteinnehafvaren. Jag anser det också vara från statens sida symnerligen fördelaktigt, ty den omständigheten att lönen efter korta mellantider ökas gör vederbörande icke så lätt missnöjda. Jag skall nämna endast ett enda exempel. Utskottet har vis å vis verkstadsdirektören, den som förestår telegrafverkets verkstad, som sysselsätter omkring 750 man och har ett tillverkningsvärde af cirka 2¹/₂ miljoner kronor, funnit den föreslagna aflöningen böra ändras. Den skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag börja med 6,000 kronor och efter sju ålderstillägg uppgå till 9,800 kronor efter 21 års tjänstgöring. »Visserligen» säger utskottet, »är det obestriddigt, att så höga aflöningar kunna inom den privata verk-

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.

stadsindustrien förekomma för med verkstadsdirektören jämförliga befattningshafvare, men utskottet har icke funnit öfvertygande skäl förberagta för behöfligheten att efter undantagsförhållanden inom den privata industrien bestämma de normala lönerna inom statsförvaltningen.» Nu bär det sig icke bättre än att till och med herr Tenow själf, som ju varit utskottets sekreterare, icke tänkt sig in i, hur detta system skulle verka beträffande verkstadsdirektören. Jämför man, hvad Kungl. Maj:t föreslagit och hvad utskottet föreslagit, i fråga om dennes aflöning, så finner man det egendomliga, att verkstadsdirektören enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle på de första 15 åren kosta statsverket 105.000 kronor, men enligt utskottets förslag 118.500 kronor. Under de 20 första åren skulle verkstadsdirektören enligt Kungl. Maj:ts förslag erhålla 149.200 kronor och enligt utskottets förslag 161.000 kronor. Sålunda 11,800 kronor mer o. s. v. Då utskottet i detta fall har förbättrat verkstadsdirektörens lön, har jag naturligtvis intet att invända mot detta utskottets förslag.

Däremot kan jag icke tycka annat än, att utskottet ifråga om pensionsunderlaget för byråtjänstemännen varit något hårdhänt. För att erhålla likhet med pensionsunderlaget för första gradens tjänstemän hos statskontoret har utskottet föreslagit en högst betydlig nedsättning af pensionsunderlaget för vissa byråtjänstemän, nämligen från 4,000 till 3,700 kronor. Om detta förslag skulle vinna Riksdagens bifall, skulle de nuvarande byråtjänstemännen af andra graden få sin pension sänkt med 300 kronor på samma gång, pensionsåldern höjdes från 65 år till 67 år. I allmänhet söker man ju vid lönerogleringar se till, att en minskning af de förut utgående ersättningarna eller löneförmånerna icke äger rum, men här har enligt mitt förmenande den mindre lyckliga jämförelsen med statskontoret kommit utskottet att föreslå en minskning, som helt säkert kommer att medföra, att en del af de nuvarande tjänstemännen af andra graden icke kunna ingå på den nya staten. Det kan icke vara rimligt, att sekreteraren och kamreraren i telegrafverket nu skola erhålla en pension af 3,700 kronor, under det motsvarande tjänstemän i statskontoret erhålla i pension 4,600 kronor. Utskottet har för nämnda tjänstemän i telegrafverket föreslagit en slutaflöning af 7,000 kronor, under det motsvarande tjänstemän i statskontoret hafva en slutaflöning af 6,800 kronor, men samtidigt föreslås en minskning i pensionsunderlaget, som med 900 kronor understiger motsvarande tjänstemäns i statskontoret pensionsunderlag. Jag kan icke finna det vara rättvist och billigt mot dessa tjänstemän, att då i statskontorets af Riksdagen nyss antagna lönestat det blef bestämdt att andra gradens tjänstemäns pension skulle utgöra 4,600 och första gradens tjänstemäns 3,700, de till en grad sammanslagna tjänstemännen här i telegrafverket skulle erhålla en pension af 3,700 kronor. Tager man medeltalet mellan första och andra gradens tjänstemäns pensionsunderlag i statskontoret, så kommer detta att med 150 kronor öfverstiga den summa, som skulle ligga till grund för pensionsunderlaget för dessa byråtjänstemän. Jag skulle därför vilja hemställa, i likhet med hvad reservanterna gjort, att denna

kammare ville besluta att gifva byråtjänstemännen en pension af 4,000 kronor.

En fråga, som jag också vill beröra, är frågan om det föreslagna lungsotssanatoriet. Utskottet har mycket välvilligt behandlat denna fråga, men undanskjutit den på grund däraf, att det skulle råda skiljaktiga meningar mellan fackmännen, huruvida det vore lämpligt att sanatorierna blefve större eller mindre, och att därför frågan icke skulle vara utredd. Skulle den frågan icke nu anses utredd, så torde en kommande Riksdag, hvarom utskottet talat och som möjligt skulle besluta inrättandet af sanatorier och sjukvårdsanstalter för lungsiktiga, nog låta vänta på sig. Emellertid torde allmänna meningen bland fackmännen vara, att de mindre sanatorierna äro att föredraga. De skickligaste specialisterna på detta område hafva i regel numera denna uppfattning, och jag tror mig kunna säga, att den tuberkuloskommitté, som för närvarande arbetar och som snart kommer att afgifva sitt betänkande, kommer att förorda något dylikt. Man ser ju, hurusom rundt omkring i landet af kommuner och föreningar uppföres det ena mindre sanatoriet efter det andra, och de beräkningar som Kungl. Maj:t framlagt för detta sjukhus, äro gjorda af nationalföreningen för tuberkulos. Hvad som för mig gör det önskvärdt, att denna fråga ej uppskjutes ens ett år, är den omständigheten, att ju förr man kan ingripa mot denna hemska sjukdom, desto bättre är det, desto större utsikt har man att kunna bekämpa den. Hufvudsaken för en lungsiktig arbetare är att så fort som möjligt erhålla en hygieniskt riktig behandling, hvilket i regel icke låter sig göra under hans vanliga lefnadsförhållanden. Vi se också af uppgifter i tidningarna, att våra folksanatorier äro så öfverfyllda, att inträdessökande få vänta i månader, för att icke säga år, för att få inträde. Och det är verkligen i många fall så, att när de lungsiktiga komma in på sanatorierna, äro de sådana, att de icke borde forslas till sanatoriet, utan till en asyl för lungsjuka. När nu den föreslagna utredning, som tuberkuloskommittén håller på med, helt visst kommer att gå i samma riktning som Kungl. Maj:ts förslag, så synes mig det ringa anslag, som Kungl. Maj:t begärt, nämligen 38,000 kronor för sanatoriet och 4,000 kronor för den årliga driften, vara en jämförelsevis liten summa. Då jag haft särskild anledning att studera denna frågan och tämligen noga satt mig in i den och är lifligt öfvertygad, att detta Kungl. Maj:ts förslag går i rätt riktning, vägar jag verkligen ställa till denna kammare en vördsam bön att bevilja dessa små anslag. Helt visst skulle kammaren därigenom åstadkomma större välsignelse bland dessa stackars lungsiktiga arbetare än genom att bevilja dem något litet högre aflöning.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag kan i mångt och mycket instämma i den kritik, som den första ärade talaren, herr Törneblad, framställde rörande kommitténs förslag till omorganisation af telegrafverket, men då jag reserverade mig till statsutskottets protokoll, så var det för att i en särskild punkt yrka ändring. Jag har näm-

Angående
telegrafverkets
utgiftsstatist
m. m.
(Forts.)

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

ligen anslutit mig till den af herr Nilson i Örebro i Andra Kam-maren väckta motionen, i hvilken han yrkat, att begynnelseaflöning för telegrafist sättes till 1,260 kronor i stället för, såsom både Kungl. Maj:t och de kommitterade föreslagit, till 1,140 kronor. En af de vackra principer, som kommitterade uttalat, har varit, att staten alltid bör gifva tillräcklig betalning och full aflöning för fullt arbete, men det synes mig, att när de kommitterade gått till att sätta denna vackra princip i verket, hafva de ofta varit mindre lyckliga och icke dragit konsekvenserna af sin princip.

De telegrafister, hvarom här är fråga, åtnjuta nu en aflöning af 1,300 kronor med två ålderstillägg å 150 kronor hvardera efter respektive 5 och 10 år. Kungl. Maj:t har föreslagit, att begynnelseaflöningen för dem skall utgöra 1,140 kronor, dock 1,260 kronor för den redan nu befintliga personalen, och slutlönen 1,800 kronor. Både kommitterade och chefen för civildepartementet betona, att de löner, som dessa telegrafister nu ha, äro icke tillräckliga och att det behöfves en påökning. Nu har herr Nilson i sin motion räknat efter, huru mycket dessa telegrafister under 30 år få. Enligt kommitterades förslag kommer han till en summa af 47,790 kronor. Huru mycket få de under 30 år enligt nuvarande aflöningsbestäm-melse? Jo 45,750 kronor. Kammaren förstår sålunda, att det är en ofantligt liten påökning uti lönen, som här är föreslagen af kom-mitterade och äfven af Kungl. Maj:t och nu af utskottet. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att äfven om man jämför dessa telegrafisters löner med dem likställda statsfunktionärers, så finner man, att telegrafisterna ha en ganska ofördelaktig ställning. En kvinnlig postexpeditör i tredje lönegraden uppbär under 30 år en aflöning af 59,250 kronor och en i fjärde graden 51,750 kronor d. v. s. att äfven en kvinnlig postexpeditör i fjärde graden nu uppbär betydligt mera än dessa telegrafister enligt förslaget skulle få under 30 år. En kvinnlig kontorsskrifvares aflöning vid statens järnvägar går i Stockholm upp till omkring 54,000 kronor och i andra orter än Stockholm till ungefär 53,340 kronor. Sålunda äfven vid järnvägarna ett mycket bättre resultat för de kvinnliga biträdena fastän deras löner äro ganska låga. — Därtill kommer den omständig-heten, att denna apparattjänstgöring är af så uppslitande natur, att man här stipulerat, att telegrafisterna skola få afgå ur tjänsten 5 år tidigare, än hvad nu är fallet. Det är visserligen sant, att slutaflöningen för de kvinnliga telegrafisterna är satt 200 kronor högre än förut, men när man tänker på och jämför dem med de manliga assistenterna, så ser man, att assistenternas slutaflöning är satt till 600 kronor högre än förut. Därtill kommer en annan omständighet, som är ganska viktig, och den är, att dessa manliga assistenters platser äro öfvergångsplatser. De hafva mycket större chanser att avancera än dessa kvinnliga telegrafister hafva. Därför synes det mig, att när man tänker äfven på detta dessa telegrafister hafva kommit uti en ofördelaktig ställning. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Möller: Det är ju alldeles naturligt, att både Kungl. Maj:t och statskottet sett på denna fråga hufvudsakligen ur strängt ekonomisk synpunkt, men jag undrar, om man icke bör se den äfven från annan synpunkt, och det är rättfärdighetens och billighetens.

Som herrarna erinra sig, gjordes vid 1902 års Riksdag ett försök att få till stånd inrättandet af 20 stationsmästarebefattningar för att här ersätta de kvinnliga tjänstnehafvarne med manliga. Det var början till ett försök att få kvinnorna ut ur telegrafverkets tjänst. Nu göres ett nytt försök att exploatera den kvinnliga arbetskraften genom att nedsätta den lön, som telegrafisterna förut haft, såsom den föregående talaren nämnde, från 1,300 kronor till 1,140 kronor. Kan det vara lämpligt, att taga ett sådant steg, samtidigt med att man fordrar af kvinnan, att hon skall använda sin fulla arbetskraft i verkets tjänst, och när, som herr statsrådet nyss nämnde, man önskar, att hon skall arbeta, liksom alla, med *full arbetsglädje*. Det låter närmast som ett hån, när man talar om, att en person i hennes ställning — det är ju en bildad kvinna, som har några om också de måttligaste anspråk på lifvet — skall arbeta med arbetsglädje för en sådan aflöning. Säkerligen har utskottsförslaget ej heller framkallat någon glädje hos de 264 extra ordinarie telegrafisterna. Så säger man: »men de få sjukhjälp, semester etc.» Det är ju mycket godt och väl, men därför behöfde man ej nedsätta deras aflöning.

Ser man på den i herr Nilsons motion uppgjorda tabellen, finner man, att först vid det trettonde året uppnår telegrafisten en aflöning, som med 50 kronor öfverstiger den nuvarande. Jag såg för några veckor sedan uti en aftontidning en redogörelse för den ungefärliga lefnadskostnaden för en telegrafist här i Stockholm per år.

»Rum	250: —
Mat à 1: 50 per dag (middag 70, frukost och kväll à 40 öre)	547: 50
Ved	24: —
Lyse	18: —
Tvätt.....	40: —
Skatt och sjukkasse	50: —
Kläder och diverse	250: —.

Summa kronor 1,179: 50,

ett belopp, som öfverstiger hennes inkomster, och i alla fall har hon ej utbetalat något till nöjen, böcker och dylikt. Är det att förutsätta, att kvinnan skall under sådana förhållanden kunna känna någon arbetsglädje? Jag ber er, mina herrar, uppmärksamma detta. Det talas så mycket i denna kammare, hur önskvärdt det är att bereda kvinnan politisk rösträtt och hur önskvärdt det är, att inrymma henne mera plats i samhället så att hon kan taga mera del i dithörande frågor. Man säger: hon skall visst icke utestängas utan få arbeta och arbeta med arbetsglädje. Men när det blir tal om hennes aflöning, då kommer alltid klokhetsprincipen fram, man skall spara och knussla på den orepresenterade kvinnans bekostnad. Jag vet, att det ofta af vissa talare framhålles, att kvinnans rätta plats

Angående
telegrafverkets
utgiftsstater
m. m.
(Forts.)

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

är i hemmet och familjen, att hon icke har något bättre och nyttigare att göra än att gifta sig. att man skall befordra äktenskapsfrekvensen, att man skall göra äktenskapet till ett slags ekonomisk hamn för den fattiga kvinnan och på det sättet befordra lösning af kvinnofrågan genom äktenskap. Jag vågar se skeptiskt på den lösningen. Jag tror, att det vore mera önskvärdt, om äktenskapen blefve färre, men i kvalitativt hänseende förbättrade. Det är icke, att kvalitativt förbättra äktenskapen, om man söker utarma kvinnan för att tvinga henne att gifta sig för att bli försörjd.

Jag skulle naturligtvis allra helst velat yrka bifall till herr Lindhagens motion d. v. s. till de löneförbättringar, han föreslagit, men är det så, att uti Andra Kammaren hans motion vinner bifall, så kommer ju saken under gemensam votering, och då hoppas jag, att äfven herrarna måtte bli artiga mot de i telegrafverket anställda kvinnorna och visa dem sin medkänsla. Jag skall emellertid be att få göra ett yrkande, ett steg utöfver hvad grefve Wachtmeister gjorde, nämligen genom att yrka bifall äfven till den af herrar Hammarlund, Larsson och Thorsson afgifna reservationen beträffande de kvinnliga kontorsskrifvarne i styrelsen. De ha påyrkat, att lägsta aflöning åt kontorsskrifvare måtte bestämmas till 1,260 kronor. Det är ett ytterst ringa belopp, när man tänker på, att dessa personer, som äro anställda i styrelsen, måste vistas i Stockholm med dess dyra lefnadsomkostnader och hela förhöjningen belöper sig till 4,300 kronor, så att äfven af sparsamhetshänsyn är intet att invända. Jag tror därför icke, att herrarna kunna afslå en så anspråkslös begäran.

Herr grefve och talman, jag förenar mig sålunda om det yrkande, som framställdes af grefve Wachtmeister, om bifall till hans reservation och yrkar vidare bifall till den af herrar Hammarlund m. fl. afgifna reservationen beträffande aflöningen åt kontorsskrifvarna.

Herr Tamm, Hugo: Anledningen hvarför jag begärt ordet är den, att jag velat besvara vissa anmärkningar, som blifvit gjorda.

Först gjordes den anmärkningen af chefen för civildepartementet mot att utskottet satt chefens för telegrafverket lön till 15,000 kronor, då Kungl. Maj:t föreslagit densamma till lägst 15,000 och högst 20,000 kronor. I utskottet var nämligen åsikten den, att om lönen vore så oheständ, detta vore i realiteten detsamma som att fastslå den till 20,000. Ty har Riksdagen på detta sätt eventuellt bestämt en lön till 20,000 kronor, lärer nog en person, som tillfrågas, om han vill mottaga platsen och som har kännedom om hvad han duger till, komma att ställa sina fördringar på det högre lönebeloppet. Vid valet mellan de två lönebeloppen har utskottet stannat vid det lägre.

Det gjordes vidare af statsrådet anmärkning däremot, att vi i utskottet gifvit verkstadsdirektören högre lön än Kungl. Maj:t föreslagit, om man räknar efter medellön för 15 à 20 år, och han nämnde, att utskottet tycktes icke hafva uppmärksammat detta, hvilket skulle bero närmast på ett förbiseende af sekreteraren herr Tenow. Ut-

skottet får väl stå för det i alla fall, och jag tror icke det är vanligt att på detta sätt taga fram sekreteraren sasom den skyldige. Jag anser emellertid, att utskottet fullkomligt kan stå för denna anmärkning. Statsrådet hade nämligen föreslagit, att för chefen för en så stor verkstad som denna, med 3 å 400 arbetare under sig — begynnelselönen skulle blifva 6,000 kronor och så småningom med 7 ålderstillägg efter 21 år komma upp till 9,800 kronor. (Chefen för en sådan verkstad måste nog sökas bland äldre mera erfarna ingenjörer och dessa hvarken kunna eller vilja vänta på högsta lönen i 21 år. För sådana passa icke de många ålderstilläggen. I praktiken skulle nog Kungl. Maj:t blifva nödsakad bestämma begynnelselönen vida högre än den lägsta och då sammanfaller detta med utskottets förslag — som innebär en begynnelselön af 7,000 kronor, en slutlön af 8,500 kronor. Betraktar man Kungl. Maj:ts och utskottets förslag från synpunkten, huru det i praktiken kommer att ställa sig, så torde civilministerns räknestycke förlora sin beviskraft.)

Så gjorde herr statsrådet anmärkning med afseende på byrå-tjänstemännens aflönings- och pensionsförhållanden sadana de af utskottet föreslagits. Förhållandet är detta, att *alla* byrå-tjänstemän af Kungl. Maj:t sammanslagits i *en* grad med alldeles samma begynnelselön af 3,400 kronor och efter 8 ålderstillägg slutlön af 7,000 kronor, under det att 1 grad i statskontorets stat har 4,000 — 5,500. Jämföras dessa, visar sig, att telegrafstyrelsens byrå-tjänstemän, hvaraf det öfvervägande flertalet är att hänföra till hvad man i statskontorets stat kallat 1 grads tjänstemän, efter 14 års tjänst undfått en aflöning, som sammanlagdt motsvarar hvad som tillmätes första gradens tjänstemän i statskontoret för samma tjänstetid, men med det 15:de året skulle en stegring i lönesatserna begynna som vid det 20:de skulle visa en skillnad för telegrafverkets tjänstemän på sammanlagdt 4,100 kronor och efter 25:te på 11,100 kronor för att efter 35 år belöpa till icke mindre än 26,100 kronor. Detta har utskottet ansett för högt och därför för telegrafverkets byrå-tjänstemän föreslagit begynnelselön af 3,400, slutlön efter 15 år af 6,000 kronor — en lön som därefter med 500 kronor öfverstiger den för motsvarande tjänstemän i statskontoret — och härmed följer nedsättning i pension till samma som i statskontoret eller från 4,000 till 3,700, hvilken kompenseras af den högre lönen efter 15 år. Detta rörande de tjänstemän, som ingalunda kunna ställas högre än statskontorets motsvarande.

Den egentliga anmärkning, som utskottet velat göra emot Kungl. Maj:ts förslag, är väl den, att bland dessa byrå-tjänstemän några platser finnas, för hvilka högre kvalifikationer erfordras, om de skola skötas på tillfredsställande sätt. Kungl. Maj:t har rakt icke brytt sig därom utan ställt så, att oafsedt dessa högre kvalifikationskraf och juridisk bildning, alla från början äro likställda. Följden blir den, att man icke får in personer, som duga något till på dessa platser. Dessa platser borde likställas med 2 grads tjänstemän, men då införande häraf skulle orsaka en rubbning i hela systemet hafva vi sökt afhjälpa detta genom att några af tjänstemännen, tillhörande

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

första graden, få en aflöning, som mer närmar sig den, som tillkommer andra gradens tjänstemän, och detta har åstadkommits på ett sådant sätt, att åt de personer, hvilka förvalta de mest framstående af ifrågavarande befattningar, skall gifvas ett årligt tillfälligt lönetillägg af 1.000 kronor, och har detta af herr statsrådet accepterats.

Nu säger herr statsrådet, att vid pensionernas beräkning dessa skulle hafva bestämts i enlighet med dem, som tillkomma första och andra gradens tjänstemän i statskontoret på sådant sätt, att man lade ihop pensionsbeloppen för båda graderna och dividerade med 2. Men förhållandet är det, att beställningarna icke äro lika många i statskontoret inom första och andra graden, hvarför vid nämnda beräkning det lägre och högre pensionsbeloppet borde ingå i den proportion, hvori dessa pensioners antal stå till hvarandra, hvilken är såsom 5 till 8. Således var enligt utskottets mening herr statsrådets sätt att räkna icke riktigt. Enligt de beräkningsgrunderna, skulle denna pension blifva något litet högre än den af oss föreslagna, men komme icke alls att gå upp till det belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Detta var de anmärkningar, som statsrådet gjorde i fråga om lönerna. Dessutom anmärkte han, att utskottet visserligen erkänt nödvändigheten af att, där så behöfdes, söka bereda sanatorievård för telegrafverkets hela personal, och däremot hafva vi icke opponerat oss. Man har dock ansett, att frågan om byggandet af sådana mindre sanatoriehus ännu är ganska outredd, och man har varit tveksam, huruvida detta tillvägagående i ena eller andra hänseendet är det bästa. Det torde dock vara bättre, om dessa sanatorier byggas något större; det är bättre och billigare, än om de läggas kringspidda på olika orter, då telegrafverkets hela personal från Ystad till Haparanda skulle för erhållande af vård intagas å ett och samma sanatoriehus, så litet att man alltid hade svårt att få lämplig läkarevård och skötsel, hvilket är väsentligen lättare i ett större sanatorium. Beräkningarna äro för öfrigt något osäkra. Så t. ex. är kostnaden vid Hesselby sanatorium 6,000 kronor per säng, men enligt statsrådets beräkning skulle plats erhållas för 2,300 kronor årligen; underhållet vid Hesselby för person går till 900 kronor, men statsrådet anser, att det skulle kunna göras till 250 kronor. Vi hafva sålunda i princip ingalunda satt oss emot förslaget. Tvärtom uttalar utskottet ett varmt erkännande af grundsatsen att tjänstemännen i ett sådant verk som detta böra få åtnjuta den vård, som deras sjukdom påkallar och som kanske kan rädda dem, om den kommer i tid. Detta är ett, och det andra är, att utskottet hyst tvekan, huruvida nu omedelbart, med dessa kanske något osäkra siffror och beräkningar och med själfva byggnadsfrågan oafgjord, man vid första förslag om byggandet af ett sanatorium skall besluta sig därför.

Härmed tror jag mig hafva förklarat utskottets ställning till de af herr statsrådet gjorda anmärkningarna, och jag kommer nu till de privata. Därvidlag är egentligen yrkande framställt af herr

von Möller. att de kvinnliga bokhållarne i telegrafstyrelsen skulle erhålla högre aflöning än af Kungl. Maj:t föreslagits, och vidare af greffe Wachtmeister. att begynnelselönen för telegrafisterna skulle sättas högre. Frågan är icke nu om artighet eller oartighet mot kvinnan, såsom herr von Möller uttryckte sig: den frågan kan lämnas alldeles å sido, och jag skall för min del ställa mig på en annan standpunkt. När man såsom vi i statsutskottet haft att reglera tre sådana stora stater som för järnvägen, posten och telegrafien, hvilka hvar och en för sig tillsammans bilda en sammanhängande kedja af aflöningsfrågor, som icke utan stora olägenheter kan brytas, hafva vi blifvit tvungna att behandla detta på en afdelning inom utskottet för att icke åstadkomma, hvad jag anser skulle göra mera ondt och väcka mer missnöje än någonsin, en lägre eller högre aflöning, och det är, om lönerna blefve olika eller illa afvägda. Detta är saledes ett försök å vår sida att ställa dessa stora klasser af aflöningar inom hela denna afdelning af administrationen så homogena och så rättvist afvägda, som det varit oss möjligt. Vidare vill jag fästa uppmärksamhet på, att det går mycket lätt att göra ett dylikt yrkande, men för att med fog kunna framställa det, är icke nog att hafva sympatier för den tjänstemannaklass det gäller, utan här fordras att noga veta, hvad man gör, så att icke orättvisor komma att på annat ställe uppstå. För hvarje sådan tjänst bör noga tagas i betraktande kompetensvillkoren äfvensom möjligheten att tidigare eller långsammare komma till ordinarie plats. Det gäller att tillse den olika ålder, vid hvilken platserna kunna tillträdas, det gäller att bedöma arbetets art, om det är svårare eller lättare, om det är mer eller mindre riskabelt och mer eller mindre nervretande — det sista efter det finnes så mycket nerver i vår tid — och slutligen får man icke se blott och bart på löneskalan utan taga alla de andra med aflöningen sammanhängande omständigheterna vid hvarje särskild sådan post i beräkning.

Och nu skall jag be att få taga upp de två yrkanden, som för närvarande äro gjorda. Det ena rör de kvinnliga kontorskrifvarna i telegrafstyrelsen. För närvarande hafva dessa 60 kronor i månaden eller 720 kronor om året såsom begynnelselön, hvilken stiger till 1,080 kronor, och det är föreslaget, att först nämnda lönebelopp skall höjas från 720 till 1,020 kronor och slutlönen från 1,080 till 1,800 kronor. Dessa lönebelopp äro hvad som synes, men den ärade talaren borde icke så föraktligt hafva talat om de små andra förmånerna. Han må tycka att de äro små, men den tjänsteman, det gäller, tycker kanske icke på samma sätt. Ty det var ett bland de allra bestämdaste yrkandena, att dessa tjänster skulle blifva ordinarie, hvilket såsom talaren riktigt sade, betyder för tjänstinnehafvaren, hvad han icke förut hade, nämligen rätt till pension och därmed en viss säkerhet för gamla dagar; det betyder, att han under sjukdom icke behöfver lida afdrag på lönen, och en bestämd lagstadgad ledighet under viss tid på året utan att därför afdrag på lönen göres. Allt detta måste äfven beräknas. Så kommer jag till tiden, när dessa erhålla sina platser — det är

Angående
telegrafverkets
ulgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

fortfarande fråga om de kvinnliga kontorsskrifvarna. För dessa finnas inga kompetensvillkor föreskrifna, och folkskolans lärokurs är således för närvarande grundläggande för deras utbildning, men det är nog meningen att undan för undan höja kompetensfordringarna; huruvida det är lyckligt, lämnar jag därhän, ty det skulle verka därhän, att ur högre klasser inginge på dessa platser personer, i stället för att, med nu gällande låga fordringar, det står öppet äfven för andra. Och slutligen, hvilken ålder hafva de vid inträdet? Jo, åldern, då de komma till aflöning är mellan 18 och 22 år. Då säger man: det är alldeles för lågt: en 18-åring bör hafva högre aflöning än hvad här är föreslaget: en begynnelselönen å 1,020 och sedermera en slutlön af 1,800 kronor. Men det är obegripligt svårt att säga, hvad som är högt och hvad som är lågt; för den ene går det bra, för den andre illa att reda sig på en viss summa. De beräkningar, den ärade talaren gjorde rörande lefnadskostnader och dylikt kunna ju hafva sitt värde, men jag tror, att i allmänhet dessa unga flickor, hvilka ingå såsom bokhållare vid telegrafverket, äro sådana, som vid 18 års ålder ännu bo i sina familjer och hvilka där hafva sitt stöd. Först efter vid pass tredje ålderstillägget äro de i den ålder att också önska hafva sitt eget lilla hem vid några och 20 års ålder, och då äro de redan uppe i en lön, som möjliggör detta. Jag vill dessutom fästa uppmärksamheten på att, om man såsom den ärade talaren till bevis för sitt påstående anför inackorderingsprisen i Stockholm, detta ej är enda sätt att ordna för dem. Låt två af dessa, som arbeta i samma verk, slå sig tillhoppa och bilda ett hem, där de hushålla för sig själfva. Huru ställer det sig då? Det ställer sig så, att dessa tvenne flickor få, såvidt jag kan se, tillsammans en aflöning med samma belopp, som gifves åt en manlig tjänstinnehafvare med hustru och två barn. Jag tror således, att dessa svårigheter kunna rangeras, och jag tror icke man behöfver finna dessa lönevillkor så orimliga, hvilka blifvit föreslagna af kommittén och af Kungl. Maj:t ännu mer förhöjda och förbättrade.

Så kommer jag till grefve Wachtmeisters och herr von Möllers anmärkning i fråga om aflöningen till de kvinnliga telegrafisterna. Såsom herrarne kunna se af en liten anmärkning, som förekommer i lönestaten, är det icke fråga om annat än att de nuvarande kvinnliga telegrafisterna skola bibehållas vid den högre lön, de innehafva, ehuru de komma att öfverflyttas på ordinarie stat. Således gäller det här endast nytillkommande dylika telegrafister. Aflöningen är föreslagen till 1,140—1,800 kronor. För dessa äro visserligen högre kompetensvillkor föreskrifna, de skola visserligen hafva gått igenom en högre flickskola och måste äfven genomgå en termins kurs, såsom det heter, i telegrafi, men, såsom herrarne torde observera, äro nyssnämnda aflöningar icke stockholmslöner utan löner, hvilka tillkomma telegrafister i lägsta lönegraden d. v. s. på de billigaste orterna i Sverige. Så snart nämligen en telegrafist flyttas från dylik ort till en dyrare, har han s. k. dyrortstillägg med 10 à 15 % å lönen och får således, i stället för 1,140, på en något dyrare ort 1,254 kronor, d. v. s. just det belopp, som herrar Wachtmeister och von

Möller yrkade på, och på de dyraste orterna 1,311 kronor. Här är således just sörjdt för att löneförmanerna skola kunna lämpas för ifrågasvarande tjänstemän vid förflyttning till olika mer eller mindre dyra orter, och den beräkning, som af nyssnämnde talare anfördes, gäller endast de allra billigaste arbetsplatserna. Antagningsaldern för dessa har visat sig variera mellan 17 och 20 år, och jag kan upplysa, att dyrortstillägg begagnas för närvarande så pass mycket, att icke mindre än 196 telegrafister och 215 interurbanister åtnjuta sådana tillägg, i hvilket fall de således hafva en aflöning, hvilken af grefve Wachtmeister ansågs vara tillräcklig.

Jag tror således, att efter det arbete, som å frågans utredning blifvit nedlagdt, först af kommittén, sedermera af Kungl. Maj:t och slutligen af utskottet, dessa lönestater äro så afvägda och billiga, som möjligt är. Och jag säger ännu en gång och slutar därmed, att en rubbning i dessa nu nämnda fall rubbar hela löneskalan och medför verkningar, icke blott här utan på många andra håll, hvarför de ärade herrar, som framställt nu nämnda yrkanden, torde icke böra taga saken så lätt utan se till, att de i sin välvilja icke begå orättvisor på annat håll. Nu äro dessa löner så afvägda, att jag tror det icke vara utan stor risk att i detta fall göra någon ändring, och på dessa grunder, får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Heüman: Jag begärde ordet egentligen för att instämma i grefve Wachtmeisters yttrande och reservation, men jag kan icke underlåta att i förbigående uttala min förundran öfver att ingen sakkunnig begärde ordet, då § 1 i detta reglemente förevar, ty där är, såvidt jag kan se — det förekommer på sidan 115 i utskottets utlåtande — införd en anmärkningsvärd bestämmelse angående tjänstemännen i telegrafstyrelsen: regeringsformens § 35 tillförsäkrar en ämbets- och tjänsteman att icke kunna afsättas utan föregående dom och rannsaking. Men här står tydligen, att en tjänsteman vid telegrafverket icke får fullmakt på sin tjänst såsom hittills utan endast konstitutorial, och detta innebär, att han kan i administrativ väg på grund af fel eller försummelse i tjänsten afsättas. Det synes under sådana förhållanden vara en olycka att blifva tjänsteman i telegrafstyrelsen. Jag tycker dock, att den trygghet bör en tjänsteman ha, att han får fullmakt på sin tjänst, så att han icke utan dom och rannsaking kan afsättas. Nu kan detta icke ändras, enär paragrafen redan är antagen, och det skulle icke finnas något annat sätt att få bort den än att yrka afslag på det hela, men därigenom skulle en mycket önskvärd löneroglering uppskjutas. Jag tycker emellertid, att det skulle vara bra, om man af statsutskottets ärade ordförande kunde få en förklaring, hvarför telegrafstyrelsens tjänstemän skola komma i den undantagsställningen, att de med förbigående af regeringsformens § 35 kunna afsättas utan dom och rannsaking och därigenom blifva beröfvade hvad de hittills haft eller fullmakt på tjänsten och blott få konstitutorial.

Jag ber äfven att få understryka, hvad herr statsrådet och

Angående
telegrafverkets
utgiftsstat
m. m.
(Forts.)

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

chefen för civildepartementet nyss lade kammaren på hjärtat i fråga om höjande af pensionen från det af utskottet föreslagna beloppet 3,700 kronor till 4,000 kronor. Det är ganska hårdt för de högre tjänstemännen, då de genom utskottets förslag först och främst få pensionsåldern uppskjuten från 65 år till 67 år och så därtill, när de sträfvat i detta mycket ansvarsfulla ämbete, veta, att de icke få 4,000 utan 3,700 kronor i pension. Det förekommer mig, som det skulle vara önskligt, att lönestaterna uppgjordes så, att de nuvarande innehafvarne gärna ginge in på dem. Och förutsättning därför är väl, att för så viktiga poster som dessa pensionen icke sänktes utan bibehölles vid 4,000 kronor.

I öfrigt har jag begärt ordet för att instämma med den högt ärade reservanten, grefve Wachtmeister. Jag tror icke, att en så väl motiverad reservation som hans, att få lönebeloppet för de kvinnliga telegrafisterna höjdt från hvad som här är föreslaget eller 1,140 kronor till hvad reservationen föreslår eller 1,260 kronor, skall i denna kammare lämnas utan afseende. Statsutskottets ärade ordförande vitsordade, att det fordras ganska många förutsättningar för att en kvinnlig telegrafist skall komma till en sådan tjänst, och förutsättningarna blifva ofta sådana, att de ådraga dem skulder. De kunna icke tänkas lefva billigare än på 1,260 kronor. Afven med risk att staten skulle få höja begynnelselönerna i andra verk, synes det, att staten, när den i den utsträckning, som nu sker, begagnar sig af kvinnlig arbetskraft, också bör se till, att dessa kvinnliga telegrafister få sitt dagliga bröd. Besinnar man, hvad det kostar med inackordering och hyra, kan man icke tänka sig, att dessa personer, som därtill ofta, såsom en och annan af dessa kvinnliga telegrafister, som jag känner, hafva att försörja en gammal mor, skola kunna lefva på en begynnelselön af 1,140 kronor.

Därför ber jag, att kammaren måtte behjarta grefve Wachtmeisters reservation.

Herr von Möller: Herr Tamm sade, att det är nog möjligt, att jag tycker, att de förmåner, som beviljas dessa telegrafister och kontorsskrifvare, äro små, men själfva tycka de nog, att förmånerna äro stora.

Jag skall då be att få fråga herr Tamm: Af hvad anledning tror han då, att, som på sidan 53 i betänkandet står omnämndt, åtskilliga i telegrafstyrelsen anställda skrifbiträden uti en till Kungl. Maj:t ställd skrifvelse af den 9 januari 1907 hemställt, att, med bibehållande i öfrigt af de utaf kommitterade för kontorsskrifvarne föreslagna förmåner, begynnelselönen för dem måtte bestämmas till 1,380 kronor? Det tyckes åtminstone icke vittna om, såsom herr Tamm trodde, att de själfva vore så synnerligen tillfredsställda, då de ansågo sig böra göra en dylik framställning.

Längre ned på samma sida säger herr statsrådet — och det ber jag få uttala, att jag förstår mer än väl, att herr statsrådet, som naturligtvis helst ställt sig välvillig till deras anspråk, dock icke vågat att taga steget för långt ut, och jag vågar uttala den

tron att, äfven om Riksdagen skulle öfverskrida, hvad han begärt, han gärna mottager denna ökning i anslaget —: Den omständigheten, »att många af dessa arbetssökande kvinnor icke behöfva lita utslutande till inkomsten af sitt arbete utan hafva sitt egentliga ekonomiska stöd i föräldrahemmet, synes dock icke böra alltför mycket spela in, då det gäller kvinnliga biträden». Jag får säga att det bör icke alls spela in, ty fordrar staten *fullt arbete* af dessa kvinnor, så bör den äfven gifva *full försörjning* och icke lita på att det finnes många stackars fattiga flickor, som äro tacksamma för lönen och som råka hafva ett hem, som möjligen kan stöda dem. Är det värdigt staten att, när den fordrar fullt arbete, på samma gång lita på det understöd, som kommer från det fattiga hemmet. I så fall har åtminstone jag en motsatt uppfattning.

Så säger herr Tamm, att ett sätt vore, att två och två slå sig tillsammans. För dem, som veta, hvad ett hem betyder, låter det nästan som en bitter ironi, när man hör detta. Slå er tillsammans två och två, då kan ni bilda hem. För en och en räcker det icke till. Så mycket anse vi icke, att staten har skyldighet att betala. Ja, så kan en affärsman, en privat arbetsgifvare resonera, men jag hoppas, att det ej må anses staten värdigt att resonera på det sättet.

Vidare talade herr Tamm om det myckna arbete, som är nedlagdt på detta betänkande. Det tror jag visst, det. Men om man kommer till galet resultat, är jag ledsen, att jag icke kan ha respekt för kvantiteten af arbetet.

Slutligen sades, att man skall icke gå så långt i välvilja, att det verkar orättvisa på annat håll. Man bör icke rubba systemet. Ja, hvad systemet beträffar, så tycks det här gälla att sätta *svältandet i system*, och kan det systemet rubbas, anser jag det för vår plikt att göra det.

På dessa skäl, herr grefve och talman, yrkar jag fortfarande bifall till reservationen.

Herr Tamm, Hugo: Jag vill endast säga, att det är förargligt, att man icke lyckas uttrycka sig så, att man blir förstadd. Jag talade icke alls om lönerna, när jag sade, att herr von Möller ringaktade förmånerna i det här fallet. Det var förmåner, sådana som att komma till en ordinarie plats och att få pension och att få full betalning under sjukdom. Det var dessa förmåner, jag nämnde, och de äro ju icke så föraktliga, att man behöfver snudda öfver dem utan att räkna dem, såsom de i verkligheten äro, för fördelar.

Jag ber att få svara äfven något på det, som herr Heüman yttrade i afseende på pensionsunderlaget. Ja, i afseende på det är väl frågan den: Hvarför skola första gradens tjänstemän inom telegrafverket hafva högre pensionsunderlag än motsvarande tjänstemän inom statskontoret? Är det därför, att det är ett affärsverk? Men jag skulle nästan sätta det ideella högre än det materiella och säga, att den verksamheten fordrar mycket större studier, den kräfver längre utbildning. Åtminstone tycker jag, att man bör sätta dem

Angående
telegrafverkets
utgiftstater
m. m.
(Forts.)

Angående
telegrafverkets
utgiftstater
m. m.
(Forts.)

i pensionsafseende lika, så mycket mer som dessa tjänstemän verkligen få högre lön under sista åren, då de hafva 500 kronor mer än någon motsvarande tjänsteman i statskontoret.

Jag förstår icke egentligen ett. Jag förstår nog mycket väl det argument, som anföres med afseende på dessa bokhållare, men herr Heüman tyckes icke vilja lägga märke till, icke vilja sätta sig in i eller icke hafva hört på noga, enär dessa telegrafister, som få 1,140 kronor, finnas icke i Stockholm. De bo på de billigaste orter, där lefnadskostnaderna icke alls kunna jämföras med inackorderingsprisen i Stockholm. För dem, som bo på de dyrare orterna, är begynnelselönen 1,254 kronor och i städer, som äro ännu dyrare 1,311 kronor. Dessa få således mer än 1,260 kronor, om hvilket här talas. Jag kan förstå, att det kan finnas mycken sympati för att de, som äro placerade i Stockholm, skola få höjning, men för dessa telegrafister kan jag icke se, att ställningen är så beklagansvärd, ty när de i Stockholm kunna reda sig på 1,260 kronor, bör det också gå för sig i en liten landsort eller i våra minsta städer att bärga sig på 1,140 kronor. Det är skillnaden, tror jag. Jag vet nu icke — jag törs icke bedöma det — men den förefaller mig alldeles riktig, den tanken, att dessa personer, som sitta vid telefon, hafva ett ytterst nervretande arbete och därför icke kunna hålla i så länge med det. Men huruvida denna telegrafering är så nervskakande, det vet jag icke; och dessutom hafva dessa telegrafister en fördel, som de andra sakna, nämligen den, att från denna tjänstklass sker befordran till kommissarie i de lägsta 5, 6, 7 lönegraderna. Och då få de det mycket bättre ställt. Således kan jag icke se annat, än att de kvinnliga telegrafisterna ha det jämförelsevis bra ställt, och jag vet icke, hvarför man just här slår ned på deras aflöning, men troligen är det arbete utifrån, som åstadkommit det. Jag har således icke någon betänklighet mot att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Fränckel: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga förrän vid § 7, vid hvilken jag tillika med andra ledamöter inom utskottet anmält en afvikande mening, men nu har under debatten äfven den fråga, som beröres i § 7, eller pensionsfrågan kommit upp, och då skall jag tillåta mig att yttra mig äfven i denna fråga.

Jag vill först nämna, att jag vid deltagandet i detta ärende i utskottet varit mycket tveksam, huruvida det var klokt att slå in på den väg, som här är beträdd med den nya organisationen af telegrafverket.

Jag har ansett mig så mycket mer böra begrunda den frågan, som jag tillhörde 1897 års kommitté för telegrafien och posten, och var då med om att införa åtskilliga bestämmelser just i det syfte, som man nu vill fullfölja. Herrarne torde påminna sig, att vid den tiden var den mycket frisinnaade generaldirektör Störckenfeldt chef för telegrafverket, och han såg nog till, att kommittén i detta fall gick så långt som möjligt. Nu har emellertid detta icke ansetts

vara till fyllest — af hvad skäl hafva vi icke fått fram —, utan nu vill man hafva något nytt igen.

Jag har noga afhört, hvad chefen för civildepartementet anfört såsom skäl för hela denna organisation, och jag kan icke underlåta att upptaga några af dessa skäl. Han sade, att detta är ett modernt kommunikationsverk och bör icke afpassas efter öfriga ämbetsverk. Ja, jag skall vara den förste att erkänna, att ett modernt kommunikationsverk bör skötas modernt, men att det blir möjligt att i längden skilja ett kommunikationsverk från andra statens verk, då det dock är *ett statens ämbetsverk*, därom hyser jag stora betänkligheter, och jag tror således, att hvad man här går att göra, nämligen att lägga hela administrationen i generaldirektörens hand, kan hafva sina stora, mycket betänkliga följder.

Man har vidare sagt, att det är ett merkantilt verk och att det bör afpassas därefter. Därmed äro vi inne på samma svårigheter. Staten skall — och det med rätta — icke lägga sig om bord med någon industri, därest den icke kan formas in, denna industri, i statens öfriga former; och erfarenheten torde komma att visa, hvad jag för öfrigt varit med om i egen erfarenhetsväg, att där sådana försök göras, kunna de icke fullföljas. När statens järnvägar blefvo ett större ämbetsverk genom de stora linjernas öppnande för trafik, baserades detta i hufvudsak på sådana grunder. Man indelade personalen i klasser, men gaf endast styrelsens ledamöter fullmakt. Alla andra tjänstemän fingo konstitutorial, och man ansåg, att vederbörande styrelse borde äga att använda personalen där den bäst passade. Det dröjde icke länge, förrän såväl från personalen som från Riksdagen framställningar gjordes om förändring i detta system. Man ansåg, att det icke längre borde varit tillåtet, att generaldirektören skulle hafva rättighet att flytta personalen efter sitt godtycke, utan det tillsattes en kommitté, i hvilken den framstående administratören, generaldirektör von Krusenstjerna var ordförande, och han yrkade, och jag tror med rätta, att fullmakterna skulle återinföras och att fullmakterna skulle utsträckas till ett mycket större antal tjänstemän än förut. Då godkändes denna princip, och arrangemanget är nu sådant.

Herr statsrådet sade vidare, att man bör göra sig fri från byråkratiska former vid detta nyinrättade verk. Dessa byråkratiska former tror jag, att hvilket statsråd som helst skall hafva ganska svårt att taga bort ur ämbetsverken. Dessa former få allt bli kvar; de hafva dock medfört ordning och reda och förhindrat godtyckliga avancemang. Jag tror för min del, att de komma tillbaka, och att det blir som hittills.

Det andra skälet som anförts för genomförande af detta är, att om tjänstemännen skola vara afsättligen, bör man vara skyldig att tilldela dem högre lön. Fördelen häraf blir endast den, att de högre lönerna bli kvar och de byråkratiska formerna komma tillbaka. Man har såsom *en* fördel med detta arrangemang framhållit att man kan använda tjänstemän, som icke äro bättre kvalificerade än som nödvändigt är. Jag är den förste att underskrifva en sådan åtgärd, men

Angående
telegrafverkets
utgiftsstatist
m. m.
(Forts.)

*Ängående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)*

nog låter det litet besynnerligt, att i ett sådant land som Sverige, där man är stolt öfver undervisningen, man, när det gäller undervisningen för beredande af kompetens för statens ändamål, då säger, att man skall icke fästa så stort afseende vid kompetensen utan använda folk med mindre kompetens. Jag erkänner, att mera kompetent personal fordrar högre löner, men jag tror, att staten i längden vinner på detta, och i de stora utmärkta verk som finnas i Tyskland, där man får anse, att administrationen är den mest framstående, där har man på senare tider snarare börjat öka kompetensfordringarne än tvärtom.

Civilministern säger vidare, att hvad som nu brister i administrativt afseende kan fyllas genom den instruktion, som Kungl. Maj:t nu har under behandling för telegrafverket. Jag skulle mycket misstaga mig, om, när denna instruktion någon gång blir färdig, den icke kommer att dela alla instruktioners öde — att blifva lagd på hyllan. Jag påminner mig från gamla tider, då jag skulle taga reda på organisationen af de engelska järnvägarne och frågade efter instruktionen, så visade man mig på ett skåp, där det låg åtskilliga upplagor af instruktioner, men ingen människa brydde sig om dem. Praktiken bestämmer den instruktion som behöfs. Jag hyser ingen förhoppning, att denna instruktion, när den en gång kommer, skall fylla de brister, som genom denna organisation uppkomma.

Jag har emellertid, såsom synes, icke vågat och icke kunnat i utskottet motsätta mig antagandet af föreliggande förslag, och jag har icke gjort det, därför att utskottet för sin del på sid. 83 i betänkandet själf darrar för hvad som skall komma och säger: låt oss göra ett försök, så att vi få se hur det artar sig. Jag har i detta fall icke velat skilja mig från den uppfattningen, att ett sådant försök bör göras. Men jag vill endast nu påpeka, att då man gör detta, skall man också låta det vara ett försök. Jag vill dock fästa kammarens uppmärksamhet på att man redan vill göra ännu ett försök genom den organisation af järnvägarne, som nu ligger på Riksdagens bord. Om detta skall göras i form af försök, bör erfarenheten först visa, huru detta försök utfaller, innan man gör ett nytt, mycket större och farligare, som då blir ett experiment.

I afseende på lönefrågan ber jag i likhet med ordföranden i statsutskottet att få varna kammaren för att af känslökäl röra vid de olika klassernas minimi- och maximilöner, sådana som de i utskottets förslag hafva kommit fram. Den erfarenhet, som är vunnin vid dessa stora verk, visar, att man icke utan den största, noggrannaste öfverläggning bör göra rubbningar af löneförmanerna i någon klass, ty man riskerar därigenom att rubba hela systemet. Jag tror således, att, ehuru man i ett eller annat fall kan vilja öka minimilönen, man icke bör göra det på rak arm, utan man bör såvidt möjligt är följa utskottets förslag. Jag tror mig kunna försäkra, att statsutskottet genom sin särskilda afdelning nedlagt ett betydligt arbete på begrundande af dessa siffror.

En annan fråga är beträffande själfva pensionssiffrorna, hvilkas ändrande icke behöfver rubba systemet. Och där hafva några reser-

vanter, hvaribland äfven jag, ansett att, genom den drakoniska åtgärden först i kommitténs, så i Kungl. Maj:ts och slutligen i utskottets förslag att sammanslå två graders tjänstemän inom styrelsen till en grad, man gör oklokt uti att införa en sådan förändring. Man försämrar ställningen för de tjänstemän, som finnas i den högre graden. Och deras ställning vill man nu äfven försämma i pensions-hänseende. Jag kan nämna, att jag icke kan gå med ordföranden i statsutskottet i hans uppfattning, att om dessa tjänstemän efter ett visst antal år kunna komma till 500 kronors högre lön än motsvarande tjänstemän i statskontoret i första graden, bör också pensionsfrågor, som Riksdagen i allmänhet icke vill vara med om. Snarare brukar högre lön betinga högre pension. När dessa tjänstemän af andra graden nu nedflyttas i grad, kunna de ju då icke gå in på den nya staten, och om de stanna kvar i den gamla, medför det en förlust för dem. Jag anser att man i det fallet borde ha soulagerat dem och icke jämfört dem med statskontorets, utan gifvit dem den pension, som Kungl. Maj:t har föreslagit, d. v. s. i stället för 3,700 kronor 4,000 kronor. Därom skall jag emellertid icke i detta sammanhang göra något yrkande, utan jag skall fullfölja det yrkandet, då den paragrafen kommer före. Jag tror således, att vill man hålla fast vid den princip, som uttalats i frågan, har man ingen anledning att på grund af dessa 300 kronor afvika från principen utan vidhålla den högre siffran.

För närvarande har jag intet yrkande att göra.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Den senaste ärade talaren förenade sig med utskottets ordförande uti en anmaning till kammaren att icke låta känslöskäl här tala eller att af några dylika skäl låta förmå sig till att rubba något på den föreliggande lönestaten. Då jag här yrkat en ändring, har det varit hufvudsakligen förstånds-skäl, som jag velat göra gällande, om ock billighetsskäl därmed kunnat vara något blandade. Förut har jag för kammaren nämnt, att den sammanlagda aflöningen för telegrafister under 30 års ålder skulle enligt det föreliggande förslaget utgöra 47,790 kronor — efter nu gällande stat utgör den 45,750 kronor — det vore således här fråga om endast en ganska ringa påökning. Nu säger utskottets ärade ordförande: ja, det är nog sant, men ni hafva glömt att telegrafstyrelsen har rättighet att utöfver den bestämda lönen gifva åt de telegrafister, som bo på dyrare orter, dyrortstillägg. Den saken har jag nog reda på, därom talas ju i 17 §, men jag har gjort en beräkning af hvad dessa dyrortstillägg skulle belöpa sig till dels med 10 procent och dels med det allra högsta eller 15 procent. För 30 års tjänstgöring skulle de efter 10 procent uppgå till 4,779 kronor och om man lägger detta till den förstnämnda summan, utgör det hela 52,569 kronor. Om jag räknar med 15

Angående
telegrafverkets
utgiftslaster
m. m.
(Forts.)

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

procent, d. v. s. det högsta som kan komma i fråga, nämligen för städerna Stockholm och Göteborg, komma vi upp uti en summa af 54,958 kronor. Jag anser, att äfven om man tager det allra högsta beloppet, är det ändock icke tillräckligt, när man skall uppgöra en ny stat, om man nämligen tänker sig att denna stat skall räcka en längre tid. Och jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet därpå att, om man jämför äfven den allra högsta summa, hvartill man i detta fall kan komma, med hvad de kvinnliga stationsskrifvarna vid järnvägarna enligt regeringens med kommitténs sammanfallande förslag åtnjuta, så komma de i Stockholm tjänstgörande upp till 54,840 kronor, och de kvinnliga postexpeditörerna erhålla i tredje lönegraden 59,000 och i fjärde lönegraden 51,000 kronor, och då har jag ändå talat om de högsta löner, hvartill dessa telegrafister kunna komma.

Det skäl, som utskottets ordförande anförde mot min argumentation, var, att det ej är så farligt med denna låga begynnelselön, då de ofta kunde få bo i sin familj, men jag tror icke att det öfverensstämmer med den princip, hvarifrån kommittén utgått, att nämligen staten skall betala full lön för fullt arbete. Vidare sade samma talare, att två stycken kunde slå sig ihop och då få de så mycket som man och hustru kunna lefva på och ofta måste lefva på. Men då glömde den ärade talaren, att när man och hustru lefva på en sådan summa, utför hustrun arbete i hemmet som gör att familjen kan lefva på en mindre inkomst, men om två telegrafister slå sig tillsammans, är deras hela tid upptagen i verkets tjänst, så att det för dem blir omöjligt att kunna utföra något produktivt arbete hemma, om de också därtill hade förmåga.

Jag vidhåller alltså mitt yrkande om bifall till reservationen.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att då olika yrkanden därunder framstälts beträffande dels afdelningen A, dels ock afdelningen C, komme propositioner att göras särskildt i afseende å hvar och en af dessa afdelningar. Vidare yttrade herr talmannen, att rörande afdelningen A yrkats, dels att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock, af herr *von Möller*, att samma afdelning skulle godkännas med den ändring, som angifvits i den af herr *Hammarlund* m. fl. vid förevarande moment anförda reservation.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talmannen yttrade vidare, att i afseende å afdelningen C under öfverläggningen yrkats, dels att densamma skulle godkännas enligt utskottets hemställan, dels ock, af grefve *Wachtmeister*, *Fredrik*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af honom m. fl. vid detta moment afgifna reservation, och bifalla utskottets hemställan i öfrigt.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till grefve Wachtmeisters yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

*Angående
telegrafverkets
utgiftslater
m. m.
(Forts.)*

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner statsutskottets i utlåtandet n:o 120 punkten I i) framställda förslag till aföningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket § 4 mom. 1 afdelningen C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den af grefve Wachtmeister, Fredrik, m. fl. vid detta moment afgifna reservation, och bifalles utskottets hemställan i öfrigt.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—64;

Nej—49.

Sedermera yttrade herr talmannen, att i afseende å den återstående delen af nu föredragna moment endast yrkats, att utskottets förslag skulle godkännas, hvilket ock, på gjord proposition, blef kammarens beslut.

Mom. 2—4.

Godkändes.

§§ 5 och 6.

Godkändes.

§ 7.

Mom. 1 och 2.

Godkändes.

Mom. 3.

Angående
telegrafverkets
utgiftstater
m. m.
(Forts.)

Vid förevarande moment hade reservation afgifvits af grefve A. F. C:son Wachtmeister och herr E. Fränckel, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att pensionsunderlaget för byråtjänstemän, hvilka bestrede sekreterare-, kamrerare-, byråingenjörs- och förrådsintendentsbefattning, måtte, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, beräknas till 4,000 kronor.

Herr Fränckel: På grund af hvad jag redan yttrat i afseende å 7 § 3 mom. angående de där uppräknade pensionsbelopp, skall jag för min del anhålla, att den kungl. propositionen måtte bifallas och att siffran 3,700 ändras till 4,000.

Herr Tamm, Hugo: Har jag fattat reservationen rätt, är meningen med densamma, att de fyra personer, hvilka stå uppräknade i 9 §, sekreteraren, kamreraren, byråingenjören och förrådsintendenten, som utöfver dem tillkommande aflöning hafva ett arfvode af 1,000 kronor, skola räknas såsom 2:a gradens tjänstemän och på denna grund erhålla pension med 4,000 kronor. Jag ber då att få fästa kammarens uppmärksamhet på hvad som förekommer i denna 9 §: »byråtjänsteman, som enligt förordnande uppehåller» nyssnämnda tjänstebefattningar o. s. v. Således skulle här personer, hvilka tillfälligtvis förordnas att förestå dessa platser, oafsedt ålder och andra omständigheter, på grund af ett tillfälligt förordnande få en högre pension, än de skulle fått på grund af den lön de innehafva. Detta är väl ändå något alldeles ovanligt, då hela saken här tydligen är byggd på att icke dessa personer skola hafva de ifrågavarande platserna såsom fasta. Om t. ex. en byråingenjör flyttas öfver på linjen, där de högre kommissarieplatserna äro mycket väl aflönade, försvinner han, då kommer det en annan på 4 à 5 år från linjen eller från något annat håll och får tjänstgöra såsom byråingenjör, och då får han, så länge han har den platsen, 1,000 kronor mera. Detta arfvode kan sålunda gifvas åt honom, men han kan flyttas och en annan person komma i stället. Då synes det mig bra egendomligt att, därför att en person en viss tid har *tillfälligt* arfvode, först och främst kalla honom för en 2:a gradens tjänsteman och för det andra att detta skulle förvandla honom till att blifva pensionsberättigad efter en högre grad. Jag får erkänna att jag icke kan förstå det resonemanget, att ett *tillfälligt* arfvode skall kunna grundlägga denna rätt till högre pension, och således kan jag omöjligen fatta att detta har något skäl för sig. Däremot har herr Starbäck ett annat yrkande, nämligen att pensionsunderlaget för *samtliga* dessa byråtjänstemän skulle sättas till 4,000 kronor. Ja, det får man ju sätta huru man vill, och då är det åtminstone en princip i det, det stöter då endast på den frågan, hvarför skola dessa hafva högre pensioner än motsvarande i statskontoret. Det kan göras den anmärkningen, att det är synd om de tjänstemän, hvilka för närvarande innehafva fullmakt. Det finnes några sådana i styrelsen, och då är frågan den: Skall man då för dessa 4 per-

soner, som hafva fritt val att bibehålla sina platser, aflöningar och pensioner, fastslå en sådan ständigt gällande pensionsrätt för alla?

Det jag minst förstår och finner minst riktigt, det är den af herr Fränckel gjorda reservationen, som går ut på, jag vill ännu en gång upprepa det, att ett tillfälligt arfvode, som kan tagas ifrån en person när som helst och gifvas åt en annan, skall grundläggas en högre pensionsrätt än hvad öfriga med arfvodestagaren likställda tjänstemän kunna få.

*Angående
telegrafverkets
utgifflaster
m. m.
(Forts.)*

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Då herr Tamm förklarade, att han icke förstod den tanke, som ligger till grund för den af herr Fränckel och mig afgifna reservationen, skall jag be att få förklara, huru åtminstone jag tänkt mig denna sak.

Det är så, att en af de märkligaste nyheterna, som telegrafkommittén framkommit med i sitt förslag, är undertryckandet helt och hållet af andra klassens tjänstemän; det har äfven utskottet funnit högst märkvärdigt, och utskottet har icke kunnat gilla denna åtgärd af telegrafkommittén, såsom kammaren torde finna, om kammaren vill tänka på hvad utskottet här skrifer:

»Men just häri ligger, enligt utskottets tanke, förslagets svaghet, då därigenom åt hela organisationen förlänas en jämnstrukenhet, som icke kan väntas egga tjänstemännens sträfvan utöfver hvad som är erforderligt att icke förverka oppflyttningen i högre löneklass. Det psykologiskt upplifvande moment, som ligger i möjligheten att nå en högre tjänsteställning med af själfva tjänsteställningen betingad högre lön, har i förslaget nästan alldeles förbisetts eller lämnats åsido.»

Ja, då tror man naturligtvis när man läser detta, att utskottet skulle komma med förslag att återställa dessa andra klassens tjänstemän, men det gör utskottet icke. Nej, utskottet har i stället gjort så, att det lämnar 4,000 kronor till Kungl. Maj:t på det att Kungl. Maj:t genom lönetillägg till åtskilliga tjänstemän må kunna på den vägen administrativt tillskapa en ny sorts andra klassens tjänstemän. Nu kunde man ju tänka sig, att med dessa 1,000 kronors tillökning hvar och en af dessa fyra tjänstemän skulle kunna erhålla en lön, som någorlunda motsvarar hvad en andra gradens tjänsteman i allmänhet åtnjuter; men det är dock en högst väsentlig skillnad mellan den ställning, som de komma att få, mot den som de skulle haft med bibehållande af sina nuvarande aflöningsförmåner. Först och främst är då att märka det, som äfven af herr Tamm påpekades, att de kunna tillfälligtvis få andra order af styrelsen, så att de få flytta till annat håll och sålunda ej kunna sitta kvar i styrelsen. Det tror jag dock icke skulle kunna komma att ske annat än mycket undantagsvis, ty dessa ifrågavarande fyra tjänstemän äro nog så behöfliga för styrelsen, att därest de ej sköta sig alltför illa, få de nog sitta kvar. Men det är i andra afseenden de få en sämre ställning. För det första ha dessa andra klassens tjänstemän förut haft 1¹/₂ månads årlig semester, nu skulle de blott få 1 månad. Vidare har alltid en andra klassens tjänsteman i andra

Angående
telegrafverkets
utgiftsstaten
m. m.
(Forts.)

verk fullmakt, men dessa skulle endast få konstitutorial. Och vidare är det denna fråga om pensionen, som herr Tamm nyss talade om och som är föreslagen att vara densamma, nämligen 3,700 kronor, och slutligen skulle pensionsåldern flyttas upp från 65 till 67 år i öfverensstämmelse med pensionslagen. Men det synes mig vara särdeles hårdt för dessa tjänstemän, att pensionen icke sättes högre än till 3,700 kronor. Jag hade verkligen i utskottet först tänkt att reservera mig och begära, att de skulle få samma pension som de med dem likställda tjänstemän i statskontoret erhålla, nämligen 4,600 kronor, men detta mötte vissa konstitutionella hinder, i det att ingen motion härom förelåg som man kunde stödja sig på, och därför måste jag inskränka mig till att yrka, att de skulle få en pension af 4,000 kronor, och som det förefaller mig vara rättvist och billigt, anhåller jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Tamm, Hugo: Jag vill fråga min ärade reservant: När skall den där pensionsrätten grundläggas? Är den grundlagd för dem, som haft dessa platser och sedermera gått därifrån, eller för dem, som händelsevis hafva dem, då de uppnå pensionsåldern? Man måste stryka under hvad som står i 9 §. De äro tillfälligt förordnade, och det är mycket antagligt, att dessa allihop komma att söka sig ut till bättre kommissarieplatser, som äro högre aflönade och grundlägga högre pension. Det är detta, som synes mig konstitutionellt underligt, att ett tillfälligt arfvode, som gifves till en person, därför att det är förenadt med en tjänst, som han tillfälligtvis bestrider, skall för honom grundlägga en högre pension. Grefve Wachtmeister nämnde, hvad han trodde i detta afseende. Men här är ej fråga om tro eller icke, utan om huruvida enligt Sveriges statsförvaltning det existerar sådana förhållanden, att tillfälliga lönetillägg skola grundlägga en särskild högre pension. Jag kan icke förstå detta.

Herr Fränckel: Jag beklagar, att den ärade ordföranden icke vill taga hänsyn till att dessa fyra tjänstemän böra få möjlighet att gå öfver på den nya staten. Stanna de kvar på den gamla staten, har ju detta ej betydelse för dem. Men just för att möjliggöra för dem att gå öfver på den nya staten hafva reservanterna ansett, att man icke bör tråda deras befintliga lönevillkor allt för nära.

Hvad har nu Kungl. Maj:t föreslagit? Kungl. Maj:t har föreslagit, att oberoende af den pensionslag, som gäller för öfriga verk, pensionen för alla första gradens byråtjänstemän skulle höjas till 4,000 kronor i stället för 3,700 kronor. Så långt hafva reservanterna ej vågat gå, men reservanterna hafva ansett, att dessa tjänstemän, som, i fall de stått kvar på andra gradens tjänster, kunnat få en pension på 4,600 kronor, åtminstone skulle få den pension, som Kungl. Maj:t föreslagit. Nu säger herr Tamm, att man ej kan grunda en högre pension på ett tillfälligt lönetillägg. Men, mina herrar, hvad har utskottet gjort? Utskottet har i strid med Kungl. Maj:ts förslag gifvit ett tillfälligt arfvodesbelopp till styrel-

sens förfogande för dessa fyra tjänstemän. Hvad är det då, som hindrar utskottet och sedan Riksdagen att på samma sätt förändra pensionsunderlaget för dem? Man riskerar genom nedsättningen, att dessa tjänstemän skola blifva nödsakade att stå kvar på gamla staten och gå miste om de förmåner, som den nya staten bereder deras kamrater. Jag kan emellertid ej finna annat, än att det högre pensionsbeloppet icke grundläggas genom det extra arfvodet. Detta har ej med saken att göra. Men Kungl. Maj:t har icke blott för dem, utan äfven för deras kamrater höjt pensionsbeloppet till 4,000 kronor. Och när därtill kommer, att pensionsåldern enligt nya lagen höjts från 65 till 67 år, tror jag, att det är helt enkelt en gärd af rättvisa att bifalla reservationen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande moment yrkats, dels att det samma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock att momentet skulle godkännas med den ändring, som angifvits i den af grefve Wachtmeister, Fredrik, och herr Fränckel vid detta moment afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner statsutskottets i utlåtandet n:o 120 punkten I i) framställda förslag till aflöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket § 7 mom. 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, godkännes momentet med den ändring, som angifvits i den af grefve Wachtmeister, Fredrik, och herr Fränckel vid detta moment afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—67;

Nej—40.

Mom. 4—8.

Godkändes.

Återstående delar af förslaget till aflöningsreglemente.

Godkändes.

Bilagan A, innefattande utskottets förslag till utgiftsstater för telegrafverket att tillämpas under år 1908.

Godkändes.

Utskottets hemställan i mom. i).

Bifölls i hvad den ej kunde anses besvarad genom kammarens förut fattade beslut.

Punkten II.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 8 och 10 i denna månad bordlagda betänkanden:

n:o 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, och

n:o 34, i anledning af väckt motion om ändring af 3, 8 och 15 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

*Ifrågasatt
utredning af
kommunernas
skattebördor.*

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 12 och 13 innevarande maj bordlagda utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion af herr M. Matsson angående skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om jämnare fördelning af kommunernas skattebördor.

I anledning af en inom Andra Kammaren af herr M. Matsson väckt motion, n:o 182, hade nämnda kammare i enlighet med sitt fjärde tillfälliga utskotts hemställan beslutat att hos Kungl. Maj:t i skrifvelse anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en såvidt möjligt fullständig, jämförande utredning angående de olika kommunala skattebördorna jämte därpå inverkan förhållanden till ledning för eventuella vidare åtgärder i motionens allmänna syfte. Motionären hade ifrågasatt, »att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning om huruvida och på hvad sätt staten bör, utöfver hvad redan nu äger rum, bidra till en jämnare fördelning af kommunernas skattebördor samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda».

Sedan Andra Kammarens ifrågavarande beslut delgifvits Första Kammaren, samt denna kammare hänvisat ärendet till behandling af sitt första tillfälliga utskott, hade detta utskott i nu föredragna utlåtande hemställt, att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

*Ifrågasatt
utredning af
kommunernas
skattebördor.
(Forts.)*

Herr Sjöcrona: Under den öfveransträngande brådska, som nu är rådande inom Riksdagen, lära helt visst kammarens ledamöter icke haft tillfälle att noga granska och begrunda alla de utskotts-betänkanden, som föreligga på kammarens bord. För min del tror jag knappast, att jag hade varit i tillfälle att närmare granska detta betänkande, om jag icke förut tagit en särskild befattning med den fråga, som nu här föreligger.

Då ingen annan begärt ordet, har jag ansett mig icke kunna underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att det skrifvelseförslag, som här föreligger, ingalunda kan anses vara så oskyldigt, som man vid första påseendet skulle kunna föreställa sig. Andra Kammaren har i enlighet med sitt tillfälliga utskotts hemställden beslutit att anhålla hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en såvidt möjligt fullständig, jämförande utredning angående de olika kommunala skattebördorna jämte därpå inverkan förhållanden till ledning för eventuella vidare åtgärder i motionens allmänna syfte. Motionären hade föreslagit, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning om huruvida och på hvad sätt staten bör, utöfver hvad redan nu äger rum, bidra till en jämnare fördelning af kommunernas skattebördor samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda. Jag vill i förbigående säga, att, om jag skulle välja mellan dessa två skrifvelseförslag, jag vore nästan mera benägen för motionärens, åtminstone med någon modifikation.

Grefve Hamilton har väckt en ungefär liknande motion vid denna riksdag. Jag skall återkomma till den sedan.

Denna fråga har varit före i Riksdagen ett par gånger förut, särskildt vid 1904 års riksdag. Då hade i Andra Kammaren väckts en motion om att Riksdagen måtte besluta att ingå till Kungl. Maj:t med anhållan om att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huru utgifterna till allmänna *fattigvården* i riket lämpligen kunde mellan kommunerna utjämnas, samt därom för Riksdagen framlägga det förslag, som af sådan utredning kunde föranledas. Andra Kammarens tillfälliga utskott tillstyrkte då en skrifvelse i det syftet och antydde i sin motivering, att den önskade utjämningen möjligen kunde ske därigenom, att staten öfvertog alla i kommunernas fattigvårdskostnader då ingående utgifter för sinnessjuka, sinnesslöa eller på annat sätt abnorma fattiga, eller att staten skulle bidra, när den kommunala skattebördan för fattigvården öfverstege ett visst belopp.

Detta kom till Första Kammarens första tillfälliga utskott, i hvilket jag hade äran att då vara ordförande. Utskottet förklarade

*Ifrågasatt
utredning af
kommunernas
skattebördor.
(Forts.)*

enhälligt: »Utskottet anser därför, lika med Andra Kammaren och dess utskott, det vara ett särdeles eftersträfvansvärdt önskningsmål, att en utjämning må åstadkommas i de fall, då denna kostnad finnes vara alltför betungande». Men sedan upptog utskottet till granskning Andra Kammarens tillfälliga utskotts motivering och kunde ej till alla delar instämma i den, utan utskottet framställde den tanken, att man möjligen skulle kunna få en utjämning af fattigvårdskostnaderna på det sätt, att det fattigvårdssamhälle, som var synnerligen hårdt betungadt, skulle inom viss tid på våren ingå till Konungens befallningshafvande med framställning om bidrag, och att Konungens befallningshafvande skulle öfverlämna denna framställning till landstinget, som sedan finge taga i öfvervägande, om ej landstinget ville hjälpa en sådan kommun. Det skulle således vara en utjämning inom landstingsområdena. Detta mycket moderata förslag afvisades bestämdt i Första Kammaren. Emellertid framgår däraf, att jag för min del icke velat ställa mig alldeles afvisande mot försök till en moderat utjämning mellan kommunerna.

Nu har denna fråga återigen kommit upp genom en motion i Andra Kammaren och genom en motion i Första Kammaren af grefve Hamilton. Den senare motionen har på hemställen af samma Första Kammarens tillfälliga utskott, som nu afgifvit detta betänkande, blifvit af kammaren afslagen, och när sedan Andra Kammarens tillfälliga utskott skulle behandla den motion, som väckts inom Andra Kammaren, yttrade Andra Kammarens tillfälliga utskott, att vid sådant förhållande det ej torde vara någon utsikt att få bifall till den ifrågavarande motionen i oförändrad form. Med hänsyn till vissa angifna synpunkter ansåge emellertid utskottet, att åtminstone ett steg borde tagas i motionens syfte. »Detta steg», fortsätter utskottet, »torde då närmast erbjuda sig på den statistiska utredningens område. Efter inhämtade meddelanden om det material, som innehålles i den nu befintliga kommunala beskattningsstatistiken, har utskottet tyckt sig finna, att denna icke i sitt nuvarande skick lämnar erforderlig ledning att tjäna till underlag för bedömande af alla de olika faktorer, som skulle inverka på vidare åtgärder från det allmännas sida till utjämning af åtminstone en del af de kommunala skattebördorna».

Ja, jag tillåter mig betvifla riktigheten af detta Andra Kammarens tillfälliga utskotts påstående. Vi hafva, som herrarne alla mycket väl känna, en mycket omsorgsfullt utarbetad och fullständig kommunal finansstatistik, som hvarje år utdelas och i särskilda kolumner redogör för huru det är ställt med kommunernas finanser i hela riket. Det synes mig, att, om denna fråga skulle tagas under behandling inom vederbörande departement eller af någon kommitté, den mycket väl skulle kunna utredas med ledning af den kommunala finansstatistik vi redan hafva, möjligen med inhämtande därutöfver af upplysningar, som från ett eller annat håll kunde anses vara behöfliga. Ty, mine herrar, man löser dock ej organisa-

tions- och lagstiftningsfrågor med statistik. Det behöfves väl äfven, att man uppställer nya grundsatser, hvarefter man vill ordna dessa förhållanden. Det säger sig ju själf, att, om jag till exempel tager fattigvårdskostnaderna, hvarenda en i kammaren och hela Riksdagen vet, att de falla sig ofantligt olika inom de olika kommunerna. Icke behöfver man hafva någon statistik för att få kunskap om detta. Det gäller ju då att öfverväga: Skola vi antaga en ny princip? Skola fattigvårdskostnaderna fördelas inom landstingsområdet, eller skall staten bidraga o. s. v.? Och icke behöfver man hafva vidlyftig statistik för att kunna fatta sin position i en sådan sak.

Men hvad är det nu, som föreslås? Jo, att man skall hos Kungl. Maj:t begära en såvidt möjligt fullständig, jämförande utredning angående de olika kommunala skattebördorna jämte därpå inverkan förhållanden till ledning för eventuella vidare åtgärder i motionens allmänna syfte. Vilja herrarna vara goda och betänka, hvilket arbete detta skall medföra, då omkring 2,500 kommuner skola komma in med uppgifter i detalj, mera detaljerade uppgifter, än som nu lämnas angående de kommunala finansförhållandena. Det blir ett alldeles oerhördt stort arbete, och, som jag redan antyd, ett arbete, som jag skulle tro till stor del icke behöfves för att lösa denna fråga, ifall man verkligen är ense om att någonting skall göras i den riktningen. Jag har vid ett föregående tillfälle i denna kammare fäst uppmärksamheten därpå, att statistiska byrån under de senaste åren varit till den grad öfverhopad af statistiska utredningar, att den är betydligt på efterkälken med sitt ordinarie arbete. Den har t. ex. ännu ej kunnat framkomma med sammandrag af Konungens befallningshafvandes femårsberättelser för den period, som slutar med år 1900.

På denna grund tillåter jag mig, för att sätta kammaren i tillfälle att uttala sitt omdöme i denna sak, att yrka afslag.

Herr von Oelreich: Att de kommunala skattebördorna i vårt land äro inom många kommuner särdeles tryckande och ojämma, är nog en sanning, som är svår att jäfva, och därom vittna också de år efter år återkommande motionerna i syfte att få detta missförhållande rättadt. Äfven inom Första Kammaren hafva i år väckts motioner i samma syfte, och det Första Kammarans tillfälliga utskott, som jag har äran att tillhöra, har redan förut till behandling förehått en motion af detta slag. Den motionen innehöll dock begäran om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att åtgärder måtte vidtagas för att afhjälpa de åberopade missförhållandena. Men som utskottet då ansåg, att den utredning, som förelåg för detta yrkande, icke var så fullständig, att därpå med säkerhet kunde grundas ett omdöme, fann sig utskottet, som saknade tillfälle att verkställa en sakrik utredning i detta hänseende, icke kunna till annat slut komma än att afstyrka motionen, hvilken ock af kammaren afslogs.

*Ifrågasatt
utredning af
kommunernas
skattebördor.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
utredning af
kommunernas
skattebördor.*

(Forts.)

I den nu förevarande motionen har emellertid framställtts ett annat yrkande. Såsom nyss af den föregående ärade talaren åberopades, har motionären yrkat, »att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning om huruvida och på hvad sätt staten bör, utöfver hvad redan nu äger rum, bidraga till en jämnare fördelning af kommunernas skattebördor samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.» Jag delar icke den föregående ärade talarens uppfattning om att det vore större skäl att bifalla detta förslag än det, som Andra Kammaren har antagit och hvilket innehåller en hemställan, »att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en såvidt möjligt fullständig, jämförande utredning angående de olika kommunala skattebördorna». Jag delar icke heller den föregående ärade talarens uppfattning, att vår statistik i detta hänseende är fullständig. Atminstone fann sig utskottet vid behandlingen af den förut åberopade, här i Första Kammaren väckta motionen ej kunna af denna statistik draga fullt tillförlitliga slutsatser. Nu gäller frågan att göra en framställning till Kungl. Maj:t just för åstadkommande af en bättre utredning rörande de faktorer, som inverka på de olika kommunala skattebördorna, och det är väl en utredning, som bör föregå eventuella åtgärder till afhjälpan af ifrågavarande missförhållande. Då en sådan utredning icke behöfver förutsätta några synnerligen omfattande åtgärder för själfva afhjälpan, utan endast skulle ligga till grund för bedömning af huruvida några åtgärder kunna vidtagas, har utskottet ansett sig kunna biträda Andra Kammarens beslut och göra ett steg i den riktning, motionärerna såväl där som här i Första Kammaren hafva åsyftat.

Det är på denna grund, som jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton, Raoul: Då för några veckor sedan min motion rörande en jämnare beskattning på landsbygden förevar till behandling i kammaren, framhölls det såsom skäl för afslag å motionen, att statistiken icke vore fullständig och att man därför icke kunde hafva full tillit till de siffror, hvilka jag åberopade här i kammaren. I dag inträffar det egendomliga förhållande, att då man går till Riksdagen och begär att få en fullständig statistik, så förklaras det af den förste ärade talaren, att den nuvarande statistiken är tillräcklig, och att det skulle kräfvat ett oerhördt arbete att få en annan statistik till stånd. Det är således fullkomligt motsatta åsikter och motsatta skäl som åberopas. Vid det föregående tillfället säger man, att statistiken icke är fullständig och att man därför icke kan bifalla en motion, liknande den som då förelåg; nu däremot begär man en ordentlig statistik, och då svaras det att statistiken är fullt tillräcklig. Det är möjligt, att den utredning, som i utskottets förslag afses, kommer att kräfvat ett drygt arbete, men det arbetet faller i en god jord, då det gäller att få bort det

oerhörda missförhållande, som förefinnes med afseende å beskattningen på landsbygden.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, i enlighet med de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarade herr vice talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Grefve *Hamilton, Raoul*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—50;

Nej—58.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillämpning af vissa bestämmelser i den vid internationella konferensen i Algeciras år 1906 antagna generalakt,

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse af 23 § i kungl. stadgan den 31 maj 1878 angående skjutsväsendet,

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet,

n:o 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med dels förslag till lag angående ändrad lydelse af § 57 i förordningen om

kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, *dels ock* förslag till förordning angående särskild grund för beräkning af rösträtt och utgörande af utskyld eller annan afgift i förhållande till inkomstbevillning på grund af taxering år 1908, och

n:o 54, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 7 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 55, i anledning af väckta motioner angående ryttare-, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamhemmanet m. m.

Lagutskottet hade till behandling förehaft fyra särskilda motioner, afgifna, de tre inom Första Kammaren under n:is 11, 12 och 13 af herr *Ericsson* samt en inom Andra Kammaren under n:o 34 af herr *Åkerlund*, i hvilka motioner föreslagits, att Riksdagen måtte för sin del antaga förslag till

1:o) lag

om ändrad lydelse af 12 och 19 §§ i lagen den 30 september 1904 om samäganderätt;

2:o) lag

angående förutvarande ryttare-, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamhemmanet;

samt

3:o) lag

om ändrad lydelse af 37 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom,

alla dessa förslag så lydande, som förenämnda motioner angäfvu.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda grunder hemställt, att Riksdagen i anledning af förevarande motioner måtte antaga förslag till lagar i ofvanberörda ämnen, af den lydelse utskottets utlåtande utvisade.

Punkten 1.

*Utskottets förslag till lag angående ryttare-, soldat- och båtsmans-
torps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stam-
hemmanet.*

*Lagförslag
ang. vissa
knektatorps
befriande från
ansvar för in-
teckningar i
stamhem-
manet.*

1 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

1. Är lägenhet afsöndrad från hemman och varder, då lagfart sökes eller eljest, inför vederbörlig domstol styrkt, att lägenheten utgör område, som varit till ständigt ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp anslaget, må anteckning om sådant förhållande införas i lagfartsprotokollet, för så vidt lägenhetens ägare därom gör ansökning före den 1 juli 1908, där lägenheten från stamhemmanet upplåtits innan denna lag trädte i kraft, men eljest inom natt och år efter det upplåtelsen skedde.

2. Har sådan anteckning skett, vare lägenheten, där ej nedan annorledes stadgas, fri från ansvar för inteckning för fordran, som meddelats i stamhemmanet eller del däraf; och skall inteckningen oafkortad gälla i återstoden af den intecknade fastigheten, ändå att med öfriga rättsägande ej är sålunda aftaladt.

Herr Ericsson: Jag kan icke annat än hembära lagutskottet min tacksamhet för den uppmärksamhet, som utskottet ägnat den motion, hvilken jag tagit mig friheten väcka, och för den synnerligen omsorgsfulla utredning, som innehålles i utskottets betänkande. Jag kan för min del icke finna annat än att de hufvudsakliga förändringar, som hafva skett, äro förbättringar, och på den grund anhaller jag om bifall till lagutskottets föreliggande förslag.

Herr Afzelius: Jag ber endast att få yttra några få ord. Det ämne, som behandlas i detta betänkande, hör till de allra angelägnaste, men på samma gång de allra svåraste. Jag för min del vill uttala min erkänsla till motionärerna, därför att de tagit upp denna fråga; det vore till stort gagn, ifall man kunde skapa någon utväg att bringa dessa soldattorp in under omsättningen och därigenom låta dem öfvergå till de »egna hem», hvartill de så väl ägna sig. Men att väl lösa den uppgiften är å andra sidan mycket svårt. Det är ju en ganska ovanlig åtgärd, att ett utskott tilltror sig att framlägga ett formuleradt lagförslag. Denna åtgärd finner emellertid sitt berättigande däri, att det är ytterst angeläget, att snarast möjligt något i denna sak åtgöres. Och ehuru jag icke saknar anledning till anmärkningar eller önskingar om ändring af bestämmelserna i vissa delar, skall jag dock icke vid detta tillfälle lägga det ringaste hinder i vägen för förslaget fortgång till Kungl. Maj:t, viss som jag är, att i fall det skulle befinnas, att förslaget är behäftadt med brister, högsta domstolen icke skall underlåta att påpeka detta.

Jag ber således, herr talman, att få förena mig i yrkandet om bifall.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den föreliggande paragrafen.

Öfriga delar af lagförslaget.

Godkändes.

Punkterna 2 och 3.

Utskottets däri framlagda lagförslag godkändes.

Utskottets hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslagen.

Vid ånyo skedd föredragning af lagutskottets den 7 och 8 i denna månad bordlagda memorial och utlåtande:

n:o 56, angående arfvoden åt de personer, som hos lagutskottet anställts att biträda vid handläggningen dels af Kungl. Maj:ts proposition, n:o 9, med förslag till lag om nyttjanderätt till fast egendom m. m., dels ock af väckta motioner angående förutvarande ryttare-, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för in-teckningar i stamhemmanet m. m., samt

n:o 57, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af § 3 i förordningen den 24 juli 1903 angående skogsvårdsafgifter,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

*Ifrågasatt
undersökning
om järnvägs-
olyckors orsak
m. m.*

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 7 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande, n:o 14, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående verkställande vid inträffad järnvägsolycka af undersökning om olyckans orsak m. m.

Med föranledande af därom inom Andra Kammaren väckta motioner, n:o 31, af herr *F. W. Thorsson*, och n:o 225, af herr *A. O. Rune*, hade nämnda kammares tredje tillfälliga utskott i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t begära utredning och därå grundadt förslag i syfte att vid inträffade järnvägsolyckor

vid statens eller enskilda järnvägar undersökning om olyckans orsak, dess omfång och verkningar m. m. måtte uppdragas åt fullt kompetent och opartisk myndighet eller nämnd samt att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke vid handläggning af mål rörande järnvägsolycka sakkunniga åt domstolen böra tillkallas.

Sedan Andra Kammaren bifallit hvad dess tillfälliga utskott sålunda föreslagit, hade ärendet blifvit öfverlämnadt till Första Kammaren, som hänvisat detsamma till sitt första tillfälliga utskott för förberedande behandling.

I nu föredragna utlåtande hade sistnämnda utskott anfört följande:

»Ehuru utskottet ställt sig något tveksamt vid att biträda yrkandet, att det måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke vid handläggning af mål rörande järnvägsolycka sakkunniga åt domstolen böra tillkallas», så har utskottet likväl ej funnit anledning att i detta hänseende intaga annan ståndpunkt än den Andra Kammaren intagit; det torde nämligen vid en blifvande utredning blifva ådagalagdt, om en dylik bestämmelse är af behovet påkallad eller ens utförbar. Utskottet, som anser tillräckliga skäl föreligga för Andra Kammarens i ärendet fattade beslut, får alltså hemställa, att Första Kammaren behagade biträda Andra Kammarens beslut i detta ärende.»

Grefve Taube: Herr talman, mina herrar! Om jag vore kvar vid järnvägen, skulle jag kanske hysa någon tvekan att här yrka afslag, men då jag lämnat den för länge sedan, så gör jag det, och jag gör det för personalens skull. Jag gör det icke alls för att det icke skall blifva den klarhet i dessa förhållanden, som kan behövas, utan för personalens och mest för den lägre personalens skull.

Här har visserligen i utskottets betänkande sagts, att utskottet anser det böra blifva ådagalagdt, »om en dylik bestämmelse är af behovet påkallad eller ens utförbar». Ja, för mig ställer det sig redan svårt att afgöra, hvad som menas med en järnvägsolycka. Kunna herrarne gifva mig en definition på detta? Jag kan icke definiera det på annat sätt än att vid alla tillfällen, då allt icke går sin normala gång, är det en olycka. Om allt går, som det skall göra, så är det bra, men om det blir något mankemang, så är det en järnvägsolycka. Men det är icke nog med detta, utan hvad som mångfaldiga gånger är mycket farligare, är tillbud till olyckshändelse. Hvarje förseelse vid sådana tillfällen kan vara vida mera olycksbringande än en sådan småsak som att växla ut en vagn. Lagens bestämmelser äro emellertid så svåra, att om en stationskarl växlar sönder en vagn å bangården, så kan han blifva dömd såväl till tjänstens förlust som till fängelse. Så stränga äro bestämmelserna för en sådan sak, och jag tycker, att man från denna kammars sida icke bör ytterligare späda på i det fallet. Ty skall här ske en dylik undersökning, så är det min fullkomliga öfvertygelse, att man svårligen kan undgå att beifra saken. Om det gäller personer,

*Ifrågasatt
undersökning
om järnvägs-
olyckors orsak
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
undersökning
om järnvägs-
olyckors orsak
m. m.
(Forts.)*

som tillhöra järnvägen, så går saken till domstol, och då får man folket på fästning.

Det är således för folkets egen skull, som jag anser, att man icke bör biträda denna motion. Jag är fullkomligt öfvertygad om att den kommit upp af idel välvilja, men man har icke tänkt sig, att en dylik anordning är farlig för personalen. Jag tror att det är bäst, att saken får fortfarande skötas såsom det nu äger rum. Det har i alla fall icke visat sig vare sig vid svenska statens eller vid de enskilda järnvägarna, att så många olyckor inträffa, och jag är öfvertygad om, att om en särskild utredning skulle behövas. så vet man nog, huru man skall förfara för att reda upp ett sådant förhållande.

Jag yrkar som sagdt afslag å utskottets hemställan.

Herr Stephens: Herr talman, mina herrar! Det är ju klart, att när motioner framkomma i en viss riktning, så finnes det någon anledning, hvarför de framkommit. I förevarande afseende har det, enligt motionärernas uppgift, vid järnvägsolyckor förekommit fall, som upprört det allmänna rättsmedvetandet. Man har förklarat förhållandet därmed, att det vore järnvägsstyrelsen, som i hufvudsak hade med undersökningen att göra och således egentligen vore den dömande myndigheten, och då järnvägsstyrelsen hade vissa förpliktelser med hänsyn till de åtgärder, som kunde ifrågakomma beträffande de med olyckorna sammanhängande förhållandena. så hafva motionärerna ansett, att det i många fall vore en partisk dom, som järnvägsstyrelsen kunde komma att fälla. Vidare har det ansetts, att undersökningarna mången gång blifva fördröjda till följd af förhållanden, som röra trafiken, samt att i sådana fall, då olyckor skola närmare utredas vid domstol, domstolen saknar tillgång till verkligt sakkunniga biträden. På grund af dessa förhållanden hafva motionerna framkommit, och, såvidt utskottet kunnat bedöma, synes det verkligen, som om oegentligheter här skulle föreligga.

Vid statens järnvägar är det hufvudsakligen distriktscheferna, som utreda förhållandena rörande olyckor, och vid de enskilda järnvägarna är det mången gång personer, som icke äro fullt inne i alla detaljer. Olyckor kunna ju vållas genom olika förhållanden. Såsom herrarne nog hafva sig bekant, finnas vid järnvägsförvaltningen tre hufvudafdelningar: det är maskinafdelningen, trafikafdelningen och ingenjörsafdelningen. Nu är det ju tydligt, att en olycka kan vara vållad dels till följd af bristande tillsyn vid maskinerna och dels till följd af att järnvägens ingenjörer icke gjort sin skyldighet. Det kan förekomma brister ute på banan och det kan förekomma kombinerade brister, sådana som uppkommit genom maskinskada eller därigenom att rälsen kommit i galet läge eller därigenom att till följd af hvarjehanda naturförhållanden jordarbetena gifvit vika o. s. v. Således är det helt naturligt, att en sakkunnig utredning i alla riktningar är nödvändig för att kunna rätt bedöma, i hvilken mån en person kan hafva varit anledning till olyckan eller icke. Härtill

kommer förhållandena vid trafikafdelningen; en olycka kan sålunda bero på en felväxling eller att en oriktig order utfärdats. Då nu frågan om en olyckshändelses behandling är högst viktig, synes det verkliga, som om den icke borde lämnas helt och hållet i händerna på den part, som i första rummet har att lämna ersättning, när sådan förekommer.

Om vi nu vända oss till förhållandena i främmande länder, så finna vi, att i de flesta europeiska länder förekomma särskilda nämnder eller särskilda oafhängiga inrättningar, som taga dessa frågor om hand. Nu har den ene af motionärerna anhållit, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen måtte blifva den myndighet, som skulle gripa in och verkställa dessa utredningar, men den andre motionären har förbigått detta, och Andra Kammaren har heller icke tagit hänsyn till denna begäran utan endast hemställt, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en utredning och bestämma, hvilken myndighet bör taga saken om hand.

På grund af hvad jag nu har sagt och då jag anser, att något bör göras i denna fråga, anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Herr talman! Jag har suttit som domare i det mål, som gifvit anledning, såvidt man vet, till denna motion, och blef underrätternas domslut af högsta domstolen enhälligt fastställt. Nu känna herrarne mycket väl till, att den svenska straffprocessen, liksom tydligen den moderna straffprocessen, är byggd på den uppfattningen, att hvarje tvekan kommer den tilltalade till godo. Om således någon utredning skulle brista i ett eller annat afseende, kommer det att medföra, icke någon risk för att den oskyldige fälles eller att en skyldig fälles till för hårdt straff, utan att den tilltalade antingen blir frikänd eller kommer undan med ett lindrigare straff. Detta är en grundsats inom straffprocessen, som man upprätthåller och som man bör upprätthålla. Hade därför någon tvekan med afseende på den tilltalades skuld i detta fall förelegat, hade det kommit den tilltalade till godo. Hade utredningen varit bristfällig eller ofullständig, hade det kommit honom till godo, men man var, som sagdt, enhälligt af den mening, att någon tvekan icke var berättigad, och därför blef underrätternas beslut fastställt af högsta domstolen.

Jag kan därför icke förstå, att det finnes något skäl, hvarför man på grund af detta rättsfall skulle begära nya anordningar för undersökning i fråga om järnvägsolyckor, och jag kan icke förstå, huru man öfver hufvud taget af hänsyn till järnvägspersonalen har anledning att, när det är fråga om dess bestraffande eller icke, begära en särskildt anordnad undersökning. Däremot skulle man kunna tänka sig, att man af hänsyn till allmänheten gjorde en extra undersökning, när större järnvägsolyckor inträffa, för att få reda på orsaken och för framtiden förebygga dylika olyckshändelser, men därom är ju här alls icke fråga. Sålunda kan jag för min del icke vara med om en skrifvelse, sådan som den, hvilken här är föreslagen.

*Frågasatt
undersökning
om järnvägs-
olyckors orsak
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
undersökning
om järnvägs-
olyckers orsak
m. m.
(Forts.)*

Utskottet har också varit mycket tveksamt med afseende å skrivelsens innehåll. I den senare delen, som afser »huruvida icke vid handläggning af mål rörande järnvägsolycka sakkunniga åt domstolen böra tillkallas», ställer sig utskottet minst sagdt skeptiskt, men tillråder oss i alla fall att biträda Andra Kammarens beslut. Då jag delar utskottets tvekan i sistnämnda punkt och till och med går ännu längre, ty jag är öfvertygad om att en sådan ändring är obehöflig och då jag med afseende å den förra punkten tror, att alla de garantier i personalens intresse finnas, som rimligtvis kunna begäras, för att järnvägsmännen liksom andra här i landet skola blifva rättvist dömda i händelse af åtal, anhåller jag om afslag å utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 7 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 15, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ordningsföreskrifter för landskommuner, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om under-
visningen i
landthushåll-
ning.*

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 7 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande, n:o 16, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande undervisningen i landthushållning.

Med föranledande af en inom Första Kammaren af herr C. Wennberg därom väckt motion, n:o 57, hade denna kammares första tillfälliga utskott, till hvilket ifrågavarande motion öfverlämnats för förberedande behandling, i nu föredragna utlåtande tillstyrkt, det Första Kammaren ville med bifall till förevarande motion för sin del besluta, »att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån, i samband med de hittillsvarande landtbruksskolornas ombildning eller minskning i antal eller med andra ändringar i fråga om landtbruksundervisningen, särskilda åtgärder kunde vidtagas för inrättande af öfningskolor i landthushållning å härför lämpliga mindre gårdar i syfte att bereda mindre jordbrukare, gifta och ogifta, män och kvinnor, tillfälle till icke blott teoretisk undervisning utan äfven praktisk handledning i landtbruket och dess binäringar under en eller flera månader medels föreläsningar, beräkningar och planmässigt deltagande i sådana arbeten, som för småbrukets ekonomiska resultat äro af särskild betydelse.»

Herr Akerberg: Ehuru jag sympatiserar med motionens syfte är jag dock icke fullt enig med utskottet hvarken i afseende å dess motivering eller dess kläm. Jag ber därför att med några ord få påpeka hvarutinnan jag skiljer mig från utskottet.

Utskottet framhåller nödvändigheten af att här omhandlade undervisning af småbrukare blir mera praktisk. Såsom herrarne veta, hafva vi för närvarande småbrukarkurser som göra mycket godt, men jag tror att det skulle vara synnerligen lämpligt, om man äfven tänkte på den praktiska delen af undervisningen. De af herrarne som i likhet med mig besökt dylika småbrukarkurser kunna intyga, att där formligen öses ut vetande på småbrukarna, ett vetande som för dem är alldeles omöjligt att kunna smälta. Säkert är, att de betydligt bättre skulle kunna tillgodogöra sig undervisningen, om den gjordes mer praktisk, och i denna del är jag sålunda fullt ense med utskottet. Men då utskottet i motiveringen härom yttrar: »Den i motionen framkastade tanken, att i hvarje län en eller annan mindre kronoegendom skulle kunna upplåtas för dylik åskådlig undervisning i småbruk, synes förtjänt af all uppmärksamhet», kan jag icke längre följa utskottet, ty från en sådan åtgärd vill jag på det bestämdaste afråda. Jag har nämligen sett exempel på, att just när man skall bilda s. k. mönsterjordbruk, har det blifvit alldeles motsatsen. Dessa ha i allmänhet blifvit så illa skötta, att de icke alls blifvit efterföljansvärda exempel.

Vidare säger utskottet, att jämväl länets landtmannaskola skulle kunna förläggas till en sådan egendom. Ja, d. v. s. det är i motiveringen som utskottet säger detta; men utskottet talar aldrig om landtmannaskolor i klämman, utan där talas endast om landtbruksskolor. Dessa anser utskottet skulle kunna ombildas, liksom utskottet äfven förutsätter att en *minskning i deras antal* skulle kunna ske. Jag är icke heller ense med utskottet i sistnämnda afseende, utan skulle helst se, att man öfverlämnade åt Kungl. Maj:t att anställa utredning härom och efter sådan utredning yttra sig om lämpligheten af den föreslagna åtgärden.

Att landtbruksskolorna för närvarande synas behöfva en minskning i antal vill jag erkänna, ty förhållandet är, att man vid vissa landtbruksskolor har svårt att erhålla tillräckligt många elever. Detta beror emellertid egentligen icke på, att landtbruksskolornas antal i och för sig är för stort, utan beror på andra förhållanden, särskildt därpå att den afgift, som cleverna få erlægga till skolorna, är för dem ytterst betungande. Det är visserligen icke kontanta utgifter för dem i och för undervisningen. Men de få utgöra två års strängt arbete såsom ersättning för den lilla teoretiska undervisning de erhålla vid landtbruksskolorna.

Såsom jag nyss nämnde, har utskottet visserligen i motiveringen omnämnt landtmannaskolorna, men icke gjort detta i klämman. Jag tror i alla fall, att det hade varit lämpligt, om utskottet omnämnt dem äfven i klämman, då vid dessa skolor för närvarande icke meddelas praktisk undervisning. Jag kan försäkra herrarne, att till dessa skolor rätt ofta komma ynglingar, som aldrig ha praktiserat

(Om undervisningen i landtbrukshållning.)
(Forts.)

Om undervisningen i landtbrukshållning.
(Forts.)

i landtbruk förut: hur skola dessa då kunna tillgodogöra sig undervisningen därstädes? Jag har öfvertänkt dessa saker och kommit till den öfvertygelsen, att landtbrukarundervisningen skulle kunna lämpligast ordnas på så sätt, att landtbruks- och landtmannaskolorna sattes i något slags gemenskap med hvarandra. Jag vill emellertid icke närmare gå in härpå vid detta tillfälle, utan öfverlämnar utredningen härutinnan till Kungl. Maj:t, då jag icke anser det vara fullt riktigt, att Riksdagen binder Kungl. Maj:t i detta afseende.

På de skäl jag nu haft äran anföra kan jag som sagdt icke fullt instämma i utskottets kläm. Jag vill icke göra den så vidlyftig och så bindande för Kungl. Maj:t, utan skulle helst önska få den något enklare affattad, på det att Kungl. Maj:t måtte hafva friare händer och kunna gripa sig verket an i större omfattning än utskottets kläm möjligen medgifver.

På dessa grunder ber jag att få hemställa om en liten ändring i klämman, så att den må få följande lydelse: »Att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån, i samband med de hittillsvarande landtbruksläroverkens eventuella ombildning, åtgärder kunde vidtagas för att bereda idkare af mindre jordbruk (småbruk) tillfälle till teoretisk och praktisk undervisning i landtbruket och dess binärningar.»

Herr Wennberg: Jag hoppas, att herr Akerbergs tvekan i afseende å utskottets förslag icke må förmå kammaren att afslå detsamma.

I min motion har jag varit så vidlyftig, som jag vågat, och anført så många skäl för densamma, som jag ansåg lämpligt för motionens framgång; hade jag varit vidlyftigare, fruktar jag att kammaren icke velat fästa afeende vid densamma. Faran för att, om man anordnar ett eller annat s. k. mönsterjordbruk, detta icke skall skötas så väl, att det kan tjäna såsom exempel, tror jag förebygges rätt lätt, om man förfar på det sätt, som väl äfven herr Akerberg skulle göra i liknande fall. Om han har en dålig förvaltare, så kan han reda sig ändå, om han själf öfvervakar skötseln; men om han skall fara till Riksdagen och ligga där i månadtal, kan han icke begära att hans gård skall skötas väl, förrän han skaffat sig en ny och bättre förvaltare.

Äfven jag anser det vara önskvärdt, att landtmannaskolor förläggas till sådana platser, där det finns möjlighet för eleverna att få praktisk undervisning. Önskvärdheten häraf är också betonad i min motion. Jag känner till särskildt två landtmannaskolor, den ena belägen i Skara, den andra i Småland, där den praktiska undervisningen icke tillräckligt kan tillgodoses. Den förstnämnda är placerad i stad, så att säga på gatan: eleverna kunna därför icke få se, huru en planta växer, utan endast höra teoretiskt förklaras för sig huru det ena eller det andra sädesslaget tar sig ut i verkligheten. När de gå ut från denna skola, veta de likaledes icke t. ex. huru en ko skall mjölkas, hvilket dock är en af de viktigaste faktorer — näst foderordning och foderblandning kanske den viktigaste faktor

— hvarom en elev, som utgår från en landtmannaskola, bör äga kännedom. I Jönköpings län har man också en dylik skola, som ligger så att säga på gatan; den är belägen i Nässjö och har icke en kvadrattum jord, hvarest praktisk undervisning kan bedrivas.

Lika viktigt som det numera anses vara, att en arbetares hustru och dotter få insikt i ett landtmannahems skötsel och vana vid att för- rätta där förekommande sysslor, tror jag att det är, att elever, som genomgå de kurser, hvarom det här är fråga, redan medan kursen pågår få tillfälle att praktiskt se, huru ett småbruk i verkligheten organiseras och skötes.

Jag hoppas, att Andra Kammaren kommer att taga utskottets förslag, sådant det där formulerats, med alldeles samma lydelse som denna kammares utskottsfor- slag. Jag tillåter mig därför hemställa, att äfven denna kammare måtte godkänna skrivelseförslaget, så som det af dess tillfälliga utskott formulerats.

Herr von Oelreich: Den förste ärade talaren yttrade med afseende å utskottets betänkande, att han dels icke kunde gilla en del af motiveringen, dels ej heller utskottets hemställan. Han föreslog därför också en annan kläm än utskottets.

I själfva verket skiljer sig hans yrkande, hvad klämman be- träffar, icke så mycket från hvad utskottet hemställt. Han har visserligen ställt sitt yrkande på en något bredare basis, än hvad utskottet gjort, äfvensom förkortat detsamma; och detta är ju alltid en förtjänst — det kan icke förnekas.

Den ärade talaren utgår emellertid ifrån en annan ståndpunkt, än hvad utskottet gjort. Utskottet har tänkt sig, att undervisningen af landtbrukare i vårt land får lof att ske på ett väsentligt olika sätt, allt efter de olika slag af landtbrukare som skola beredas undervisning. I detta fall stå ju våra landbruksinstitut främst vid såväl den vetenskapliga som den praktiska utbildningen af lärare och utöfvare af större jordbruk. I detta hänseende har utskottet helt och hållet förbigått frågan om någon förändring af deras utbildning, därför att det redan föreligger förslag under utarbetning för en behöffig tillökning af kurserna för utbildande af landtbrukslärare och konsulenter.

Därnäst kommer utbildningen af rättare och förmän. Härför äro våra landtbruksskolor danade; och en ombildning af dem tror jag oafvisligen kräfves, då de ända sedan sin stiftelse och allt intill våra dagar med några få undantag arbeta efter samma program.

Ett annat slags utbildningsanstalter för jordbrukare äro våra landtmannaskolor. Dem har äfven den förste ärade talaren berört rätt mycket, hvarvid han framhållit, att den undervisning, som meddelas i dessa skolor, egentligen är alltför mycket teoretisk. Detta är fullkomligt sant; men meningen med dem är dock, att de i hufvudsak skola vara teoretiska. Lärjungarne vid dessa landtmanna- skolor utgöras i allmänhet af hemmansägaresöner och hemmans- ägare, yngre män som hafva praktiserat i jordbruk under sin upp- växttid och sedermera äfven skola personligen deltaga i praktiskt

*Om under-
visningen i
landtushåll-
ning.*
(Forts.)

Om undervisningen i landthushållning.
(Forts.)

jordbruksarbete. Hvad de sakna är egentligen just teoretisk utbildning. I våra tider lärer icke något jordbruk kunna skötas, utan att man jämte de praktiska erfarenheterna äfven tager hänsyn till teorien. Nu räcker denna kurs i allmänhet blott sex månader. Det skulle naturligtvis vara mycket önskligt, om med den teoretiska kursen kunde förenas praktiska öfningar i landtbruk. Men de män, som genomgå en landtmannaskola, hafva sommartiden praktiskt arbete hemma och kunna knappast lämna detta. Dessutom äro meningarna ganska delade om nödvändigheten att hafva praktiskt jordbruk förenadt med landtmannaskolorna. Därtill kommer att dessa skolor äro enskilda företag, och ehuru statsbidrag i allmänhet lämnas dem, så äro dock huvudintressenterna i dessa skolor i allmänhet länens landsting och hushållningssällskap. För min del har jag visst ingenting emot om de kunna organiseras på ett bättre sätt, men jag tror icke, att denna omorganisation får gå alldeles i den riktning, som den förste ärade talaren framhöll; jag kan icke fullkomligt dela hans åsikter i detta afseende.

Så komma vi till den stora klass småbrukare, för hvilka hittills undervisning visserligen redan varit anordnad i de småbrukarkurser med föreläsningar o. d., som hushållningssällskapen föranstalta. Man har nu tänkt sig, att dessa småbrukarkurser skulle kunna ordnas antingen på väl skötta gårdar eller, såsom utskottet säger i sin motivering sid. 11, på platser, där ett mönstergillt jordbruk, helst i form af småbruk bedrifves, på det den teoretiska undervisningen i alla lämpliga fall, må kunna förbindas med förevisningar i jordbrukets praktik.

Den första ärade talaren tycktes, om jag uppfattade honom rätt, hafva förbisett, att här verkligen är fråga om att vid dessa kurser förevisa praktiskt jordbruk, samtidigt med att teoretisk undervisning meddelas. Dessa småbrukarkurser kunna emellertid icke pågå långliga tider. De skola besökas, såsom namnet säger, af småbrukare, d. v. s. ägare af egna hem. smärre jordbrukare, torpare o. d., och de kunna icke länge vara frånvarande från sina hem. Kurserna få därför inskränkas till en ganska kort tid. Det är emellertid ingenting som hindrar, att samma personer kunna genomgå kurserna vid ett annat tillfälle, hvarvid man bör afpassa undervisningen så, att de få vara med vid olika årtider för att se huru jordbrukets praktiska skötsel ställer sig under olika förhållanden.

Allt detta ingår nu i utskottets förslag; utskottet hemställer ju, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån, i samband med de hittillsvarande landtbruksskolornas ombildning etc. Den ärade talaren vill hafva detta ändradt till *landtbruksläroverkens eventuella* ombildning. Skillnaden är icke så synnerligen stor, men den ärade talarens förslag är ju vidsträcktare än utskottets.

Jag kan icke inse, att det är någon olägenhet förenad med ett bifall till den första ärade talarens förslag; men jag kan icke heller annat än finna, att utskottets förslag är fullt acceptabelt, hvarför

jag öfverlämnar till kammaren att själf bestämma, hvilketdera den anser vara lämpligast.

För min del yrkar jag emellertid, herr grefve och talman, bifall till utskottets hemställan.

Om undervisningen i landthushållning.
(Forts.)

Herr Ros: Herr talman, mina herrar! Det kan icke förnekas att man vid behandlingen af hithörande ärenden under nu pågående riksdag har gjort försök att på alla möjliga sätt och vis tillgodose landtbrukets intressen.

Såsom i utskottets här föreliggande utredning är påvisadt, har man ifrågasatt en ombildning af de gamla landtbruksskolorna, så att den praktiska undervisningen därstädes inskränkes eller rent af borttages. Jag vill icke inlåta mig på lämpligheten af denna omorganisation, men jag vet, att starka sympatier därför förefinnas i det hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som jag har äran tillhöra. Emellertid är det nu äfven föreslaget, att Riksdagen, medan denna utredning pågår, d. v. s. innan frågan är afgjord om de nuvarande landtbruksläroverkens omorganisation, skall skriva till Kungl. Maj:t och föreslå, att i stället för de praktiska kurser, som funnits i flera år, man skulle hitta på ett nytt sätt att leda den praktiska undervisningen. Jag tillåter mig erinra därom, att åtminstone i åtskilliga län aflöna hushållningssällskapen s. k. vandringsrättare, som resa omkring och undervisa småbrukare såväl teoretiskt som praktiskt i jordbrukets skötande.

Allt detta gör, att jag för min del anser det vara något obefogadt att nu aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t i här föreslagna syfte.

Jag tillåter mig således, herr grefve och talman, yrka afslag å utskottets förevarande utlåtande.

Herr Wijk, Ivar: Jag ber endast att få instämma i den åsikt, som uttalats i den föreliggande frågan af herr Åkerberg, och hemställer om bifall till den af honom föreslagna klämman.

Herr von Baumgarten: Då jag under 18 år haft skötseln af en statens landtbruksskola i Kronobergs län mig anförtrodd, anser jag mig skyldig att yttra några ord om den erfarenhet, jag därunder vunnit. Det är nu visserligen 6 å 7 år sedan jag lämnade skolan, men jag tar för alldeles gifvet, att skolan behöfver omorganiseras, efter det att den under 50—60 år varit anordnad på ungefär samma sätt. Allra helst torde nu en omorganisation behöfvas, som den nya värnpliktslagen trädt i kraft; denna förhindrar nämligen, att man kan antaga eleverna i dessa skolor vid samma ålder som förr ägde rum. Det var förut mycket lämpligt för dem att efter slutad kurs kunna antagas såsom rättare eller föregångsmän vid större jordbruk. Numera antagas de vid 18 års ålder; efter slutad kurs inställa de sig till värnplikts fullgörande. De äro då emellertid i allmänhet för unga och oerfarna att antagas såsom föregångsmän, hvarför landtbruksskolorna äro mycket obetydligt anlåtade för utbildning af

Om undervisningen i landtbrukshållning.
(Forts.)

rättare. Dessutom har på senare år den teoretiska kursen ganska väsentligt utvidgats, detta på bekostnad af den praktiska kursen, så att på den korta tid, som den praktiska undervisningen fortgår, och med det stora antal elever, som där i allmänhet finnes, lärlingarne numera i allmänhet icke hinna inhämta tillräcklig färdighet i skötseln af nutidens alla maskiner och i öfrigt tillägna sig den kunskap som behöfs för att blifva instruktörer eller föregångsmän vid nutidens tidsenligt och väl skötta jordbruk.

För min del anser jag således, att en omorganisation af dessa skolor bör företagas, och härvidlag går enligt mitt förmenande, utskottets kläm i den riktning jag anser vara lämplig och ändamålsenlig. Då utskottets formulering är så allmänt hållen, att Kungl. Maj:t i anslutning därtill, så som Kungl. Maj:t finner lämpligast, kan taga saken under ompröfning och inrätta landtbruksskolorna efter ett annat system än det nu rådande, tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Wachtmeister, Axel: Herr grefve och talman! Jag vill bara med ett par ord vända mig mot det af herr Ros framställda afslagsyrkandet. Jag anser för min del, att den lösning af frågan om småbrukarnes utbildning, som af motionären afses, är fullkomligt fristående i förhållande till frågan om landtbruksskolornas omorganisation, hvilken fråga är mer invecklad. Dessa två frågor synas mig icke behöfva hafva något som helst samband med hvarandra.

Med afseende å själfva klämman sympatiserar jag visserligen rätt mycket med herr Åkerbergs förslag, men då utskottets förslag leder till samma resultat, enär det fastän väl mycket detaljeradt lämnar Kungl. Maj:t fria händer, anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr Berggren, Emil: Jag anhåller endast att för min del få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som blifvit af herr Åkerberg föreslagen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande utlåtande vore framställda följande yrkanden:

1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr Åkerberg, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån, i samband med de hittillsvarande landtbruksläroverkens eventuella ombildning, åtgärder kunde vidtagas att bereda idkare af mindre jordbruk (småbruk) tillfälle till praktisk och teoretisk undervisning i landtbruket och dess binärningar; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Efter gjorda propositioner i enlighet med dessa yrkanden förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad;

och skulle jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 131, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ny aflöningsstat för statskontoret jämte i ämnet väckta motioner; samt

n:o 145, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående organisation af arméns centrala förvaltningsmyndighet, dels ock två i ämnet väckta motioner.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 60, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne, dels ock sex med föranledande af denna proposition afgifna motioner;

n:o 61, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förekommande af vanhäfd å jordbruk i Norrland och Dalarne, dels ock två med anledning af denna proposition afgifna motioner;

n:o 62, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 20 § 1 mom. och 22 § af lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 dels ock två med föranledande af denna proposition väckta motioner;

n:o 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet; och

n:o 64, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utförande och nyttjande af elektrisk anläggning för telegrafering eller telefonering utan tråd; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 18, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning och utredning rörande landtarbetarnas lefnadsförhållanden.

Justerades elfva protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de under dagen första gången bordlagda ärendena samt därefter bevillningsutskottets betänkanden n:is 35 och 36;

hvarjämte, likaledes på hemställan af herr talmannen, kammaren medgaf, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 4,13 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*
